

Universitätsbibliothek Wuppertal

Epistolæ obscurorum virorum

cvm inlvstrantibvs adversariisqve scriptis

Textvs

Hutten, Ulrich von

Lipsiæ, 1864

Lamentationes obscurorum virorum cum adnotatione et corollariis

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-976](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-976)

[*ORTVINI GRATII DAVENTRIENSIS*]

LAMENTATIONES
OBSCVRORVM VIRORVM

CVM

ADNOTATIONE ET COROLLARIIS.

JOHN WATTS DARTMOUTH

JANUARY

OBSCURE

1871

ADDITIONAL TO

Lamentationes

Obscurorum virorum. non
prohibite per sedem Apostolicam.

Epistola D. Erasmi Roterodami: quid de ob-
scuris sentiat. cū ceteris quibusdā: nō minus lectu
iucūdis q̄ cognitu necessarijs.

Lamentationes

Obscurorum virorum. non prohibi-

te per fedem apostolicam. Ortwinio Gratio auctore.

Apologeticon eiusdem. cum aliis epigrammatibus. citra
cuiuscumque offensionem. Interfunt brevia apostolica duo.
Epistola Erasmi Roterodami. quid de Obscuris sentiat.
Impressio secunda cum additionibus.

Ne sine sua præfatione Ortviini Hochstratique ingenia in sequentibus prodeant, prologus esto

HERMANNVS NVENARIVS COMES

ad Lectorem.

5 En opportune tibi, lector candidissime, defensionem Capnionis nostri, nobis nuperrime ex urbe Roma transmissam per amicum quendam fidelissimum, Quæ edita est a quodam celeberrimo et acutissimo Romanæ academæ theologo, quem in sua Apologia non audet nominare Reverendus calumniator. Est autem defensio illa ipsa, de qua scribit 'si hic heros sit vir ille, qui facturam fecit, 10 cui initium nascitur "Rogasti me mi Stephane".' Hæc ille. Audistin' rhetoricantem istum logodædalum? sed audi quæ sequuntur, 'Sciant quoniam satis acceperunt responsi, quod in hanc usque horam Romæ apud reverendissimos dominos Cardinales citra replicam perdurat'. Hæc iterum ille. O bellum ænigma si Oedipum sortiatur interpretem! Dii me perdant, si non prius in Sphyn- 15 gem incidero, quam enodare hoc sophisma præsumpserim. Exposuit tamen mihi quidam amicorum dicens, videri sibi ad hoc tendere sententiam, ut Romæ iam huic defensioni abunde satisfactum credamus. Quomodo ergo verum est quod præmisit, quando de tertio Heroe inquit, quod ignis devoraverit omnia, quæ ille pro Capnione coegerat? Si hoc est, quod verba hæc Heracliti scriptis 20 obscuriora significare volunt, bene habet, si ignis nondum visa absumpsit, quomodo ipse vidit, et respondit? bona venia Reverendi huius patris dictum velim, impudentissimum, et plane suum esse figmentum: quomodo enim dicere audebit a se responsum fuisse coram Reverendissimis Cardinalibus, qui ipsum ne audire quidem voluerunt, quando multa rabie et malis furiis exagitatus 25 omnia miscere suis syllogismis, suis inquam, hoc est ineptissimis clamoribus cupiebat? quando ad valvas sacrarum ædium conclusiones suas affixerat? mihi negare audebit? (negabit tamen, quid enim non neget qui omnia negat, præter ea quæ solus affirmat?) Negare inquam audebit suas illas conclusiones, ne dicam confusiones, Romæ in lutum, in pulverem publice conculcatas, et ab 30 ipsis sacris postibus passim direptas fuisse, omnium prætereuntium maximo cum risu et ioco? an negabit tum quum ad notitiam huius Herois consequendam ferventissime anhelaret pollicereturque se publica verbositate omnia capita Defensionis Reuchlinicæ demoliturum, responsum accepisse, rem iam abunde disputatam et a doctissimis viris optime perlustratam esse? quare importunus Declamator turpissime reiectus fuit, et repulsam suæ importunitati convenientem meruit. 35 Hinc factum proculdubio, ut ad notitiam Herois illius, qui hanc excudit Defensionem, pervenire non potuerit. Gratuletur ergo sibi de tam gloriosa responsione, quam (ut opinor) muti tantum audiverunt, quia nemo hactenus de ea quicquam prodidit. Sed quid hoc est quod dicit? 'Si adhuc (inquit) illa aut 40 alia huius Herois sint patrocina, in lucem prodeant atque edantur. Videbitur nobis non deesse quod pro Deo et veritate loquamur'. O virum pro Deo et veritate loquentem. quid dicam? Pudetne nihil tam temeraria et profana verba proferre? quid cum convitiis et calumniis Deo? quid cum mendaciis veritati? quid Christo cum Astaroth? nugetur quoad libet, struat calumnias, convitia

³ Extat hæc epistola inter 'Epistolas Trium illustrium virorum ad Hermannum comitem Nuénarium', de quibus vid. Indic. bibliogr. Hutt. pagg. 20*, sq. num. XIII. 3. 4. 5. ⁵ defens.] Georgii Benigni, Romæ a. 1517. editam. ⁸ Rev. cal.] Hochstratus. ⁹ scribit] Apologiæ I. pag. a iiij.

exerceat, modo Deum et Veritatem ne tam temere in ius trahat. Cedo facile, ut in homines debacchetur, Dei nomen abhorreo in tam frivola concertatione, tam licenter a quovis etiam levissimo homine profanari. Satisfaciam tamen petitionibus ipsius, quæ ex tanto desyderio proficiscuntur: in lucem prodibit, et sese duello obiiciet Heros quem provocavit. Denudet iam pharetram tot egre-⁵ giis syllogismis gravatam; siquid habet, promat, exoneret nunc illa plaustra, pluribus elenchis conferta, quam poematiis Thespis illa fuisse narrantur. De quo tritum illud

Dicitur et plaustis vexisse poemata Thespis,

proferat tormenta illa magnifica, quibus (si Diis placet) vix culicem conficere¹⁰ possit, prodeant Gigantes isti terrigenæ, et moliantur adversus superos arcem, Imponant Pelio Ossam, ad ultimum Parturiant montes, nascatur ridiculus mus. Nos interim Pygmæi subsistemus, et eventum non sine risu contemplabimur. Meminerit etiam interim egregius iste et animosus Cyclops, cum suo (nescio quo) balbutiente *διδασκάλῳ*, quo dictante (ut mihi videtur) hæc sua heroica figmenta¹⁵ conscripsit, nos Pygmæos optimo esse animo et perbelle sperare, quando nobis adversus ranas pugna ineunda est, quas sacer Hieronymus vocat eos, qui in dialecticis spinetis et sophisticis strophis sua ingenia torquent affliguntque, nihil scientes et omnibus rebus temere sese ingerentes. hos comparat pesti qua inter alias Aegyptii fuerunt afflicti; hoc est ignavum illud pecus fucorum, qui alienis opibus,²⁰ non proprio labore foeliciter vivere cupiunt. Meminerint ad nos nihil attinere quod de Catone et Hercule non minus inepte quam arroganter intulerunt, quos viros in numero semideorum egregios fuisse constat et strenuos, quorum alterum integerrima vita, alterum maxima et incomparabili audacia viguisse historiis proditum est. Nos vero adversum Epicuri de grege porcos, aut si mavis canes²⁵ quosdam Circæos scripsimus, omni passim in cæno se turpiter volutantes, quorum nobis incognitus numerus semper fuit, nisi quod nunc duos protraxerunt ex theatro virorum fortium, quos traducere secum vellent in barathrum et sen-
Cato Hochstratus
Hercules Ortvinus. | tinam suorum virium, videlicet ut hic Cato sit, homo frugi et integer, ille Hercules vir fortissimus et maximo animo præditus. O Cato, quo-³⁰ modo nunc Turpilianus Senatusconsulti causam dicere cogeris? Quo nunc excidisti, ut in re frivola et propemodum puerili rem familiarem turpiter profunderes? Num cucullam etiamnum induisti, bone Cato, et factus es alienæ pecuniæ prodigus, qui prius ne domesticas quidem sine parsimonia et frugalitate curabas? Quomodo periurii, calumniæ, infamiæ, dicacitatis, levitatis et falsi notam no-³⁵ mini tuo imponi passus es? Posthac non mihi Censorius aut Uticensis vocaberis, sed vere Porcius, id est porcarius. Tu vero, Hercules, Antæum nactus es, quocum luctari possis. Nam si ad umbras hominum terreris, quid iam pugna opus est? Pudeat igitur te, o Hercules ficticie, tot egregiorum facinorum, pudeat te nominis tui, qui in grammatistam versus diceris, quem obscuro et non-⁴⁰ dum visi homines usque ad orbis angulos fugere coegerunt, adeo nunc tuiipsius immemor factus, ut inertiam tuam lamentando prodi malis, quam certando, et dum hoc agis, tam es ineptus et ridiculus, ut risu non homines modo, verumetiam Iuppiter ipse alioqui tibi charissimus emori possint. Sed valeant isti cum suo Hannibale, quem sibi ducem constituerunt, cæci luscum, cuius⁴⁵ vivam imaginem, cuius effœminatos et vere Campanos mores, cuius perfidiam plus quam Punicam pulcherrime Cucullatus Hannibal expressit. hunc ad postremum unus Scipio retundere potest. Lector bone, ne te commoveat, quod tam-

¹ Cædo 1.2. ⁷ Thespis 4. ⁹ Hor. art. poet. 276. ³¹ i. e. calumniæ causam.

diu ludimus. Nondum mihi cholera incanduit, prius levare splenem oportuit. Post hæc bili indulgendum est. Parum olei et operæ hactenus impendimus, quod reliquum est arridentibus astris exactius curabimus. iam iacta est alea. Defensionem hanc cum Nazarenæi dialogo coniunge. Deinde Acta causæ (siquidem curiosus es) diligenter adhibeto. Omnia ad metam usque continges. Vale, Colonia Idibus Aprilis. [*anni 1518.*]

EIVSDEM HERMANNI NVENARII

ad Lectorem hendecasyllabi.

- Lector, quisquis es, attamen pudicus
 Sis, aut moribus optimis probatus,
 Hunc tu perlege quæsumus libellum,
 Aequa singula digerens bilance.
- 5 Nam nos ingenuos citare tantum
 Lectores soliti, bonos piosque,
 Arceri volumus gregem petulcum:
 Hos, inquam, cynicos leves cucullos,
 Quovis rhinocerote sæviores,
- 10 Quovis aspide virulentiores,
 Ipsis passeribus salaciores,
 Ipsis et canibus gulosiores.
 Hi, cum delitiis fluant soluti,
 Mores attamen arrogare castos
- 15 Audent, et sibi regulam Catonis,
 Cum sint nequitia, procacitate,
 Dolis, fraudibus, artibusque pravis
 Pares Alcinois Neronibusque.
 Quorum scripta legens, modeste lector,
- 20 Merdis omnibus obrui iubeto.
 Nam cui Casia spirat, aut Amomum,
 Hunc lædunt olidæ nimis cloacæ.
 Quare naribus obstruens meatum,
 Lector candide, tu tibi caveto,
- 25 Ne te pagina tam cacata lædat,
 Flammis et pice digna concremari,
 Vel saltem putidis premenda merdis;
 Quæ nihil nisi turpe barbarumque,
 Spurcum, infame sophisticumque garrit.
- 30 Sed iam comprime ludicros, Thalia,
 Ludens hendecasyllabos, proterva:
 Non est lusibus hæc agenda scæna,
 Non est versibus explicanda paucis;
 Sed cum res vocat, omnibus camœnis,
- 35 Quas vel Itala nutrit, aut Pelasga
 Tellus; ipse meas feram querelas,
 Et cum sanguine tincta viperino
 Mecum spicula deferam cruentus.
 At vos interea valere sanos
- 40 Lectores cupio petoque, Dixi.

¶ ORTWINVS GRATIVS

AGRIPPINENSIS ACADEMIE PHILOSOPHVS

PIO LECTORI . S . P . D .

Quę tibi hoc loco cognitu necessaria sunt, lector charissime, in fine istarum lamentationum, post Ioannis Murmellii epigramma et gravem⁵ Fidei querelam luce clarius intueberis. Te igitur oro atque obsecro, ut quę illic atque in ceteris quę subsequuntur, sincero corde complexi sumus, non solum diligenter legere, verum etiam nostri ac veritatis contemplatione boni consulere non dedigneris. Ibi enim invenies, quam potissimum ob causam et qua motus ratione lamentationes hasce Obscuro-¹⁰rum familiari nostra oratione latinas fecerim, et expresso meo nomine in publicum prodire voluerim. Vale feliciter. Coloniae ex edibus nostris Anno a natali christiano .M.ccccc.xviii. nono kalendas Septembres.

Hoc Ortvini proœmium in ed. 1., quam primis anni 1518. mensibus operæ Quentelianæ paraverunt, non extat; addidit auctor alteri exemplo (*nobis* 2.) quod triginta foliis quadratis constans in fine habet: ¶ Impressum Coloniae. Anno .M.cccc.rvij. in Augusto. | Τελος . και θεω δοξα. | finis. 2 des gratia. De quibus duobus exemplis hoc quoque loco Eberti errorem, in quem alios quoque abduxisse video, notare debeo, eum quod (Bibl. Lexic. n. 6846.) primum exemplum ita descripsit ac si duo diversa essent, ideoque alterum (n. 6847.) tertium esse sibi sumpsit. Res ita habet: primum exemplum tribus plagulis (foliis 12 quadratis) constat, signatis A...C, in quarum fine est: ¶ Finem habent lamentationes obscuroꝝ | Impresse Anno domini M. | CCCCXVIII. | Ad hoc idem exemplum quasi appendix duabus singularibus plagulis (8 foliis quadratis, quorum novissima pagina a scriptura vacat), signatis a b, adiecta est 'Epistola apologetica Ortvini Gratii', in cuius fine legitur ¶ Coloniae ex edibus Quentelianis Anno M.cccc.rvij. | quinto Idus Martias. | Ipse usu didici extare exempla principis editionis tam sine illa appendice quam cum ea coniuncta, neque vero illæ tres plagulæ, ubi seorsum extant, a tribus prioribus eorum exemplarium plagulis, quæ e quinque compactis plagulis composita sunt, quidquam differunt. Ceterum in ipsa secundæ editionis inscriptione appellatur 'Impressio secūda cū additionibus' atque ipse Ortwinus aperte duo tantum exempla a. 1518. prodiisse testatus est his verbis (pag. c ij. edit. 2.) positus: „finis lamentationū veterꝝ q̄ nūdinis aptib hoc eo-dem anno edite fuerūt. et q. s. ¹³ nono Idꝝ septēbres. est in 2. sed correctorium (pag. f ij) „legēdū ē nono kalendas Septēbres ; nō Idus. Nisi totus liber finitus diceretur 'in Augusto', putarem Ortvinum pro nonis Septembribus ab initio scripsisse nono Idus Septembris. Credamus itaque homini scriptam esse hanc epistolam d. 24. Aug. a. 1518.

☉ *Apollo Delphicus*

Doctori Gryllo

obscurorum virorum præceptori

.S. P. D.

5 *Habeo discipulos quosdam tuę commissos fidei, quos nisi meliorem do-*
cueris disciplinam, Musas proculdubio constuprabunt, quę mihi die noctu-
que coniunctissime sunt. Valde enim illos timeo, non propter eorum probi-
tatem, sed nequicias solum. Audaces sunt, temerarii quoque et impudentes,
nihilque apud eos loci virtus habet. Vide ne vulgare illud proverbium po-
 10 *pulus ingeminet: [Mali corvi, malum ovum, hoc est] Qualis magister, tales et*
discipuli eius. Cave montem ascendant Pernasum, ne novam ibi somnient he-
resim, novamque excudant blasphemiam. Si in sacratissimas sedis aposto-
licę indulgentias cacare audent, nulli dubium, quin et Heliconem mihi
ac Musis sacrum, et ex quo bibere sum solitus, suis conviciorum stercori-
 15 *bus coinquinabunt. Si non habet alios sui defensores Capnion meus, suum*
oculare speculum comburatur necesse est. Quapropter si carnificum tibi
virgę non sufficiunt, ferreas cape, et quibus apud inferos cacodęmones
utuntur, ut eorum viscera duris torqueantur verberibus. Deinde Cimme-
rios petant, iuxta Baias in cavernis Plutonem adorantes. Quod si illis
 20 *displicuerit, ultra Sauromathas fugiant, aut in Caspiis montibus cum*
Gog et Magog perpetuo exulent, ne studiis communibus obesse videantur.
Digni enim sunt scalis Gemoniis, qui sub obscuro suorum nominum ve-
lamine omnia divina atque humana confundunt. Quę si invaluerit ma-
lorum licentia, nemo sub sole principum ab impudentibus lenonum con-
 25 *vitiis liber erit. Si poetę sunt, pessimi profecto sunt, nec divino quidem*
[qui nullus esse potest] sed diabolico [potius] furore pleni. Pręcipimus
itaque bonis omnibus et veris potissimum poetis, ut tam malevolum genus
hominum perpetuo detestentur. Vale. Ex monte Pernaso. et doctorem
Braetspis meis verbis plurimum salutato. Τελοσ.

⁵ quos 1. q̄s 2. ⁸ neqtias 2. ¹⁰ Quę uncinis quadratis [] inclusimus, hic et
 in sequentibus, exemplo 2. addidit Ortvinus, in principe (1.) non leguntur. ¹³ helico-
 nem 1. Castaliū 2. ¹⁵ meus. 1. vī (i. e. vester) 2. ²⁷ potissimū 1. tandē 2.
²⁸ In 2. sic est: Ex monte pernaso infaustis musarum aubus. et scribe Ioanni
 Reuchlin. vt intelligat Iouem patrem meum non diabolum fuisse sed hominem.
^{28.29} Braetspis] *Holandice scriptum Germanicum Bratspieß.* ²⁹ Τελοσ. non habet 2.

LAMENTATIONES OBSCURORVM.

1.

☩ *Simon Lutzbubularius*

Ioanni Peltzflickerio S. P. D.

Heu quam præcipiti mersa profundo

Mens hebet, et propria luce relicta

Tendit in externas ire tenebras!

Heu me miserum, heu nos infelices, quam obscura nube nostri caligant oculi, et mentis vigor elanguit! Gavisus quidem eramus nos obscuro solum Reuchlinistæ et iucundo manuum plausu, amicorum nostrorum gratulabamur epistolis. Sed nescio (hei nobis miseris!) quid obstreperi rumoris excitare nobis videatur Zacharias quidam cognomento Lucensis, cui mihi nuper responsiones quasdam in nostras epistolas, Musis (ni fallar) et Apolline dignas, proximis hisce diebus revidendas misisti. Melius est ire nunc ad domum luctus, quam ad domum convivii: Lamentationibus opus est (quantum mihi videre videor) non exultatione, lacrymis, non deorum cibo. Vereor admodum, ne dum simplices ac synceri Christifideles plene iam sapere ceperint nostra mysteria, quas alii nequitias, alii blasphemias, alii vero nebulonum versutias (nescio quo ducti spiritu) appellitant: vereor inquam, ne et hi, quorum defensione et assistentia [in hunc usque diem, nequiquam] gloriati sumus, in contrarium versi Crucis signum ac indulgentias [a nobis impissime] permerdari, Tunicam Iesu Christi pediculosam nuncupari vestem, Regum corpora Coloniae reposita, et summis honoribus a maximis quibusque in ecclesia hactenus venerata, veluti rusticos ex Westphalia rideri, et alia his similia tristi animo ferre, detestari, persequi, debitaque tandem animadversione ad-

¹ Sic 1. 2. inscriptionem habent, non, ut recentiores, OBSCURORUM EPISTOLÆ SIVE LAMENTATIONES. ² In antiquissimis duobus exemplis numeri singulis epistolis non præscribuntur, quos ex recentioribus, quamvis sordidissimis exemplaribus retinimus.

⁵⁻⁷ Boeth. cons. phil. I. metr. 2. ¹² Pro Zacharias ... Melius in 2. sic est: nostrarum depromptor lamentationum Sacre nos fugiunt muse Apollo deserit Charites detestantur. Melius itaque nobis Zacchar.] Cf. infra ep. Zachariæ Lucensis. ^{15.16} Lamentationibus 1. Eiulatione 2. ²³ nuncupare 1. ²⁵ Pro tristi ... persequi in 2. est: . egre sint laturo.

hãbita, punire nos omnes pergant, et in sterquilinum infamie coniectent. O quam mihi metuo! nec mendaciis (ut video) nitendum est, nec eorum patri. Iuva me obsecro consiliis tuis. Nam sibi enectus est Tantalus. Vale diu. Tuitii ex porcina Iudeorum. hara. Anno .M.cccccc.xviii.

2.

¶ *Ioannes Peltzflickerius*

Simoni Lutzbulario Scrophe filio .S. P. D.

Accepi litteras tuas, mi suavissime Ioannes, quibus continuo lectis in extasim corruì, ac densissimam fere domus postem capite meo infragissem. [Quid multis?] Accurrunt amici, confluunt vicini, contrectat venam medicus. His omnibus peractis, ac cœna tandem opipare instructa, legi assidentibus tuas ad me litteras: tacuere omnes qui aderant præ timore: attamen quia omnia nobis licere putabant, rumorem vulgo discussum parvi fecere. Audio tamen [ut ingenue fatear] quorundam haberi colloquia, qui poetas quosdam bonos et sapientes esse dixerunt Christi opprobria desentes, eosque crucem [a nobis] permerdari et rideri tristissimo ferre animo palam affirmabant. O nos miseros et infelices! Non possum te consolari super his rebus, quum nihil præ se ferant (ut inter nos loquar) probitatis. Omnia in præcipiti rotantur. nemo nostrum sit, qui non luctu ac merore et in tenebris et in umbra || mortis aij^b somniculose instar gliris contabescat. Nulli tamen nostrum concidat animus. Aij^b Plures enim numero theologis sumus, nec illi nos sophisticis suis syllogismis aut libris sententiarum convincent, qui præter doctores ecclesie legerunt nihil, nec illud quidem Virgilianum intelligunt, Coridon ardebat Alexis. Vale ex Buckelmunda, Anno quo supra.

• 3.

¶ *Ioannes Pellifex*

Bernhardo Plumilegio .S.

Novi te esse astrologum et capitulum Valerii Maximi de somniis lectitasse, te quoque esse et haruspicem et nigromanticum. Quare te oro atque obsecro, ut corpore spherico rite diligenterque a te perspecto hoc mihi dissolvas portentum. Dormitanti mihi hac nocte plurimumque stertenti tristis quedam imago apparuit, que me in penetralibus intimis

⁴ Deutz. ⁷ bubutzbulario 1. Scrophe filio omis. 2. ⁸ lras 1.2. ¹³ quum omnia nobis licere putarent. 2. ¹⁹ loquamur 2. ²⁰ sit, qui] si qui 1. ²⁴ Virgilianum 2. ²⁵ Alexis. sic 1.2. (Alexim Verg. ecl. II. 1.)

cubantem terrens quietem somni dulcissimam interrumpit, noctis quoque fecit excubias et lachrymabili voce ac planctu pectoris iuxta lectulum stans, magnos effudit eiulatus. Quid hæc portendant ignoro. Timeo inferni potius [(de quo noster Capnion locutus est)] quam superni Iovis fuisse imaginem, nobisque nonnihil infelicitatis imminere. Vale ex Lipt-5 zich anno quo supra.

4.

¶ *Bernhardus Plumilegius*

Ioanni Pellifici .S. P. D.

*Quas mihi misisti litteras, ingrattissime fuerunt. Addidisti dolorem do-
lori, et semimortuum pene interfecisti. Non est astrologia opus in tuo so-
nio discutendo, non in astris res hæc sita est, sed in hominum nobis ad-
versantium voluntate. Sume prius animum, ne quod nunc scripturus
sum, te in terram prosternat. Intravi nuper ecclesiam diæ virginis, et
ecce quidam cucullatus sacerdos, sacre theologiæ doctor, omnibus illic
presentibus, breve quoddam apostolicum ostendit, illiusque sententiam 15
membratim declaravit. Dixit autem in eo contineri, sanctissimum domi-
num nostrum Leonem papam decimum, omnibus nobis maledixisse, nos-
que a nullo in terris sacerdote (excepta tamen mortis hora) absolvi un-
quam posse. Adiecit quoque idipsum de impressoribus, venditoribus et
lectoribus intelligendum. Alia insuper in eodem brevi continentur quæ 20
magis auditu horrenda sunt. Beatissimum scilicet patrem nostrum Leo-
nem decrevisse, quod quilibet Christianus sub pena excommunicationis
latæ sententiæ, debeat nostras epistolas, sive de prima editione sint sive
de quarta, intra tres dies comburere, quodque nemo christifidelium sub
eadem pena illas unquam legere attentet, quum [et] in scandalum Christi 25
sint et totius ecclesiæ catholicæ. Postremo præcipit cunctis, ut nostri noti-
tiam habentes suis nos prodant iudicibus, quo meritas dare penas cogamur
[vel inviti]. Hæc boni consulas velim, teque quantum possibile est
consoleris. Nam ego (ut ingenue tibi fatear) ita sum animo consternatus,
ut me fortasse vivum posthac visurus sis nunquam. Scribe in-
terea ceteris contribulibus nostris rem omnem, ne soli in miseris esse
videamur. Nam dulce est socium habere in penis. Vale. Ex Witten-
berch cum sacco per civitatem etc.*

¹¹ hæc res 2. ¹³ nuper sacram diæ virginis edem. 2. ²² quod christiani [sic] oēs 2. s. p. l. e. debeant. ²³ Pro sive quarta in 2. est cuiuscunque etiam sint editionis. ³³ cum sacco etc.] *Verba cantilenæ trivialis.*

5.

☉ *Ioannes Pellifex*

Bernhardo Plumilegio .S.

*Tristius nunquam habui somnium, severiorem nunquam somniorum
5 interpretem. Proh Iuppiter! proh dii immortales! [proh omnium prin-
ceps Musarum Apollo!] quantis nunc artamur angustiis! Nescio quo me
consoler, quibus querar, aut qua insistam via. dolores profecto inferni
nos (ut video) circumdederunt: ne tamen soli nos (quemadmodum tibi
10 placet) in miseriarum sterquilinio delituisse videamur, brevis illius apo-
stolici exemplar, priusquam moriar, ad me dato, ut omnes [perfricta
fronte Reuchlinistas] trepidos atque anxios reddam. Tu vero quas ha-
bes epistolas notito flammis tradere, quia non opus est plura nos sacer-
doti in confessione referre, quam illum scire velimus. Vale. ex Dulma-
nia [et Bacchum tui ventris deum semper adora].*

15

6.

☉ *Bernhardus Plumilegius*

Ioanni Pellifici.

*Iam mala me scabies, iam morbus regius urget,
Iam phanaticus error et iracunda Diana.*

*20 Me miserum! Sum plena cruoris irudo. Quod mihi de peccatis falso
confitendis scripsisti, summopere mihi placet. Possumus quoque hoc festo
paschatis ac deinde aliis aliquot subsequentibus festis, vel alio proficisci,
vel non redire domum absentes, talique ludo nos semper Christianos
agere, donec clarior Phebus nobis illuxerit. Mitto tibi hisce meis litteris
25 inclusum brevis apostolici exemplar, quod ne in manus religiosorum ve-
niam, tui erit officii providere. Paulo validior sum, et Epicuro sum
sagino porcum. Vale. ex Lyptzick. [Presenti quoque veneno (quo plu-
rimum abundas) omnes istic theologos interfice, nosque semper maximi
facito.]*

30

Leo papa decimus

*Universis et singulis presentes litteras inspecturis Salutem et apostoli-
cam benedictionem. Intelleximus non sine gravi animi molestia non-
nullos iniquitatis filios, a quorum oculis dei atque hominum timor ab-*

¹³⁻¹⁴ Dulmania n. 1.

¹⁸ Hor. art. poet. 453. sq. „Ut mala quem scabies aut morbus regius urguet
Aut fanaticus et c. ²⁰ plena cruoris hirudo novissima artis poeticae verba sunt.

cessit, improba ac damnabili et temeraria loquacitate ductos quendam libellum famosum, cuius titulus est 'Epistolę obscurorum virorum ad venerabilem virum magistrum Ortwinum Gratium Daventriensem Colonię Agripinę bonas litteras docentem, et reliqua', edere, et editum imprimi facere, atque ad diversas orbis provincias, quo eorum temeritas notior fieret, et scandalorum materiam diffusius seminarent, mittere presumpsisse. In quo libello inter cetera contra sacrę Theologię et precipue ordinis fratrum Prędicatorum professores, et Coloniensis ac Parrhisiensis Studiorum in eadem Theologia magistros, Quorum aliqui nominatim exprimuntur, tot iurgia, contumelię et convitia proferuntur, et alias tam spurce et petulanter invehitur, convertendo etiam ad scurrilia sacra eloquia, ut expediat quantocius pro Christianę religionis honore illius lectionem tanquam labem pestiferam a rerum natura depelli, Scandalosę vero huiusmodi garrulitatis auctores debita animadversione puniri. Quocirca auctoritate apostolica tenore presentium omnes et singulos utriusque sexus Christifideles cuiuscunque status, gradus dignitatis et excellentię sint, requirimus et monemus, eisque sub excommunicationis late Sententię pena, ipso facto quo presentibus non paruerint, incurrenda, a qua non nisi a Romano pontifice, preterquam in mortis articulo absolvi possint, districte precipiendo mandamus, Quatenus infra triduum, quo presentium notitiam habuerint, a dicti libelli, eiusque exemplarium lectione perpetuo abstineant, illaque per omnia igne comburant, et qui ipsius libelli auctoris seu eius exemplarium impressorum vel scriptorum, aut illa tenentium et comburere negligentium vel recusantium, seu eorum alicuius noticiam habuerint, eos Ordinariis locorum, In quorum Civitatibus vel diocesibus illi tunc moram trahent, aut eorum officialibus seu vicariis per eos debita pena afficiendos, infra idem triduum revelent. Inungimus quoque in virtute sanctę obedientię et sub eadem pena Ordinariis prefatis, eorumque Vicariis, Officialibus et ministris, ut contra auctores difamationum et illarum scriptores et impressores huiusmodi prout delicti qualitas exigat, iusticię vindictam exercent, et excommunicationem per nos latam in eos, quos illam incurrisse constiterit, inviolabiliter observari, et tam eisdem Ordinariis, quam parochialium et aliarum ecclesiarum Rectoribus, ut quotiens super hoc pro parte alicuius predicatorum vel alterius ordinis fratrum aut generalium Studiorum magistrorum in Theologia fuerint requisiti, presentes litteras vel aliquod ex earum authenticis transsumptis, quibus publici Notarii subscriptione, et alicuius prelati vel Curię ecclesiasticę Sigilli impressione munitis fidem ubique decernimus adhibendam, in eorum ecclesiis dum populi multitudo eo ad divina convenerit, duobus aut tribus diebus dominicis vel festivis publi-

⁸ Colonię Parrhisię 1. 2. ¹² q̄totius 2.

cari faciant, etiam si expediat, sermone vulgari, ut quanto citius fieri possit, tale nefandum scelus quod heresim sapit, ne ulterius serpat, penitus extirpetur. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis Ceterisque contrariis quibuscunque. Datum Romę apud sanctum Petrum sub anulo Piscatoris. die .XV. Martii. M.ccccc.xvii. pontificatus nostri Anno quarto.

Ia. Sadoletus.

7.

¶ *Ioannes Strausfederius*

Nicolao Caprimulgio .S. P. D.

10 *Multa mihi litteris, conplura vivo narrantur sermone, quę quantum mihi ac nostrę coniurationis complicitibus displiceant, neque calamo scribere, neque vocalibus organis explicare possum. Illud tamen præterire non valeo, quod nuper a quodam iurisconsulto haud vulgariter erudito non sine colere motu dictum accepi, 'Quando' inquit 'Ollilambius, unus*
 15 *de obscura Reuchlinistarum aliquot cohorte, homo nequam, salaces suos ac plane histrionicos prosequi volebat iocos, et signum suę amicę in foribus merda notare, longe rectius has litteras S. N. sive K. N. sub merda, in eo quem in almanica lingua faciunt sensu, Aut certe si magis versu id ludere placuisset, "Hic os præpone, crucis signo (per quod redempti*
 20 *sumus) longe pertransito", collocasset. Eo namque pacto pulchra faciecia (ut vestri leckerii dicunt) talique ludo maxime (sicuti dicebat) contigisset. At crucem tam impudentibus rebus adhibere, eamque permerdare, ac postea de utroque gloriari, nimis aperte (inquit) Iesü nazareni olet blasphemiam'. Hęc ille. Ego vero tametsi vera illum loqui,*
 25 *propria dictante conscientia non ignorarem (quum teste Augustino Conscientia sit mille testes) ipsi tamen nostro more et ex subito calore [motus] mala imprecabar plurima, sed sub silentio, et prorsus nullo audiente, quum vulgaris turba, totusque ferme clerus, pessima quęque de nobis et sentiat et loquatur. De contradictionibus autem Zacharię Lucensis [theo-*
 30 *logorum amici] recte auguratus est Lutzbulularius noster, nam | penitus A4 a nostris || abhorrent institutis. Nullis itaque rebus attentis etiam veris, quę aiiiij vel contra nos vel pro theologis valere dignoscuntur, hoc unum nobis agendum est, ut noster Reuchlin apud rusticanam multitudinem nullatenus decidisse videatur, aut in tenebris nobiscum delitescat. Iccirco astu,*
 35 *fraude, mendacio et si quid aliud est, quo theologos, etiam falso, infamare possimus, semper utamur. De veritate enim et iusticia nulla nobis certa est spes. Ceterum dii fata secudent, quum vel Theocrito*

⁴ apud 1. ad 2. ¹⁵ aliquot omnes. ²¹ non decebat. ²⁵ Aug.] Quintil. inst. or. V. 11, 11. ²⁶ ipse 2. ³⁷ Theocr. IV. 42. Ἐλπιδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.

teste *Vivis duntaxat sperandum sit. Vale diu. Moguntię ex domo luctus et convivii [quam vulgo Coronam appellant]. Anno quo supra. Saluta nobis poetas quos istic nosti nobis amicos [et theologis inimicos]. Iterum vale.*

8.

5

¶ *Nicolaus Caprimulgius**Ioanni Straußfederio.*

Proh Iuppiter! proh dii immortales! quam calamitosam mihi scripsisti epistolam! Utinam me gladio transegisses, ubi me tantis enecasti doloribus. O tremendum apud inferos Plutonem! Alii nobis ludibrio 10 esse consueverunt, at nos illis modo. cęca nimum et inconstans (ut video) est Fortuna, quę merito cęcis nobis suique similibus favere debuisset. Quid multa? Ego cholericus sum nihilque iniuriarum pati possum, quibus si iterum vel per litteras fuero, vel certo vulgi rumore ante prospectum 15 correptus, laqueo guttur infringam, quia satius est me meis rebus gestis 15 apud inferos florere, quam hic sub orbe lunari a theologis aliquam iniuriam pati. Sic fac et vives. Vale. ex Lyptzick. [et saluta nobis Iovem, nostri Apollinis omniumque Musarum patrem.]

9.

20

¶ *Petrus Haphenmusius**Francisco Genselino Schelmoni .S. P. D.*

Tristi sum patre genitus, matre melancolica, Patrum habeo importunum, difficilem, querulum, Amitam quoque cunctis invisam. Non mirum igitur si tristia tibi nunciem. Intravi nuper ecclesiam in festo 25 nativitatis Christi, magis ex precepto quam ex bona voluntate, Et ecce 25 doctor quidam Zacharius nomine, nemini non dilectus, habebat in manu sua breve quoddam apostolicum, in quo totus obscurorum grex ęterna maledictione cum omnibus suis complicibus severissime punitur. Multis itaque in nostri contumeliam coram clero et populo in medium prolatis, stentorea cepit voce clamare, O maledicta et execrabilis Obscurorum 30 secta! O temerarius histrionum exercitus! O fetidissimi ludionum greges! O impudentissimi in omnes sycophante, qui neque deo parcentes nec sanctis eius viros bonos, pro ecclesia dei contra oculare speculum ad sanguinem usque decertantes, contumeliosis lacessere conviciis non erube-

²⁰ Hahenmufius. 1. ²⁴ Intravi 1. Accessi 2. ²⁵ ex ante bona omis. 2.

scunt, cum nihil ad rem facientes Capnioni suo plus noceant quam prosint. Hęc et his similia doctor ille constanter protulit, in me sepenu-
mero tortuosos deflectens oculos. O quam mihi timui [miser], cui mors
propior erat quam vita. Nam si vulgaris plebecula me unum ex illis
esse intellexisset, nunquam vivus rediissem domum: quum, teste Alexan-
dro Gallo,

sit vulgus pelagus indeclinabile virus.

Vale ex Norenberga Anno quo supra.

10.

¶ *Franciscus Genselinus Schelmo*

Haphenmusio Philocapnioni .S. P. D.

A^{1b}
a^{1b}

Tristicia exiccavit cor meum, et caro mea immutata est propter
oleum. Non sunt mihi nova quę scribis, sed omnia quę in brevi aposto-
lico continentur, apud nos invalere, et divum templis publicitus affixa
nemo non asperxit. Vę nobis insipientibus! quo subitus calor, quo furor
poeticus, quo insana maledicendi rabies nos maleficos perduxit? Hono-
rare voluimus Ioannem Reuchlin [patronum nostrum], at ęterno illum
dedecore, rectę rationis obliti, plus ęquo commaculavimus. Fecimus quę
nostri fuerunt muneris, licet nemo sapientum (ut sub rosa tecum loquar)
boni illa consulat. Verum enimvero, ut ęquali te dolore extimulem, et
par pari censear retulisse, Erasmus ipse Roterodamus, theologorum di-
sertissimus (hei mihi vereor dicere) in epistola quadam ad Ioannem Cę-
sarium sese a nobis commendatum fuisse, vehementer detestatur. Ne igitur
soli sapere videamur, iustum tibi illius exemplar his oclusum litteris
transmitto, ut commissi criminis nos quandoque peniteat, nosque impu-
dentissimos esse ganeones non ignoremus. Vale ex Friburga sexto Grę-
corum kalendas [et Pythagoram tacendo imitare].

[*Epistola Erasmi Roterodami*

quam hic honoris gratia interposuimus, ut ea quę falso illi a malevolis
imposita fuere quantotius evanescant.]

¶ *Erasmus Cęsario suo .S. D.*

Magnopere mihi displicebant epistolę obscurorum virorum. iam tum
ab initio: delectare potuisset facecia, nisi nimium offendisset exemplum.
Mihi placent lusus, sed citra cuiusquam contumeliam. Sed molestius

⁵ Alex. Gall. de generib. nom. v. 162. „Hoc vulgus ... virus”. ¹² Trist.] cf. Ioann. XVI. 6. caro etc.] Psalm. CVIII. 24. ²³ commendatum 1. laudatum 2.
³¹ De hac epistola videsis Hutt. opp. I. p. 149. n. LXI., ubi eam repetivimus.
³² . iam tū ab initio delectare 1. 2. ³³ offendit} 2.

fuit quod in posteriore editione mei quoque nominis mentionem admiscuerint. Quasi parum fuisset ineptire, nisi nos quoque vocassent in invdiam, et magnam partem fructus tot studiorum laboribus expetiti corrupissent. Ne id quidem satis est visum. En alter libellus priori adsimilis, in quibus crebra mentio fit eorum quibus scio lusus huiusmodi nequaquam probari. Quam male consulunt isti, non solum in seipsos, verum etiam in omnes quibus bonę litterę charę sunt. Iam illud est omnium molestissimum mihi, si modo verum est, quod mihi istinc reversus famulus meus Iacobus narravit, apud complures haberi Colonię libellum nescio quem in Iulium pontificem, quomodo mortuus exclusus sit celo per 10 Petrum. Audieram iam pridem huiusmodi fabulam actam in Gallia, ubi talium nugarum immodica licentia semper fuit. Eam opinor aliquis in latinum sermonem transtulit. Demiror quid istis in mentem veniat, cum sic ocium et operam perdunt. Ceterum admiror esse qui suspicentur tam insignem ineptiam a me profectam, opinor ob id quod sermo fortasse sit 15 paulo latinior. Lusi quidem in Moria, sed incruente, nullius famam nominatim perstrinxi: in mores hominum lusimus, non in famam hominum. Quę si vera mihi nunciavit famulus: nondum enim satis credo: quęso te, vir
 a 5 optime, ut istiusmodi nugas impias pro || tua virili premendas cures, priusquam excudantur, non quod isti digni sunt, quibus hoc prestetur beneficium, sed quod nostrum est, publicę studiorum honestati consulere, quam isti talibus lusibus indigne contaminant. Porro quod ad me pertinet,
 P i scio neminem fore, qui me norit, quin satis intelligat, istiusmodi nenias mihi supra modum displicuisse, quippe indignas eruditissimis ac probis viris. Iacobo Hornensi multam ex me salutem dicito, cuius epistola dici non 25 potest quantopere sim delectatus. De composita lite Reuchlinica utinam vera nuncies. Nunciavit mihi quidam Alcmariensis, te alteras ad nos dedisse literas, verum eas nondum accepi. Bene vale, doctissime Cęsari. Antwerpę postridie assumptę virginis. Anno .M.ccccc.xvii.

11.

30

¶ Ioannes Arnoldinus Lyricen

Pultrono Fenestriticis totique obscurorum cohorti .S. P. D.

Vulneror, et clausum portō sub pectore telum,
 Crescit et assidue plaga dolorque mihi:
 Sed ferientis adhuc non audeo dicere nomen,
 Nec sinūt aspectus plaga videre suos. 35

Miserum est exturbari fortunis omnibus, patres conscripti, acerbum

¹ in post. ed.] Vult epist. I. 42., primam appendicis voluminis I. ⁹ libellum] a nobis vol. III. p. 421. sqq. exhibitum. ³² fenestriticis 1. cultrifici 2. ³³ Vulneror etc.] Versus nescio cuius artificis.

quoque a doctis contemni, acerbius a docto et sapiente. Quid multa? Magnus ille Erasmus sacre theologie doctor, poeta et insignis orator, nos veluti pestem quandam detestatur, fugit, insequitur et odit. Ubi nunc vires nostre? ubi elatus animus? ubi nocturne insidie? ubi sesquipedalia verba? hunc nostrum dolorem nulla auferet vetustas, Mors est nobiscum in olla, nulli diem proferre licet. Agimur enim fati, id quod nobis est inevitabile. Homo proponit, deus vero rem ipsam (ut video) disponit. Nulli sua manet spes,

Quique non est hodie, cras minus aptus erit.

10 Suspendamus igitur nosipsos [in obscuro], ne tam intolerabilibus tamque mortiferis cruciatibus indies exagitemur. Quid vobis animi sit, que vires, quod consilium, que tandem defensionis nostre propugnacula, me certiore facitote. Dii bene vortant. Valet diu. Wormacie ex domo Schelmonis Iudei male circumcisi [et summa nobis amicitia coniuncti].

12.

C Pultronus Cultrifex

Ioanni Arnoldino .S. P. D.

Carminibus carmina debentur.

Nil intentatum nostri liquere poetę,
20 Nec minimum meruere decus, vestigia Gręca
Ausı deserere et celebrare domestica facta.

Qui nos contemnunt, stulti sunt. viri profecto sumus, et omnia sine Theseo [et in vanitate non ficta] operamur. Stentorea clamamus voce, et arrogantiam velut parentem colimus. Si tu vel Theologos vel Ort-
25 winum times, in malam abi crucem, aut te corvi in rotis eviscerent. bestia es, nasturcium ede. Excitare, vigila, animum sume. Noli Epi-
menidis somnium dormire. Quid desperas? Vitulo primum submerso puteus clauditur. Exitus acta probabit.

Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
30 Legitimumque sonum digitis callemus et aure.

Nobis erunt p̄sidio Iudei. Laurent violę. Suam quisque domum tueatur.

Tunc tua res agitur, paries cum || proximus ardet. a 5b

Tu solus es, nostrum vero multi. Quapropter ut tue petitioni satisfaciam, si nobis timor incubuerit gravis, Caspios petemus montes, ubi ne-
35 que theologi, neque fidei catholice habitant defensores. [Si vero te ipse p̄i^b suspenderis, penas nolito extimescere inferorum. Mortales enim sumus,

⁵ auferat 1. ^{10.11} tanq̄ 2. ¹⁹ reliq̄ere 1. Horat. art. poet. 285. sqq. ²⁰ Horat. l. c. 273. sq. ³¹ Curēt 1. 2. ³² Horat. ep. I. 18, 84.

et animam fortasse nobis cum pecudibus communem consecuti.] Vale feliciter cum nostro Capnione. Moguntię ex publica corona, Obscurorum portu. Anno quo supra.

13.

¶ *Conradus de Zuiccavia*

5

Doctori Grillo,

Obscurorum Advocato .S. P. D.

Omnia nobis adversa sunt, doctor egregie, omnia prostrata ac diruta iacent, clamantque in plateis et puelli et edentule quędam anus [hisce, proh dolor, verbis nobis illudendo]: 'Os habent et non videbunt,¹⁰ oculos habent et non loquentur, aures habent et non odorabunt, nares habent et non audient, manus habent et non ambulabunt, pedes habent et non palpabunt, non clamabunt in gutture suo. Similes illis fiant qui confidunt in eis'. His Psalmistę verbis male intellectis aliisque id genus conviciis publice infestamur. Posuisti tenebras [Grille,] et facta est nox,¹⁵ per quam pertransibunt omnes bestię sylvę. Si bonus vir es, si eruditus, si eloquens, hisce maledictionum vinculis nos quamprimum exolve. Quod ubi feceris, te Iudei ut deum suum colent ac venerabuntur et aureos in Arabia montes pro tuo salario recipies. Lege Marquardum in Institutis, revolve Ioannem de Garlandia in legibus, Petrum Helię in decretis, Mam-²⁰ motrectum in Sexto et Clementinis. Consule etiam ideas Platonis, quę olim in Phocide pallentes Apollinis begutte fuisse dicuntur. Accede nebulonum latebras et fornices, ut eruditior in rebus nostris et ad omne malum theologis inferendum audacior fias. Ceterum mihi quamprimum rescribas vetim, quid hæc quinque arabica verba significent: Oæus, per-²⁵doxus, reveloxus, rammeldipotsus, rammeldiblesen, et hæc duo gotica, Inkus perquinkus. De his certe nihil scripsit Virgilius in bucolicis, nec Marcolphus in suis fabulis. Vale, doctor venerande, et pone ante oculos tuos specillum illud quod tibi a Iudeis ex Francfordia est missum. nam per illud instar noctuę omnia mirabilia mundi videbis. [Vale] ex Lypt-³⁰zick die sexto ante festum sanctę Saturitatis.

¹⁰ os etc.] pervertuntur psalmi CXXVIII. 16. sqq. verba. ¹⁵ convitiis 2. Posuisti] Psalm. CIII. 20. ²⁰ reuole 1. ²¹ sexto et omis. 2. ²² begute 2. ²⁷ Vergilius 2. ²⁹ Pro verbis tibi ... missum. in 2. est: in speculo oculari Ioānis Reuchlin ē depictū. ³⁰ lyptzich. 2. ³¹ faturiatj. 2.

14.

¶ *Doctor Grillus**Conrado Zuiccaviensi .S. P. D.*

Accepi litteras tuas nectare mihi atque ambrosia suaviores. perlegi
 5 fere totum Ovidium, et quos mihi legendos decrevisti, sed non invenio
 quo modo vel meipsum vel nostros contribules tueri valeam. Peccavimus,
 inique egimus. Non est inter nos qui faciat bonum, non est usque ad
 unum. Si enim scribendo et offendendo annis multis iam primi semper
 fuimus, necesse est ut modestam et bene meritam adversariorum [nostro-
 10 rum, aut potius in Christo amicorum] responsionem toleremus. Si vige-
 sies, si quinquages, si centies alios indigne lesimus, quare nos semel of-
 fendi [(et id quidem citra offensionem)] non patiemur? Nequitia est que
 te non sinit esse senem. Decepti profecto omnes sumus. Credidimus enim
 defensionem Ioannis Reuchlin veram fuisse, || at nunc olfacimus (ut in ^{a6}
 15 libris reverendi Inquisitoris luce clarius continetur) eam esse falsissimam.
 Folio namque tertio defensionis sue, facie prima, hanc sibi Capnion a
 Cesaria maiestate generalem fuisse questionem oblatam scribit, utrum
 omnes libri Iudeorum perimendi sint preter bibliam. quod quam sit falsum,
 in mandatis imperialibus sepius impressis deprehenditur. Dicit preterea
 20 ibidem (in favoremne Iudeorum, an minus, ignoro) neminem ex omnibus ^{Bij}
 romanis pontificibus fuisse, qui Iudaicorum librorum exterminium petivisset.
 Hoc certe argumentum etsi (velut negativum) valeat nihil, a iurecon-
 sultis tamen et ecclesie doctoribus contrarium probatur esse verum. Ipsi-
 etiam consilium a nullo (ut accepi) proditum fuit, sed per illustrissimum
 25 principem Urielem, archipresulem Moguntinum, iudicem sive commissari-
 um a serenissimo nostro Imperatore constitutum, legitimo (id quod fa-
 cere debuit) sollicitatori oblatum. Nec concors ab aliquo excogitari ratio
 potest, Capnionis minus quam aliarum universitatum consilia legi a Co-
 lonienses doctoribus debuisse. Falsum est etiam, manuale speculum Io-
 30 annis Pepericorni, viri (ut audio) prestantissimi et optimi, a Coloniensi-
 bus theologis fuisse compositum, quum in Alemania illud superiore im-
 pressum ediderit. Cetera relinquimus, que si particulatim enarrare vo-
 luero, me sit dies defecturus, et non epistolam sed volumen amplissimum
 scribere cogerer vel invitus. Si itaque falsis persuasionibus decepti, bo-
 35 nos viros indigne lesimus, correptionem etiam modestam surda aure pre-
 tereamus necesse est. Quid autem illa verba significant, Oksus, perdo-

⁷ Non est qui etc.] Psalm. XIII. 3. seibedo 2. ^{11.12} offendi 1. tangi 2. fe-
 nem. 1.2. an sanum? profecto 1. pterea 2. ¹⁵ falsiss. etc.] Recoquit Ortvinus que
 Pepericornus ad tedium usque Reuchlino obiecerat. ²¹ petiuiissent. 1. ²² (etfi velut
 1.2. ³⁰ audio) satis eruditi a 2. ³⁶ Oxsus 2.

xus, reveloxus, cum ceteris quę sequuntur, nondum apud Martialem repperi. At Virgilius in .XX. libro Eneidos, et Aristoteles in .XIII. phisicorum, capitulo nonagesimo nono, circa finem, dicunt proverbium Hectoris fuisse, occulta cuius virtute multos Gręcorum interemit. Quę scripsimus, in scrinio tui pectoris conserventur. Sigillum autem quod vides, 5 mihi commodato dedit Iacobus Iohel Iudeus quinquies circumcisis, et bonus Reuchlinista. Vale. Ex Tuitio, decimosexto nonas Apriles.

15.

¶ Ioannes Pellifex

Secundus in ordine Obscurorum

10

suo Capnioni Thalmudistę .S. P. D.

Scripti alias, ut nosti, Ortwino Gratio sacerdoti figurate theologorum ridens schema, finxiq; in secunda obscurorum epistola me habitu deceptum, Iudeo theologię doctoris loco, publica in platea, maximam habuisse reverentiam; Papalem quoque nonnullis et episcopalem in foro 15 animę concessam auctoritatem hereticorum more detestatus sum. Quod cum uni prædicatorum nuper confiterer, nihil consolationis accepi. Ille enim difficilis, querulus, anceps et morosus me absolvere recusavit. Attonito autem mihi plurimumque admiranti ac plane stupido apertissime dixit, neque se neque alios sacerdotes (etiam si summus pontifex esset) 20 nos gravibus illis peccatis commissisque sceleribus et publicis criminibus [atque blasphemis] exolvere posse, nisi publica prius revocatione a nobis facta publicam susciperemus penitentiam. Ecce quanta pro te patimur, mi Capnion, quibus exagitamur discriminibus, quos sentimus dolores. Si a⁶b^{pro}pheta es, si orator et poeta [,si tertius Cato,] ac noster tandem pa- 25 tronus, consule obsecro mihi quid sit optimum factu. Salutat te plurimum uxor Pepericorni et Laurentius Pepericornus, filius Ioannis, doctus adolescens, qui Colonię in Laureto (quod Gręci daphnona vocant) bonis artibus operam impendit, tibi que non parum minatur. Vale ex Mollem in festo Bacchi.] 30

² Vergilius 2. ⁶ Iac. Iehiel Reuchlini præceptor. ⁷ Tuitio] Deutz.

¹⁰ Thalmudistę. 1. ¹² figurate omis. 2. ¹³ habitu 1. talari veste 2. ²⁴ quas 1. ³⁰ Mollem] Mülheim ad Rhenum.

16.

☉ *Capnion Phorcensis*Bij^b*Ioanni Peltzflickerio resipiscentiam.*

Si male scripsisti, male tibi sacerdotes respondere oportebit. Est enim equum et salutare. Nihil pro me pateris, bestia. nec propheta ego sum, neque obscurorum patronus [quanquam meę litterę ante annos aliquot Coloniensibus misse idipsum approbare videntur]. Dii deęque, inferi [quoque] et superi vos omnes perdant. Non sum reus ipse illorum criminum originarius. Nauseam habeo super cibo vestro levissimo. Displicent mihi epistolę vestre. Neminem ursi neque levavi. Convictiorum ac blasphemiarum conscribendarum munus vobis commisi nunquam. [Tacita igitur tibi sudent pręcordia culpa.] Vos enim obscurissimi nebulones omniumque histrionum primi, summum mihi pontificem ac omnes bonos per totum [pene] terrarum orbem inimicos fecistis. Quapropter suspensos vos esse vellem in furcam, aut a Cerbero inferorum cane discerptos. Vale infeliciter. Ex Stutgardia in profesto Iovis, veri et immortalis poetantium dei].

17.

☉ *M. Hillbrandus Mammaceus*

20

*doctor in compositis verborum, et plus si vellet,**Conrado Zuiccaviensi poetę larvato**.S. D.*

Proverbium est apud nos, mi charissime Conrade, plus oculos videre quam oculum. Doctor itaque Ioannes Reuchlin est valde subtilis, acer etiam ac vehemens] in scriptis suis, nec est aliquis in mundo qui vel ipsius contumeliis vel oculari speculo respondere possit. Quare igitur theologi se tam insigni tamque glorioso homini opponunt? potius [fortasse] moreretur quam conviciis parceret. Vale feliciter. Datum ex Tubinga.

³ peltzflickerio 2. ¹⁰ Convictiorum 2. ^{11,12} Iuv. sat. I.167. „... tacita sudent pręcordia culpa”.

²⁷ tanq; 2. ²⁸ conuitiis 2. feliciter 2.

18.

☉ *Magister Conradus de Zuiccavia*
domino Hiltbrando Mammacio
et communi omnium latrinario
.S. P. D.

5

Vidi litteras tuas, nec vidi solum, sed diligenter perlegi. Satis es circumspectus in rebus tuis, nec est sub orbe lunari homo, qui tua possit mali consulere. Felix qui nihil debet. Quę dubitas, ne feceris. Hic enim Corycęus est, qui plus equo ad rem auscullat. [Lauda igitur parce, at parcus vitupera.] Ego tamen quia sum Pompilii circulo septus, paucis tibi respondere volui. Vale. Ex Norembega [et Cimмериis te semper tenebris involve]. Anno quo supra.

19.

☉ *Guilhelmus Capniolambius*
Matthęo Mellilambio canicide .S. P. D.

15

Complures mihi retulerunt, vir humanissime, Ioannem Reuchlin Legum doctorem valde bene et cum maximis honoribus in urbe romana contra theologos Colonienses stare. hoc tamen ego credere nequaquam possum. Nam si Stutgardię [apud Suevos] feliciter habitat, et ibi in letitia vivit, non potest stare in urbe romana. Quis enim in uno et eodem loco simul et semel esse posset? Nihil affers, filius es terre, lapidibus demque mordes, et sapientia in primis tua vino obumbratur. Vale. Ex Francfordia, in profesto Pontiani.

20.

☉ *Matthęus Mellilambius*
Guilhelmo Capniolambio .S.

25

Non stat in urbe Romana Capnion ipse, sed quiescit ac sedet in Stutgardia, illumque iussit Plato sub arbore Porphyriana quiescere. Petiit sepe numero concordiam cum theologis, non solum Moguntię, sed in urbe etiam [ut audio] romana. Ipsi tamen theologo generosam habere

² Magister omis. 2. ³ Māmaceo 2. ⁴ Pro et ... latrinario in 2. est: nouax dictionū fabro. ¹¹ Norenberga. 2. ¹² Anno quo supra. omis. 2.

¹⁵ canicide. non habet 1. ¹⁸ Colonię omis. 2. ^{22.23} Ex Francfordia tutissimo Iudeorū portu. 2.

malunt | pro Christo litem, quam iniquam in fide concordiam. Cum au- 311j
tem sedes apostolica voluerit, Gordii nodum dissolvat, ne tanta post hac
in ecclesia dei scandala invalescant. Vale ex Moguntia .XXV. nonas
Martias etc.

21.

☉ Petrus Negelinus

Stephano Calvastrio .S. P. D.

Nuptiæ mihi habendæ sunt in Zutphordia. Despondi enim sororem
meam uni poetæ tali quali, de numero obscurorum virorum. Quapro-
10 pter te oro atque obsecro, ut mihi unam tunicam commodato dare velis:
illa enim dominus opus habet. Nam qui male est calceatus, sordidis
pedibus cœnaculum ingrediatur necesse est. Vale feliciter, et agamus
omnia pingui Minerva]. Datum in Treveris. Anno quo supra.

22.

☉ Stephanus Calvastrius Metrifex

Petro Negelino .S. D.

Tunicam quam a me petis habeo nullam. Ego apostolorum exemplo
una dumtaxat contentus sum, et ambulo per totam cum sacco per civi-
tatem. Nisi iudex apostolicus nuper mihi adiumento fuisset, excommuni-
20 cationis procul dubio sententiam propter importunitatem creditorum meo-
rum iam diu incurrissem. Non possum igitur tibi commodato dare tuni-
cam meam. Nam teste Alexandro Gallo,

U non mutabis, donec plurale videbis.

Festum Valentini præterit, ætas appropinquat, flores oriuntur, non est tibi
25 toga opus. Vale ex Monasterio, pridie kalendas ægyptias [et Epimenidis
somnia semper dormita]. Anno quo supra.

23.

☉ Schelmo Schelmonis

Genselino Genseliano et Marcolphi ex sorore nepoti

.S. D. P.

Audio te in grammaticis disciplinis unum esse omnium eruditissimum.
Quapropter te oro atque obsecro, ut mihi quamprimum scribas, quotnam

² modū 1.¹³ Pro Treveris habet 2. montibus cisalpinis.

¹⁸ per de industria repetitum videtur, ut cantilenæ particulam verba faciant. Cf.
infra in dial. Mercurii et Ollilambii, pag. 353. v. 11. ²¹ Alex. Gall. IV. declin. v. 2.
„U non mutabis, donec plurale tenebis”. ²⁶ Anno quo supra. omis. 2.

sint in Donato aves? quid præterea comedant, quo deinde avolar[e con-
suever]unt, et quot sint ibidem metra. Hęc enim si mihi cognita essent,
theologos disputando obumbrarem. Vale Ex Buckelmunda. duodecima
idus Septembres [et cave ne anseres nostri inter olores strepant].

24.

5

¶ Genselinus Schelmoni suo

.S. P. D.

Recte agis, mi charissime Schelmo, tum quod eruditos consulis, tum
quod tibiüpsi confidere non audes. Nisi Tibullum profiterer [et Nasonis
amores], tibi certe respondere non possem. Sibylla tamen hic non est opus ¹⁰
interprete. Tres sunt in Donato aves, passer, aquila, milvus, [quę] fru-
ctus et species comedentes in antiquam silvam avolarunt. Ad ultimum
vero tria dumtaxat comperi in Donato metra. Primum,

b j^b Arma sub adversa || posuit radiantia quercu.

Secundum,

15

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.

Tertium,

Ut docuissemus, docuissetis, docuissent.

Cave, mi charissime Schelmo, ne hęc occulta Minervę mysteria theologis
manifestes, quum neque in libris Sententiarum, neque in Secunda Se- ²⁰
cundę tam præclara inveniantur. Vale Ex Hercinia sylva[, et asinum
imitare, qui magis stramina optat quam aurum]. Anno .M.ccccc.xviii.

25.

¶ Pultronus Sycophanta

Murcidę Liripipiano .S. P. D. |

25

Bii j^b Video equidem nostrum aliquot vehementer suis gaudere conviciis, et
epistolarum nostrarum lectione plurimum delectari. Contra autem viri gra-
ves (proh pudor nefas est dicere) faciem suam avertunt, et vix lupana-
ribus dignas, immo flammis et facibus congruas expresse pronunciant.
O inconstantem rerum omnium vicissitudinem! quantum tamen mihi videre ³⁰
videor, extrema gaudii luctus occupabit, nosterque natalis, nigro notandus
lapillo, inter nephastos computabitur. Vale ex Franconia cum tuis con-
tribulibus [et omnes Hamadriades ac Oreades meo nomine plurimum
salutato].

² sunt 2.

¹² fyluā 2.

²² Anno .M.ccccc.xviii. omis. 2.

²⁶ conuitiis. 2.

³⁰ tñ omis. 2.

³¹ extrema] Proverbior. XIV. 13.

26.

☉ *Liripipianus Pultrono suo*

.S. P. D.

Quas mihi scripsisti literas, minime placuerunt. Si summus pontifex, si magnus ille Erasmus, si viri sapientes et boni denique omnes nostras contemnunt epistolas, illorum etiam contemnamus sententiam necesse est. Experire obsecro, quomodo vestris istis histrionibus ac parasitis nostrę placeant Obscurorum epistolę. Docti omnes sumus, neque Schottum timemus neque Platonem. Experire inquam, quam sint et meretriculis grate. Est enim risus in illis multus, qui et tristem apud inferos Plutonem, manesque sepultos ad cachinnum excitare queat, mortuosque ad vitam revocare. Sed quid de risu tantum? iocos nostri salebrosos ludosque theatrales suis adiecere epistolis, ut varietas ipsa (quę teste Politiano lectionum est irritatrix) blandissimum quemque lectorem non possit non delectare. Secuti mehercule sumus patres nostros, qui Iocum deę Veneris (cuius et nos asseclę sumus) filium esse voluere. Quid igitur risu blandius? quid ioco iucundius? quid Venere suavius, quę prolem suam non potest non amare? Loquantur theologi quę velint, nobis vivendum est more nostro. Vale Ex monte Parnaso. Vale obsecro. te enim anxie deperit Calliopeia Musarum omnium Musa. Iterum vale. Tu quid sentis, nobis quamprimum rescribe [et esto Epicurus subans].

27.

☉ *Petrus Olfontianus*

Nicolao Haversack .S. P. D.

Multi nos contemnunt, Nicolae, at nos Thrasonem sequamur gloriosum et id genus hominum leve, quod rei ludicrę pallentem impendit operam, eaque gravissimas abigit e mente curas. Salibus fruamur et ioco, risu etiam, si necesse est. [Convitiis quoque et blasphemis nostrum parcat nemo.] Comedamus insuper et bibamus in charitate non ficta. Patritos adhuc imitor mores: bibo, rebibo, voro, devoro, quod omnes assolent cognomines nati meis maioribus. Plus ceteris ingurgito. Heluor etiam, quare Heluo nomen mihi. Vale feliciter ex navi stultifera [ubi tu primum (si voles) locum obtinebis]. ||

²⁰ Calliopea 2. ³⁰ adhuc 1. ego 2.

28.

bij

¶ *Nicolaus Haversack**Petro Olfontiano*

.S. D.

Quę de risu et ioco scripsisti, mihi non displicere. Cave Pythago-⁵
ram tuo adiungas choro, quem Plutarchus scribit, risu, ioco, et facetiis
abstinuisse. Quare et theologi fortasse eundem secuti, tristes frequenter
nimumque graves esse conspiciuntur. id quod Vergilium previdisse credi-
derim, quum libro sexto tristem in vestibulo inferoꝝrum cecinit habitare
senectutem. Nonne satius est nos edendo, bibendo, chorisando, dormiendo
vitam nostram produxisse, quam ieiunando, orando, abstinendo et sacros
theologorum ac iuriconsultorum libros revolvendo eam abbreviasse. Vi-
num neque anseribus crevit neque anatibus, sed hominibus solum, his
presertim qui obscuris utiles viris, non minus grecari quam eo uti no-
runt. Vale ex Moguntia.

15

29.

¶ *Olfontianus**Haversackio*

.S. P. D.

Quę de vino scripsisti, libenter omnes legimus. Modio enim sum-²⁰
ptum (ut Mellilambius noster interpretari consuevit) acuit ingenium, de-
bilibus quoque dat gressum, et cęcos illuminare videtur. Nemo nostrum
cephalea, nemo hemicranea (talibus capitum morbis) laborat. Quapropter
ne ab instituto nostro et veteri consuetudine recedamus, semper Hiaccho,
semper voluptatibus, semper arrogantię ac temeritatı inherere debemus,
ut sic tandem furore pleni poetico invectivis, conviciis, contumeliis, blas-
phemiis et heresibus novis inimicos nostros operosius persequamur. Hoc
[quoque] Lucilii carmen ad mensam tuam suspendito:

Vivite lurchones, comedones, vivite ventres,

Vale ex Francfordia. Anno quo supra.

30

⁷ frequenter 1. ⁸ Cf. Verg. Aen. VI. 575. ¹⁰ senectutem. 1. ¹¹ sacras 1. 2.

¹² anseribus 1. 2. et sic solebat Ortvinus.

²⁶ conuitis 2. ²⁹ Lucil. ap. Non. Marc. p. 10. ³⁰ Frāfordia 1. A^o q̄ sup̄ omis. 2.

30.

[Sequitur dialogus Mercurii et Ollilambii Obscurorum trium-
viri, qui in cælum volens ascendere cecidit in cloacam Vulcani.]

¶ Ioannes Crabacius

Guilhelmo Zuickano .S. P. D.

Mitto tibi dialogum, quem e græco nuper in latinum transtulit Petrus
Liripipianus, homo acer et strenuus in rebus nostris, quem deinde Ni-
colaus Musio nobis audientibus hoc modo in obscurorum consessu cru-
deli satis animo memoriter recitavit.

10 ¶ Iupiter (inquit) vocatis nuper omnibus in concilium diis virum
pro se in cælis et prudentem et eruditum substitui voluit. Conquestus est
enim se nimio confractum senio cursus planetarum totamque cæli machi-
nam diutius regere non posse. Optavit itaque hominem (ut dixi) erudi-
tum ac sapientem qui rerum esset archanarum custos, et cælestis ianue
15 diligentissimus observator, Qui lunam extinctam incenderet, vigilanterque
provideret, ne deorum quispiam Iovem cum Iunone sorore sua dormien-
tem temerarius excitaret, Itemque ne solis equi alio deflectentes oceano
submergerentur, aut meridianis perirent ardoribus. Huic enim homini
(inquit Iupiter) curam dabo ut ex obscuris hominibus cacodæmones fa-
20 ciat, eosque collocet cum creatis simul animabus in comparibus stellis,
Curam etiam habebit, ne Saturnus planeta cum virgine, signo cælesti
contendat, multisque aliis præficiatur rebus, modo nostra maiestate || deo-
rumque Hospitio non indignus habeatur. Quod Iovis præceptum admira-
bile satis et nunquam auditum cum dii simul omnes simulanter annuis-
25 sent, missus est Mercurius, deorum immortalium nuncius et eloquentia ce-
teris plurimum antecellens, in hoc humile viventium domicilium, quam
terram dicimus. Qui cum orbem usque totum pene perlustrasset, deorum
instinctu (qui hominem nolebant ad cæleste officium sibüipsis satis idoneum
ordinari) quendam sibi Reuchlinistam ex omni obscurorum numero de-
30 legit, et maxime talem, qui theologos amarat nunquam. | Huic enim ho-
mini nomen est Ollilambius Philocapnion, cuius pater Marquardus appel-
latur, et mater eius Grilla, ad designandum quod Marquardus Marquar-
dum et Grilla Grillum procreaverit. Signate quæso, viri clarissimi, huius
rei misterium, Attendite huius hominis doctrinam. quomodo enim cæle-
35 stia intelligeret homo iste, qui universitates dehonestans in nulla est litte-
raria facultate eruditus? Si enim hunc hominem quem ego intelligo, recte
iudicare voluerimus, nec philosophum, nec theologum, nec iurisconsultum,

¹⁰ Iuppiter 2. ¹⁴ ecleftis 1. ¹⁹ Iuppiter 2. ²⁰ eafq3 1. ³² Grylla 2. ³³ Grylla
gryllü 2. ³⁴ myfteriü. 2.

nec medicum, nec oratorem unquam reperiemus. Mercurius itaque cuiuslibet rei simulator ac dissimulator, et deorum (ut diximus) instinctu perperam missus, cuidam obscuro Reuchliniste [(cui Ollilambio nomen)] mira quadam claritate in somnis apparuit. Qui Mercurium rerum omnino celestium nescius videns, mirum in modum exhorruit, steteruntque Comē⁵ (ut Virgilius ait in tertio) et vox faucibus hēsit. At Mercurius qui ex supernis sedibus dulcia secum liba contulerat, illi nonaginta novem offerens, quę vulgo vocantur basensche kochen, 'Comede', inquit, 'Ollilambie, et grosse, quoniam grandis tibi adhuc restat via. Mox Ollilambius angelum esse credens et se alterum Heliam, 'Quorsum?' ait. "In cęlum", re-¹⁰ spondit Mercurius. 'Recte factum' subiunxit Ollilambius, 'ut illic impleam mentem qui hic repleo ventrem. Iam sentio Iovis benignitatem. ah vix tandem sensi stolidus, bene operatur deus tuus, meque non immerito recognoscit amicum suum et Reuchlinistarum omnium primatem. O factum bene! Iam ego nullam amplius infirmitatem sentio, ita me tuus cę-¹⁵ lestis oblectat cibus. Disputare tamen tecum non possum, Mercuri, quoniam ita sum exhaustus multis iam pridem et infirmitatibus et miseris'.

MERCVRIVS. Et tu miserias sustinuisti, Ollilambie, inter ganeones et sycophantas?

OLLILAMBIVS. Tu a deo missus et hęc ignoras? Tu qui prę-²⁰ terita non nosti, quid futura prędiceres? Si ego in hunc usque diem diis conversatus fuissem ut tu ceterique omnes, deus esse vellem.

MERC. Parce quęso verbis. Scriptum est enim 'Ne quid nimis'. Nonne ad lyram Hesiodus cecinit

'Optimus est homini lingue thesaurus et ingens²⁵
gratia quę parcis mensurat singula verbis'?

OLLIL. Pulchra illa sunt carmina.

MERC. Recte sentis, et hanc ob rem tuam insaniam depone. Noli unumquemque moribus tuis estimare, Desine morbo isto procacitatis uti, Desine alios per impudentiam lacessere. talibus enim verbis tibi in cęlis³⁰ amicos parare non potes, videris inimicos velle. Cesset altercatio inter nos, Quin tu uno verbo dic, unde tibi tam gravem ac plane onerosam infirmitatem conceperis.

OLLIL. Ex variis et multiplicibus eduliis plus equo sumptis.

biiij MERC. Quem cibum indies || comedis?³⁵

OLLIL. Pelles anserinas et colla caporum tosta, buculas, iuencos, turtures, perdices, phasianos, coturnices, turdos, ficedulas et plurimi omnino generis avitia molliterque ac studiose tosta. hęc stomachum meum

⁴ apparut. 1. ⁶ Virgilius 2. Aen. III. 48. ⁷ nonaginta illi nouē 2. ⁸ kochen 2. (Holandice scriptum.) Basiliensia liba. ²⁵ Hes. Op. et d. 719. sq. Γλώσσης τοι θησαυρός ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος Φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον λύσης. ³⁶ anserinas 1.2.

nunc non ledunt, qui est sicut tabula rasa, in qua nihil est depictum,
apta tamen nata depingi, semperque illius versiculi sum memor,
Qui bene ingerit, digerit, egerit, est bene sanus.

MERC. Recte facis. Diutissime enim apud nos vives qui | sic stoma- ¶i.
5 chum observas.

OLLIL. Quamdiu?

MERC. In secula seculorum.

OLLIL. O me felicem, o me beatum Ollilambium! Quia tamen de
epulis locuti sumus, dic, rogo, mihi priusquam hinc abeam, que sint deo-
10 rum immortalium esculenta. ego enim sum unus tellerleckerius, hoc est,
omnium mensarum assecla,] per totam cum sacco per civitatem.

MERC. Ambrosia, ova sorbilia, ex saccaro pastilli, pinguis vacca-
rum ubera, item placentę nucleis amygdalis et saccaro condite. Datur
etiam unicuique nonnunquam porcellus integre tostus, illumque dumtaxat
15 mensam accedere apud nostros admittimus, qui cingulum tempori disliga-
verit, iuxta carmen illud,

Balthea laxabis, ad mensam quando meabis.

Itemque

Dum plenus est venter, tunc vult dormire libenter.

20 OLLIL. Quid audio, sancta Iuno, quid audio? Transfer me hinc
ocius, sancte Mercuri, transfer me hinc.

MERC. Recedamus hinc, festinato enim opus est.

OLLIL. Querantur primum hydrie vino plene.

MERC. Matura rem.

25 OLLIL. I pre, sequar.

Cumque sic abirent, clamarunt omnes Obscuro, 'sancte pater, memento
nostri, dum veneris in regnum tuum'.

OLLIL. Bestie estis, solus ego tali sum honore dignus.

[Quid multa?] Processerunt ambo, cumque ad Parnasum montem ve-
30 nissent, nec illinc sese Ollilambius in celum transferre posset, Aetnam
Parnaso, Olympum Aetne, montesque plurimos montibus superimposuere.
Quo facto Mercurius inquit 'ascende montes'.

OLLIL. Trahe me post te.

MERC. Hoc factu difficile.

35 OLLIL. Quamobrem?

MERC. Nimis es incrassatus, dilatatus, et impinguatus.

OLLIL. Sine me paululum, o Mercuri, ventrem purgare, ut eo sim
levior.

MERC. Fac ut libet, sed noli interea temporis plus equo morari.

40 Dum igitur in secessu Ollilambius lateret, Mercurius secum his verbis

¹¹ Cf. adn. pag. 347. ²⁶ omnes 1. quidam 2. ²⁹ cunq; 2. ³¹ ethne. 1.

murmurabat "O utinam (inquit) hic asinarius Reuchlinista, tali indignus nomine, pulmonem et iecur egereret! fetidus mehercule hircus est, et olens capra, bonumque foret Capnioni, si homo iste natus non fuisset". Quo dicto Mercurius clamat, "ubi es, Ollilambie?"

OLLIL. *In rupe hereo.* 5

MERC. *Semper ibi hereas velim. veni, tardipes, huc ades, crassa substantia.*

OLLIL. *En curro velocius, quovis sum cervo fugacior, nec tua mihi modo opera est opus.*

MERC. *Tu videris, ego precessero.* 10

OLLIL. *En cacumen Olympi teneo, tecum sum, in portu navigo, et celi planetas intueor.*

MERC. *Recte fecisti.*

OLLIL. *Iam unico dumtaxat saltu in celum veniam.*

MERC. *Experiar, at cave ne saltu conturbes Platonis ideas.* 15

OLLIL. *Quales sunt ille bestie?*

MERC. *Quas tu bestias vocas, antiquae olim Apollinis sacerdotes erant, et mulieres quaedam edentule, quae dum corporibus exeunt, tanquam bii^b rerum imagines in||ter sidera collocantur.*

OLLIL. *Pape, quid ex te audio? legi .XXV. libros ethicorum Aristotelis, ubi de istis ideis deprehendere potui nihil.* 20

MERC. *Non mirum, Ollilambie. Tu certe philosophus non es, sed nudus tantum grammaticulus. attamen in celum si potes quamprimum exulta.*

OLLIL. *Me accingam operi, tu nolito me tangere.*

MERC. *Non tangam, sed cave deorsum cadas.* 25

¶ *Cumque temerarius iste Ollilambius sese altius erigeret, seque inter cⁱ saltandum insolentius | extolleret, Olympo in Ethnam decidit, ac deinde in cloacam Vulcani, qui montem illum priscis temporibus incolere consuevit. Tum Mercurius ridendi intemperans sedulo clamabat*

O Coridon, Coridon, quae te dementia cepit. 30

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

OLLIL. *O sancte Mercuri, adiuva me! o Apollo, o Latona, o vos Musae novem, iuvate me!*

His lamentationibus ille commotus hunc hominem fetidum et instar bubonis cecutientem ad [novum quendam] fontem caballinum [nuper a 35 Sylvano adinventum] perduxit, ubi purgare hominem volens eum suffocavit. In signum cuius adhuc aquae illorum fontium ita turbide fetoribusque permiste sunt, ut quicumque ex illis indigne biberint, insani potius sint quam sapientes.

⁸ feruo 1. ¹⁵ Eperiar. 1. ¹⁸ qdē 2. ^{20.21} Arestotel. 1. ²⁸ Vulcani cloacam 2. ³¹ Verg. Ecl. 2,69. Cf. infra ep. II, 5. ³² Verg. l. c. 2,18.

¶ Hunc cum recitasset dialogum, hæc continuo verba subiecit: 'De poetis', inquit, 'malis et perversis tamque præclaro nomine indignis solum loquimur, de honestis et sapientibus mali nihil. Nec aliquem sub cælo hoc nostro dialogo offendi volumus. Nam qui tandem obscuri sint viri,
 5 Grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.'
 Vale ex Constantinopoli [sexto Idus Mahumeti].

31.

¶ *Stephanus Calvastrius*

Ioanni Lucibulario .S.

Obscurorum indies numerus magis magisque augetur. Inscripsi nudius tertius tabule nostre poetas aliquot nobis persimiles, qui se invectivis potentissimos esse gloriantur et hæc eorum sunt nomina: Hirpinus Murcida, [Asmodeus Harpalos,] Pultronus Lurcho, Bibesius Sycophanta, Ollilambius Nebulo, Philocapnion Iovianus, Ioannes Smoerpot, Hans Le-
 15 verworst, Grillus Reptilis, Henricus Haversack, Stutsusmurius de cella vinaria, Cornutus Bubularius, Fatuinus Schelmo, Phyton Serpentinus, Georgius Bestia, Petrus Sclabbert, Hermannus Kalf, Ganimedes iunior, Coridon Silvanus, Sclampampius Tellerlecker, Stülpho Gnatonicus et Ioannes Dulkinus[
 20 ger, et Ovidio teste,

Additur his Nyseus, indetonsusque Thyoneus,

Et cum Lenæo genialis consitor uxor,

Nycteliusque Eleleusque parens et Iachus et Evan.

Gnosius Ichnobates, Spartana gente Melampus,

25 Pamphagus et Dorceus et Oribasus, Arcades omnes,

Nebrophonosque valens et trux cum Lelape Theron,

Hileusque ferox nuper percussus ab apro,

Et niveis Leucon, et villis Asbolus atris].

Omitto reliquos qui spem non habent, et quorum (sicuti stultorum) infinitus est numerus. Hi bellum contra theologos acturi sunt. Nam arrogantia, temeritate, convitiis et blasphemis pares sibi nullos habent. Noli igitur plus æquo lamentari. Ego inter saxum et sacrum sto, et ex fonte Hypocrineo sum infatuatus. Vale ex Libetridum spelunca Nympharum. ||

⁵ grammatici etc.] Hor. art. poet. 78. cerant. 2.

¹⁷ kalf. 2. ¹⁵ sylvanus 2. et om. 2. ²⁰ Ovid. met. III. 13. 15. III. 208. 210.

211. 213. 218. ²⁹ Ecclesiastæ I. 15.

32.

b 4

☉ *Ioannes Lucibularius**Stephano Calvastrio .S. D.*

Miserrime nobiscum aguntur omnia. multiplicasti gentem, sed non letitiam, obsunt nobis illi [(si rite rem ipsam pertrectare voluerimus)] et prosunt nihil. Non vult habere Capnion impudentes sycophantas [sui defensores. Quid multa? Ipse receptui canere iam pridem destinavi et meliorem agere virum. Valeant ludiones, lurchones, comedones, ventres, bibesii, cenipete, flagricibe, pretones, calumniatores, parasiti, gnatonos, flagriones, bucede, plagipatide, furciferi, catilones, et id genus obscurorum omne]. Te igitur [illi omnes] dilanient, strangulent, obstringent, oblitterent, et culter et venenum et incantatio vitam tuam, que est mors, acerbe finiant. Vale cum tuis ut potes. Moguntie ex domo nostri impressoris, penas sue temeritatis proculdubio daturi.

33.

15

☉ *Pultronus Murcida**Titivillo Corniculario .S.*

Non possum non dolere, non lachrymari, non mestus esse, ita nos excruciant viri boni et sapientes. de illis dumtaxat loquor, qui non sunt de nostro obscurorum grege. Et ideo

de grege non ausim quicumque deponere tecum.

☉ij. *Simplex plebecula, pueri quoque et mulieres, publico | nos odio insequuntur. Clamitant enim in plateis 'huc huc veniunt obscuri Reuchliniste, non minus deo quam hominibus odibiles'. Iaciunt deinde in nos stercora. Quid multis? Canes nobis omnibus ultro non irritati adlatrant: nigris enim ulimur larvis: nec id solum canes agunt, verum et viles caligas nostras et detrita vestimenta dilaniant. Vale Ex cella vinaria, ubi nobis dantur deorum responsa [et poetarum fabule a Baccho exponuntur].*

34.

☉ *Titivillus*

30

Pultrono .S. P. D.

Animam ago, mi charissime Murcida. Utinam essem cum Anchiadiade in Elysiis campis, et hec tam infelicia non audirem. Proh deum atque hominum fidem! quid hoc est si contumelia non est, aut potius dei plaga? Que tu scribis, intolerabilia mihi videntur. Gratias [etiam]

⁴⁵ *Isai. IX. 2.* ¹³⁻¹⁴ nostri impr.] *Ivonis Schaeferi.* ²¹ *Verg. ecl. 3, 32.*

Capnion nobis agit nullas, quin potius Obscuris omnibus maledicit. Alii præterea nos sycophantas, alii noctis filios, alii nebulones, alii humanas bestias, alii monstrosa mancipia, alii canes rabidos, nonnulli hereticos, blasphemos et fetidissimam convitiatorum sentinam appellant. Addunt quoque, nos solos obscuros cum Dathan et Abyron merito a terra absorbendos. Vale ex Argentina. et te his oblecta felicitatibus.

35.

☉ *Gerhardus Schirruglius*

Ioanni Wickelphio .S. P. D.

10 *Mali sunt homines qui dicunt nobis male. quamvis enim neque deum timeamus neque homines, aliosque indigne læserimus, nihil tamen est quod contumelias perpetiamur. bellum hoc et lepidum. Verum hæc alias. Grave mihi semper atque anceps dubium fuit, quare Colonienses theologi plus ceteris per Alemaniam florentibus superioristarum [ut sic dicam] er-*
15 *rores corripere nitantur, et in Suevum indignari, hominem nobis summa coniunctum necessitudine. Vale feliciter et cras responde. Ex Ander-*
nako [inter calices et pocula]. ||

36.

☉ *Wickelphius*

b 4^b

suo Schirruglio .S. P. D.

20 *Non possum tibi Gordii nodum absque dolore interno et horrisonis ululatus dissolvere. Nisi doctor essem in omnibus scientiis mundi, itemque si neque in Bohemia neque in Narragonia fuisset, ad tam difficilem ac plane tortuosam dubitationem respondere tibi nequaquam possem.*
25 *Audiui nuper in ecclesia a quodam theologo, ad populum dei verbum habente, reverendum Inquisitorem Iacobum Hoechstraten tres sibi a sede apostolica archiepiscopatus commissos habere, Coloniensem, Moguntinam et Trevirensis, ut quæ mala sunt, ab ecclesia dei quamprimum revel-*
30 *lat. Adiecit quoque Sixtum Papam quartum singulari quadam commissione per totam Alemaniam heresium extirpandarum munus theologis Coloniensibus commisisse. Quod ut luce clarius intueare, brevius illius exemplar tibi per Liripipianum nostrum transmitto, ut immodice tecum lamenteris. Vale ex Madepurck, et penitentiam age quamprimum potes.*

⁶ Pro et ... felicitatibus in 2. est: p̄die kalendas Iouis.

²⁸ sunt 1. ibi comperit. 2.

Cij^b*Sixtus Papa quartus*

dilectis filiis Rectori Decanis ac universitati studii Coloniē.

Dilecti filii, Salutem et apostolicam benedictionem. Accepimus literas vestras, ex quibus cum iocunditate intelleximus, quo zelo fidei orthodoxę, quaque prudentia scripta erronea heresim sapientia legi, im-⁵ primi ac vendi prohibueritis, muliercularumque imperitiam represseritis. qua dum tenentur, interpretantur quod nesciunt, et scripturarum sibi usurpant scientiam, in maximos dilabuntur errores, nec sibi solum, sed aliis quoque animarum præcipitium struunt. Laudamus vos in domino vehementer. Fecistis ut bonos catholicos (quales semper fuistis) decet, et quod¹⁰ vos non dubitamus facturos. pro qua re nos et hanc sanctam apostolicam sedem inveniatis in omnibus desideriis vestris promptiores atque benigniores. Ceterum ut quod bene cepistis, facilius possitis perficere, harum serie vobis auctoritate apostolica licentiam et facultatem concedimus cohercendi sub censuris ecclesiasticis et aliis opportunis remediis impres-¹⁵ sores, emptores, lectores librorum huiusmodi. Et quia fieri posset quod impressores prædicti metu vestri alio se conferrent, volumus quod ordinariis et magistratibus locorum in quibus erunt, nostram hanc voluntatem significetis, quam ubique volumus observari. Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die .xviii. Martii. M. cccc. LXXIX. 20 Pontificatus nostri Anno octavo. L. Grifus.

37.

C Daubengigelius

suo Simpriano .S. P. D.

Quo me vertam præ dolore, mi suavissime Simpriane[, quibus que-²⁵ rar, quos implorem]? Si domi sum, phantasmatis vexor [et] intestina lumbricis corrumpuntur. Si exeo, male de nobis sentire bonos animadvertimus. O nos miseros et infelices! O funestam diem, in qua nati sumus! O pectora cęca! o hircosum [obscurorum Reuchlinistarum] gregem, eterna ac plane incluibili diffamiarum et conviciorum lepra adustum! 30 Nobis Leo papa maledixit, libri nostri comburuntur. nec mulierculę, nec c j pharma|copolę ex illis cucullos facere audent, ne venenum quod in illis latet, incautos enecet. Erasmus præterea [Roterodamus] nos destatur et odit. [Fuimus Troes.] Omnia nobis et in cęlo et in terris sunt adversa. Scio quid faciam, 35

²⁰ anulo 2.

³⁰ convitiorum 2. ³¹ aduersa sunt. 2.

*Ultra Sauromathas fugere hinc libet, et glaciale
Prorsus Oceanum.*

Vale. Datum Augustę etc.

38.

¶ *Simprianus*

Daubengigelio suo .S. D.

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Merito nos canes rabidos et blasphemus boni appellant. Nimis enim impudenter non in viros solum sapientes et bonos, sed in Iesum Christum, in beatam virginem, in supernos cęlites nostris contumeliis ludendo debacchati sumus. Quare nos insensati et degeneres Christicolę ea verba quę sacrosancta mater ecclesia primiparę adaptavit virgini, in nostras diabolares meretriculus et scorta publica nocturnasque pecudes redegitimus? Quid theologos ipsos, validissimos Christianę fidei defensores, ac sanctum Petrum cęli primatem perfidis comparare Iudeis, Quid sacratissimas apostolicę sedis indulgentias permerdere, quid cum divino salvatoris nostri corpore iocari, risumque aliis in frontispicio nostrarum epistolarum movere contendimus? [O nos miseros homines, et non immerito a sede apostolica maledictos!] Emendemus itaque vitam nostram in melius, qui scienter deliquimus. Quippe si infames nostrę epistolę in lucem editę non fuissent, Itemque si neque Georgii dialogus, neque prefationes duo, et alia quędam impressa forent, diu fortasse causa nostri Campionis ultro ac citro cum honore omnium sopita fuisset. Vale. Ex rure suburbano, et mecum [quantotius] resipisce.

39.

¶ *Antonius Rubenstadius*

Stalberio Horlepompiano .S.

Nequaquam ultra Sauromathas nobis aufugiendum est. Inter os et offam multa cadunt. Non unius dumtaxat hominis consilium sequi debemus. Festinandum tarde, ne Seneca pęsago Velox consilium sequatur penitentia. Aliud nobis superest fugitivarium: Glauco etenim duce

¹ vltia 1. *Iuv. sat. II. 1. sq.* „Ultra Sauromatas ... et glaciale | Oceanum”.

⁷ *Horat. ep. I. 1, 61.* ¹² primipere 2. ¹⁹ itaque omis. 2. ²¹ Georgii] *Defensio Pręstantissimi viri Ioannis Reuchlin LL. Doctoris, a Reverendissimo patre Georgio Benigno Nazareno archiepiscopo Romę per modum dialogi edita. etc. Anno Nativitatis Dei M.D.XVII. mense Septembri (6 foll. 4°.) — Repetita in Hochstrati Apologia Coloniae edita a. 1518. 4°.* ²² duo 1. 2. ³⁰ Sen.] *Sentent. v. Velox.*

Circes domum, haud longe a Caieta Campaniæ oppido, inquiramus, ut ab ea in cruentissimas mutati bestias theologos quamprimum devoremus. Simile enim priscis factum fuisse temporibus, tum Homerus ipse philomites, tum poetæ ad unum omnes attestantur. Utinam viginti cubitorum dracones essemus, de quibus apud Plinium legitur, longe profecto melius sese res nostræ haberent. Fuge collusionem Daubengigelii et Simpriani. Soli quo volunt abeant, nec nos amplius conturbent. [Mallem enim decies in furcam suspendi, quam uni theologorum esse ludibrio.] Vale, Datum Francfordiæ [ex fætida Iudeorum hara].

40.

10

¶ *Stalberius**Rubenstadio .S. D.*

Longe mihi alia mens est, pater honorande. Nemo nostrum quoquam c^j^b pergat, nemo montes Caspios, nemo Sauromathas, ne|mo Circes montem petat. Monoculus ego sum et lippus, oculari tamen Capnionis speculo¹⁵ ante nasum meum posito vos [multiingis] erroribus video implicatos. Legi apud Hesiodum in theogonia Protheum, Oceani et Tethyos filium, in varias sese olim formas transmutasse. Hunc colamus deum, huic porcos et asinos offeramus, ut delusis theologorum oculis, bestiarum dumtaxat formam habere videamur, ut sub tali velamento nihil, quod adver-²⁰sarius placeat, peragamus. Quo facto

tum variè eludent species atque ora ferarum.

Alius enim subito fiet

sus horridus atraque tigris,

Squamosusque draco et fulva cervice leena.

25

Hec Vergilius. Vale. Datum Cracoviæ. [.XXX. Idus Septembres.]

41.

¶ *Doctor Grillus**Stalberio Rubenstadio ac ceteris amicis**.S. P. D.*

30

Quid alios imprudentiæ accusas, quum tu sis unus omnium qui vivant insipientissimus, quanquam tamen in tenebris plus uno videas oculo

² factum fuisse temporibus 2. ^{3,4} voluit philomythus. ¹² Rubenstadio .S. 1.

¹⁷ in Theogonia] ? in qua, ut in toto Hesiodo, ne Protei quidem nomen legitur? Hoc mendacium alius generis est, atque si Vergilianis Aristoteliis aliisque operibus plures quam habent libri adscribuntur, librivæ auctoribus attribuuntur qui numquam eiusmodi scripserunt. ²¹ pgam 2. ^{22, sqq.} Verg. georg. IV. 406. sqq. „... Fiet enim subito sus etc. Hec Vergilius. omis. 2. ³⁰ .S.d. 2.

quam reliqui in luce duobus. Bestiæ diu fuistis et crudelissimis quibusque bestiis longe crudeliores, licet caudas in terram dependentes, licet asininas aures, licet ursorum unguulas, aut solidos equorum pedes non habeatis. Alii vestrum dracones sunt, alii vero basilisci. | Ita enim et [¶]ii^b verbis inconcinni, et stylo enormes, et audacia ac veneno pestilentes estis. Stultum est igitur optare quod diu estis consecuti. Bubonum, noctuarum, asionum, ulularum, vespertilionum et nicticoracum[, strygam lemurumque] exemplo nocturnis volate temporibus, ut nocte intempesta palpabiles tenebræ vos obumbrent. Valet cum risipiscentia et charitate dei. Ex
10 Norenberga.

42.

¶ *Mammotrectus Buntemantellus*

Eyntelrabiano Philopompo Obscurorum legato

.S. P. D.

15 Edidit nuper libros duos Reverendus hereticæ pravitatis Inquisitor, in quibus luce clarius patet, quam sancte et quam pie Georgius Benignus et Capnion ipse in suo dialogo locuti sint. Ita enim in illis convincuntur, ut nullo unquam Marte possint exurgere. Non est reverendo Inquisitori machera hebes neque stylus retonsus. O Philopompe, quis hæc futura credidisset? Nobis lachrymæ sunt crocodili, Cumani sumus, homines profecto hebetes atque obtusi. Acta agimus, anseres nunc (ut theologi dicunt) inter olores strepunt. Discamus igitur aliis in rebus uti foro [et aliena frui insania]. Nam operam hic atque oleum perdidimus. Si cras præ summo animi dolore atri Ditis ianuam introiero, Plutonem rogabo,
20 ut te illuc post tres dies accersitum veram obscuritatem et tenebras palpabiles iubeat intueri. Vale, ut potes. Ex Cracovia.

43.

¶ *Eyntelrabianus*

Buntemantello .S. D.

30 O te omnium sub cælo miserrimum et præ ceteris mortalibus magis importunum! Quid mihi tam tristia nuncias? quid mea gaudia in luctum convertis? quid me ex alto in desperationis sterquilinum præcipitas? Non

⁷ et om. 2. nycticoracum 2. ⁹ Pro cum ... dei in 2. est: ut meriti estis.

¹⁵ nuper] Hoc primæ Apologiæ Hochstraticæ volumen est Imp̄sum Colonia. Anno M.cccc.lviii. in Febuario. ¹⁹ retonsus] i. e. retunsus. ²¹ anseres 1.2. (ut ubique per e ipse Ortvinus scripsisse videtur.) ³¹ Cf. epist. Iacobi IV. 9.

tam acerbe mihi rem gestam scripsisses! Me senio confractum nosti, et ex leni vento huc atque illuc impelli. Ego enim si hoc malo nuncio apoplexia tuctus fuisset, quis obsecro tres meos obulos [et Tibulli ac Propertii] per^{cij^b} tui libros una cum Ovidianis Amoribus] consecutus fuisset? [Silicernius sum et senex capularis, meque vespiliones ac bustuarii die noctu-⁵ que insequuntur.] Observa me igitur, ut ultimę voluntatis meę dignus executor inveniatur. Non te moveant theologorum correptiones. Indocti sunt, et præter sacras litteras sciunt nihil. Poetas non intelligunt. Quid ergo nostrarum epistolarum mysteria intelligerent? Neque Aristotelem in .XV. physicorum, neque Porphyrium in libris de anima, neque Esopum in¹⁰ metaphisicis legerunt unquam. Abeant igitur, nosque more nostro vivere ac loqui permittant. Vale.

44.

☉ Trullus Pomivendulus

Flacco Murilegiano .S. D.

15

Audio Iudeos multum lætari de prospero suarum rerum successu. Legunt enim librum quendam [Ioannis Reuchlini] talem qualem ad mensam discumbentium et in synagogis suis diabolicis, ut indies Christianos derideant, et execrabiles suos libros Christo deo blasphemos iniuste tuentur ac conservent. Quare si perditissimi crucis Christi hostes indigne²⁰ et ex ingenita atque inveterata malicia lætantur, nos perpetuis lamentemur in tenebris [(modo salvi esse voluerimus)] necesse est. Ex Francfortia autem nudinis nunc Aprilibus aliquot tecum ocularia confer, ut si non mentis, oculorum tamen visum restauremus. Hunc solum habemus honorem, quod Iudęi in scandalum ecclesię Obscurorum epistolas²⁵ in teutonicum transtulere. Vale ut potes. ex Dulken. Anno .M.cccccc.xviii. |

(45.)

☉ 4^b

☉ Zacharias Lucensis

omnibus obscuris

S. P. D.

30

Collegi in unum epistolas vestras lamentationum, quę bonis omnibus magis quam primę placent. Nescio quibus loquor: obscuri estis, nemo

²⁰ ac 1. atque 2.²⁷ Cf. infra edit. 2. pag. c ij^b. In exempli 1. pag. ☉ A. sequuntur Murellii in laudem Arnoldi Tingerensis carmen et Querimonia fidei ad obscuros Reuchlinistas, quę exemplum 2. habet pag. c ij. Sequentem autem Zacharię Lucensis epistolam, quę est

vos videt, nemo bonus novit. Nemo igitur vos offendit, nemo scandalizat. Si conscientiam vestram intueri volueritis et coram deo vestrarum epistolarum rationem reddere, facti vos proculdubio penitebit. Non una epistola, non uno epistolarum libro, sed mille epistolis multisque libris expressisse et aperte deum atque homines offendistis. Notum est et publicum ubi vestre epistolę impressę sint, noti etiam quibusdam auctores. Damus bonum pro malo, nec vos hoc loco more vestro nominare volumus, ne stulto respondisse iudicaremur iuxta stultitiam suam, ne etiam contra Christi doctrinam vobis vel viventibus vel mortuis, aut vestri similibus dumtaxat notis, scandali aliquid inponeremus. Si non est aliquis Ollilambius in rerum natura, si nullus Langsniderius, quid obsecro fictis nominibus res ipsa peragitur? Discite bene agere et nolite gloriari in malicia et nequicia, quod est peccatum in spiritum sanctum. Modestia opus est, non iniqua contentione, qua Capnionem, vobis proculdubio indignantem, defendere non potestis. Credimus postremo nullum esse sub cęlo poetam pium, doctum, eruditum et sapientem, qui schurriles vestras epistolas quas obscurorum inscripsistis, manu sua aut etiam digito tangere dignetur. Non sunt poetę boni similes vobis. Alii sacratissimas elegias, alii morales versus, alii vero (ut videmus) honestissimam prosequuntur materiam. Non igitur ab oratoribus aut poetis sed a pessimis quibusque nebulonibus ac pseudo Christianis (qui se ipsos Obscuros et Reuchlinistas appellarunt) vestre sunt effusę epistolę. quos ego laudare non debui, quam sancta sedes apostolica iniquitatis eos filios esse decreverit.

Vale lector christiane, et hęc quę citra cuiuscunque viventis contumeliam, aut indignationem dicta sunt boni consulito.

¶ Finem habent lamentationes obscurorum

Impressę Anno domini M.

CCCCCXVIII.

[¶ Finis lamentationum veterum, quę nundinis aprilibus hoc eodem anno editę fuerunt. at multis in locis modo, non solum immutate, sed plurimum etiam citra cuiuscunque indignationem (ut boni omnes consueverunt) adauctę.]

in 1. pag. C1^b, Ortwinus cum iterum Lamentationes ederet, non omisit quidem, sed retractavit et auxit sub hac inscriptione 'Epistola ad lectorem protreptica', quę ex edit.

2. pag. eij^b infra repetetur.

²⁹ Finis etc.] Quę sequuntur usque ad exempli 2. pag. eij, ubi Murmelli carmen incipit, omnia non habet 1.

Sequuntur

LAMENTATIONES NOVÆ
OBSCURORVM REUCHLINISTARVM.

1.

☉ *Simon Lutzbulularius* 5

totusque obscurorum exercitus

Gogo ac Magogo suis principibus

.S. P. D.

Cogitantibus nobis, principes egregii, quos tandem patronos rebus nostris summo in periculo constitutis deligeremus, vos potissimum ex omnibus, velut duo clarissima Iudeorum lumina (quorum sub tutela iniquitates nostrę omnes militarent) digni occurristis. Magnum est enim et grave et permolestum atque acerbissimum, quod Capnionis nostri contemplatione nuper omnes vulnus accepimus. Maledixit nobis summus pontifex et tota Christi illudit ecclesia. Pauci etiam reperiuntur, qui nos (ut ab aliis accepimus) vivere in terris patiantur. Heu, heu, igitur nos infelices atque infortunatos, qui ob singularem nostram in bonos omnes audaciam et insignia in Christum facinora, nihil honoris consecuti sumus. O fallaces nequitiarum blanditias, quibus allekti per varios agitatur errores!
c ij^b O inanes cogitatus nostros, || qui secundis in rebus eo magis nos seducunt, quo certiore spe quadam nobis blandiuntur! Quas ipse sepenumero blasphemias in epistolis nostris conscripsimus, bonis omnibus et toti (ut audimus) christianitati plurimum displicuere. Quis igitur nostrum in tanta rei indignitate non mereat? non audaciam deploret suam? non sese mortifero conficiat dolore? Quid multa? Actum est nobiscum, nisi litteris vestris animati fuerimus. Valete ad longos Platonis annos. Mogueuntię ex Corona, tutissimo Obscurorum asylo.

2.

☉ *Gog et Magog*

Obscuris Reuchlinistis 30

.S. P. D.

Quid vos miseri feminarum more eiulatis? Numquid sera vobiscum in fundo est parsimonia? Ascendit clamor vester in altum et montes

¹⁰ diligerem⁹ 2. sed ipse Ortvinus in 'Correctorio' emendavit. ³³ parcimonia? 2. Cf. Senec. ep. 1.

Caspios horrisono fragore concussit. Insolitum deponite timorem. Estote fortes in bello contra virtutem, ne inimici nostri in cunctis plus equo triumphent. Annunciamus vobis gaudium magnum, quod notum erit omni populo, quia natus est vobis servator Antichristus in montibus nostris ex edentula quadam anu Blasphema nomine. Quę superba nimis, semper in ore habet Vergilianum illud

*'En ego incedo regina Iovisque
et soror et coniunx'.*

Hinc est quod nostri doctores, in fabulis ethnicorum multum eruditi, eam Iunonem esse contendunt. Nec immerito. Habet enim pedisequas insignes, tres inferorum Furias et Harpyas quatuor, inter quas Celęno vobis Obscuris, ac vestro tandem patrono, pessima quęque eventura pędicat. Nos tamen illius vaticinia contemnimus, quia ut in veteri est proverbio, 'Malę aves malam pęsagiunt auram'. Valete feliciter cum vestro Capnione. Datum in montibus Caspiis Anno a nativitate Antichristi secundo.

3.

¶ *Doctor Grytz omnesque Obscuri Reuchliniste*

Gogo et Magogo suis Principibus

.S. P. D.

Accepimus litteras vestras, principes invicti, nectare nobis atque ambrosia suaviores. Quid enim periculosis hisce temporibus pseudochristianis auditu iucundius evenire potuit, quam eum esse in terris natum, quem omnes blasphemi omnesque calumniatores et heresiarchę summum deum sunt habituri. Adoramus itaque Iovem et Apollinem, Mercurium quoque et Musas novem, ut Antichristo parcant, eumque magicas doceant artes, ne in scholas eo Theologorum adveniente, artium diabolicarum rudis esse videatur. Nam qui virtute et sapientia potest nihil, maleficio contendat necesse est. Valete diu in montibus vestris cum Antichristo nostro, omniumque nebulonum ac sycophantarum, lemorum etiam et strygum patrono. Wormacię ex porcina Iudeorum synagoga.

⁴ na9 2. sed ipse Ortvinus correxit.

⁷ 'Ast ego, quę divom incedo regina Iovisque
Et soror et coniunx ...' *Verg. Aen. I. 46. sq.*

4.

☉ *Gog et Magog**Doctori Grytz omnibusque Obscuris*

.S. P. D.

*Antichristum nostrum aut potius vestrum, expeditum in vario crimi-
 num genere adolescentem, nonis nuper septembribus in iucundissimum
 Veneris montem, tanquam ad mercaturam omnium nequitiarum cum As-
 c iij modeo || nostro transmisimus. Non dubium, quin ab omnibus erumnis atque
 angustiis vos sit quamprimum liberaturus. Interea temporis neque blas-
 phemiis parcite neque imprecationibus. Vult enim sibi Antichristus tales 10
 habere apparitores, talesque suo albo milites inscribi. Ceterum ut ad
 alia progrediamur, mittite nobis in Proserpine bigis aliquot specula ocu-
 laria Ioannis Reuchlin, que a multis universitatibus condemnata accepi-
 mus, et defensiones eiusdem, ut boni etiam viri hic nonnihil habeant quo
 se oblectent. Adiciantur et alia si que vobis supersunt eiusdem generis 15
 inutilium contentionum fragmenta. Volumus quoque schurriles vestras
 epistolas a sede apostolica iampridem condemnatas, nobis in quadrigis
 mitti, ut illis Antichristus noster non illepide institutus, blasphemis et
 irrisionibus abundet, omnemque turpitudinis ac maledicentie artem (mul-
 tum est enim a teneris consuescere,) puer non ignoret. Postremo dum 20
 steteretis ante reges et preesides, nolite cogitare qualiter aut quomodo libri
 omnes vestri sint ultra Caspios montes transferendi. Presto vobis erunt
 cacodemones ipsi, in nostrorum montium radice, qui hanc librorum sar-
 cinam dicto citius nobis presentabunt, quam eque ac nos istiusmodi le-
 nociniis delectentur. Salutant vos sorores Antichristi, vestre consobrine, 25
 Temeritas, Arrogantia, Impudentia, Cecitas, Obstinatio, Desperatio, He-
 resis et Blasphemia, quas si rite honoraveritis, ita etiam, ut in omnibus
 vos nequitiis et sceleribus expeditos habeamus, magna proculdubio ab
 Antichristo (cuius et vos precursores estis) donaria recipietis. Valetate diu
 et pergite ut cepistis, ne sacrosancta sedes apostolica falsum dixisse vi- 30
 deatur, ubi vos filios iniquitatis esse decrevit. Ex Caspiis montibus.
 Anno tertio.*

5.

☉ *Nicolaus Loripes**Coridoni Lusco*

35

.S. D. P.

*O Coridon, Coridon, que te dementia cepit.
 Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.*

²⁰ Cf. Verg. georg. II. 272. ³⁷ Cf. supra ep. I. 30.

Hęc sunt verba divi Vergilii, patris nostri et poetarum omnium parentis, quem tu minime intelligis. Hunc etiam locum noster exponens Ollilambius divino præditus ingenio, libro .XXV. de natura rusticorum et nebulonum ac pseudo christianorum vafriçii, vult per Coridonem (id
 5 quod commentatores in hunc usque diem ignorarunt) umbrosum Dianę intelligi venatorem, qui in Cyntho et Helicone, sacris Musarum montibus, albos volens cuniculos capere, corvos ac nycticoraces cepit. Quę res quam sit iucunda auditu, nemo prorsus ignorabit. Quapropter te oro atque obsecro, ut ere etiam calchotypo imprimi actutum faciās, ne tam
 10 necessaria cognitu ceteros nostrę sortis homines prætereant. Nam argutuli quidam, novarum rerum (quę nusquam sunt) indagatores, dum nova cudere posteritati satagunt, in aliena nimis et futilia dilabuntur. Vale Delphis. ex Phebadum spelunca sacerdotum. Te plurimum salutat nostra Calliopea. Iterum vale.

15

6.

¶ *Coridon Luscus**Nicolao Loripedi*

.S. P. D.

Sunt complura in nostrum Maronem commentaria, sunt infiniti per
 20 totum pene terrarum orbem interpretes, at nemo illum plene intelliget, || nisi et nova Obscurorum Reuchlinistarum, doctissimorum quidem in fa-^{ciij}
 bulis virorum, glossemata perlustraverit. At mihi nuper tua multum expositione iactabundo ac plane importuno Theologus quidam et eruditus et vehemens, sese in Sibyllinis foliis aliam deprehendisse respondit. Car-
 25 men (inquit) illud Vergilianum, 'Alba ligustra cadunt' et alia quę sequuntur, vulgares poetę non intelligunt. Divinus enim ille Vergilius (ut non remulco sed plena utar velificatione) infelicissimos nostrorum temporum dies, ex singulari quadam native virtutis industria luce clarius prævidit, quibus vel Paulo teste, obscuri ac degeneres quidam poetę sanam
 30 doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus. Auditum etiam suum a veritate avertent et ad fabulas convertentur. Postremo subiunxit idem ille theologus, 'Alba ligustra' (hoc est omnium pene sanctorum scripta doctorum, una cum evangelii Christi et apostolorum canonibus) 'cadunt' (id est parvi ab Obscuris
 35 estimantur et ob styli atque orationis humilitatem non habentur in precio) 'Nigra' vero 'vaccinia' (hoc est fabule, convitia, infamationes, mendacia, blasphemię, hereses, et id genus alię vitiorum pestes, festive saltem et eleganter composite) 'leguntur' (id est ab omnibus fere colliguntur, desiderantur, et in precio habentur, ac præclaris tum theologorum

²⁹ Paul.] ep. II. ad. Tim. IV. 3. sq.

tum iureconsultorum scriptis a levibus quibusdam ac perverse mentis hominibus anteponuntur). Quibus auditis, ego totus

obstupui, steteruntque comę et vox faucibus hesit.

Vale, mi Loripes, et theologos semper fuge, ne cęci visum recipiamus. Moguntię, ex domo quadam insigni cui coronę nomen. 5

7.

¶ Nicolaus Calumniator

Lucio Catilinę iuniori

S. D. P.

Hei mihi, nunc fugiant vires et corporis usus, 10

Mens mea non servit, nec mea lingua mihi.

Heu miser, in nostris est nulla potentia membris,

Horum quodque suum denegat officium.

Nulla parte suos cernunt mea carbasa portus,

Nec sentire potest anchora nostra solum. 15

Nescit nostra suam quo querat plaga salutem,

Sepe precor mortem, mors tamen ipsa fugit.

Non abs re conqueror, mi suavissime Catilina. Nam hoc solum ex omnibus nostris iniquitatibus, blasphemüs et heresibus (ut verum tibi fatear) consecuti sumus, ut nos eque boni omnes ac publicos hostes et ec-20 clesię inimicos insequantur. Quinetiam se muniunt signo sanctę crucis, quoties Obscurorum nomen ante prospectum audierint, nosque diabolos esse arbitrantur. Proh Iuppiter! proh dii immortales! quid hoc est si iniuria non est? Consolare me obsecro primo si potes die. Nam obscurus ille Charon scapha sua ferruginea nostrum aliquot intra dies octo 25 ad obscuras inferorum latebras per Acherontem ac Stygem ceterasque paludes est delaturus. Vale ex Hagenau Nonis nuper septembribus.

8.

¶ Lucius Catilina Iunior

Nicolao Calumniatori 30

Reuchlinistę et Talmuthilo

S. D. P. ||

r iij

Stulte, quid insanis? cur te dolor urget inanis?

Te sperare iubet Calliopea suum.

Temperet ergo tuos modus et prudentia questus,

Terge tuas lachrymas, disce tenere modum. 35

³ Verg. Aen. II. 774. ^{10. sqq. 33. sqq.} Versus nescio unde desumpti.

Tota via totoque celo aberras, mi Nicolae, si arbitraris nos in saxo venditare. Non sunt nobis oculi lolio vitiati, quin et serpente et aquila acutius intueamur. Quamvis theologi nos odio persequantur, Strabonis tamen instar (ut est apud Solinum) triginta quinque milia passuum prospectare valeamus. Tibi persuadeas velim bifrontes nos esse Ianos, quibus Mydæ aures affigi non possint. Nonne pilosi omnes sumus? quos natura (quæ occulte operatur) ceteris mortalibus astutiores esse decrevit. Pilosum inquam cor, cum Messenio Aristomene a Lacedæmonibus interfecto habemus. Astutia igitur nostra vincet studia illorum. Prius testudo cursu leporem vincet, currusque bovem trahet, quam ingenitam nobis maliciam deserere possimus. Nec mirum. Veterem enim pelliculam difficulter exiit qui tam diu fraudibus ac malicia occalluit. Vale. ex Duldendorp. et cum ad Elysios campos descenderis, Plutoni inferorum principi me iterum atque iterum commenda.

9.

¶ Pluto Phlegetontheus

Sinoni Ululario

.S. P. D.

O dii deorum, quorum opifex paterque ego sum, quam graves mihi nuper Obscurorum lamentationes oblatae apud inferos fuerunt! Nemo prorsus cacodemum est, mi Sinon, qui non luctu ac merore contabescat ac carnem devoret suam. Omnes enim boni (ut audio) ac sapientes Obscurorum Reuchlinistarum genus velut pestem quandam præsensque venenum fugit. Auctores sunt theologi, qui pro ecclesia Christi ad sanguinem usque (si rite accepta recordor) legitime decertantes, pessima quæque (nobis etiam invitis) eradicare nituntur. Hem me miserum! vix sum compos animi, ita ardeo iracundia. Nihil est quod malim, quam illam totam Theologorum familiam mihi dari obviam, ut mihi iram hanc in omnes eos evomam omnem, dum egritudo hæc est recens. Satis id tandem supplicii sum habiturus, dum illos ulciscar modo. Vale ex Tenaro Laconie promontorio, ubi ad inferos descendantibus facilis patet via.

¹ saxo 2. sacco recentiores recte; sed Faustus quoque Andrelinus, cuius Epistolae proverbiales et morales Ortvinus compilare solet, habet 'in saxo venditare'. Maximam proverbiorum exemplorumque prolatorum partem Ortvinus ex Fausto transcripsit. ⁴ Solin.] polyh. c. 1. pag. 7D ed. Salmas. Plin. exercitt. ⁵ Cf. Val. Max. I. 8. ext. 15. ^{12.13} Duldendorp, vicus ad dextram Rheni ripam supra Bonnam.

10.

¶ *Sinon Ulularius**Plutoni Stygio*

.S. P. D.

Occurrunt animo pereundi mille figure,

5

Spes bona sollicito victa timore cadit.

O cæca nocentum consilia! o semper timidum scelus! Nullum (ut sentio) sine magno auctoramento est malum. O fortuna! o fors fortuna! quantis incommoditatibus et quibus scandalis implicati omnes sumus! Qui tibi servit, nulli fortasse servit, sed æternæ (ni fallar) sibi maledictionis præcipitium struit. Nemo nos nostro exonerat metu, nec tu id quidem (qui princeps es tenebrarum et Obscurorum omnium patronus) facere ullo modo potes. Si tibi machera est, nos quamprimum tuere, teque in angelum lucis (id quod te Paulus ad Corynthios facere solitum testatur) ciiiij^b quantotius transfigura. || Quod ubi feceris, tecum ad inferos descendemus. 15

Vale ut potes et lætare cum Proserpina uxore tua et Glauca matre. Ex Noremburga Nonis nuper Septembribus.

11.

¶ *Henricus Haversack**nequitiarum licenciatus*

20

Ioanni Smoerpot præceptorì suo

.S. P. D.

Fui nuper Moguntię in consessu Obscurorum virorum, petens ab eis, ut suo me albo inscriberent. Quibus confestim annuentibus (pares enim cum paribus facillime congregantur) artem me prius histrionicam exercere volebant. Vino itaque naturam non parum adiuvante, tantum ceteris Obscuris in hac arte præstiti, quantum asino porcus ad edendum antecellit. Quapropter non possum Liberum patrem (quem Bacchum alii appellant) non laudare, et in cælum usque extollere, qui me infinitis exolutum curis, semper lætum esse vult et ventre distentum. Ubi enim quid est vini, haud cesso, quousque totus est gurgulio prægnans ab imo et trans gulam. Sin paucitas, vel lambo vel lingo, dum odor sagax olet. At non (ut est plerisque mos) in abditis et solitariis locis aut specubus, sed cum bonis natabus et sodalibus et similibus mei. Hoc tamen unum me plurimum excruciat et animo tranquillo esse non sinit, quod nisi 35

⁵ Ovid. ep. 10, si. ⁶ Ibid. 13, 124. ⁷⁻⁸ Null. etc.] Senec. ep. 69. §. 4. ¹⁴ Paul. II. Cor. 11, 14.

³⁴ natabo 2. an natibus?

artem etiam blasphemandi didicero, nunquam sim in doctorem nequitia-
rum una cum ceteris promovendus. Quod ne fiat, tui erit officii provi-
dere. Vale, ad longos Nestoris annos et Esopi patinas nobis ad cenam
para, ut Baccho ac Cerere suffarcinati, ad omne malum promptiores
5 esse possimus.

12.

☉ *Ioannes Smoerpot Daventriensis*

Henrico Haversack suo discipulo

.S. P. D.

10 Doleo in immensum, et supra quam cuiquam credibile est, interno
excrucior dolore, eo quod hactenus ad saxum verba fecerim, operamque
perdiderim et oleum. Infecundi quippe ingenii est (Faustus inquit) pre-
monstrantem (quanquam illi debeatur plurimum) non excedere. Quapro-
pter tibi gratias ago nullas, quod ultra ipsam in conviviis gesticulatio-
15 nem, nullam blasphemandi didiceris artem. Lege, relegere, perlege apo-
staticas, ac plane execrabiles Obscurorum epistolas, et te in nequissimum
omnium nequiciarum doctorem histriones ipsi dicto citius promovebunt.
Sequere etiam impudentiam preceptoris tui, teque ad pestiferos illius mo-
res (necesse est enim ut de me ipso in tertia loquar persona) totum ef-
20 finge. Quod si feceris, vivum eris sycophantarum idolum omniumque vi-
tiorum exemplar. Vale diu. Wormatię ex fetida Iudeorum hara, ubi
me culices et pulices cute integra esse nunquam sinunt.

13.

☉ *Simon Drullensis*

Matthię Rupho

.S. P. D.

25 Miror equidem, quam potissimum ob causam viri boni nos Obscuros
Reuchlinistas cum Dathan et Abyron a terra velint absorbendos esse, qua
item moti insania nos histriones et sycophantas, ac nequissimum plane
genus hominum appellare non vereantur. Hunc mihi si dissolveris no-
30 dum, alterum te esse Apollinem predicabo. Vale, ex Basilea. ||

¹¹ Faustus] Andrelinus, puto. cf. adnot. ad super. ep. 8.

14.

☉ *Mathias Ruphus*

Simoni Drullensi

.S. P. D.

Explicare non possum litteris, Mathia, quantam mihi tristitiam nuper, in Iudeorum synagoga deambulanti multorum epistolę attulerunt. Scribunt enim non theologos modo, verum et optimos quosque dicere solitos, nullum esse sub cęlo tam impudentem tamque inverecundam meretricem, nullum item latronem tam inhumanum, nullumque tam discinctum sycophantam, qui nostras, hoc est Obscurorum epistolas lectu dignas velint. Nec mirum. Sepe enim stateram transilivimus. Ansam quoque largiti sumus ut male nos tractare et boni et mali omnes possint. Capra gladium quo mactetur adinvenit, Faber quas fecit compedes, ipse gestat, suoque perit indicio sorex, et in expuentem cadit quod in cęlum expuit. Nolim igitur mireris, Mathia, nos ab optimis iniquissimos et gravissimis quibusque levissimos appellari. Cave hec theologi resciscant Colonienses, ne laqueum nobis mandent, aut medium ostendant unguem. Vale ut potes et

digito compesce labellum.

Ex Francfordia.

20

15.

☉ *Castrimannus Echtnobiensis*

Doctori Grytz Obscurorum preceptori

.S. P. D.

Quamquam omnia nobis adversa sint, doctor egregie, et Isthmon perfodere non possimus, nihil tamen est quod vel theologos ipsos in aliquo timeamus. Dies enim nobis adimit dolorem. Verum enimvero quia Cumani omnes sumus, homines profecto et obtusi et hebetes, precepta nobis aliquot salubria abs te dari postulamus, ut quemadmodum vulpes pilos non mutat suos, ita etiam et mores nostros nunquam immutemus, ne ex his esse videamur, de quibus Horatius cecinit,

Dum vitant stulti studio in contraria currunt.

Extra undam ergo et fumum, elegantibus tuis documentis, longe compelle carinam. Vale, ex Hoppenem, et que nos vel facere vel docere volueris quamprimum rescribe.

35

⁵ Mathia. 2. Recentiores correxerunt Simon. et sic paullo post iterum. ¹⁹ Iuv. sat. I. 160. (ex Fausto).

³² Hor. sat. I. 2, 34. (ex Fausto).

16.

*Doctor Grytz**Castrimanno Echtnobiensi**S. P. D.*

5 *Quemadmodum non egre patior, Castrimanne, ab omnibus fere theologis et sacrarum litterarum cultoribus contemni, ita plurimum letor a vobis omnibus, hoc est ab Obscuris Reuchlinistis, nunquam satis in umbrosa Iudeorum synagoga laudatis commendari. Excudi moralia quedam precepta, que cum legeris, dicto citius obstupesces, admiraberisque,*
 10 *quod talia a nobis edita atque adinventata, apud te potissimum, ad Obscurorum omnium institutionem studiose observentur. Illis ergo diligenter a te perlectis divinitatem quandam in me esse intelliges, ut vere animus meus sit de celo sumptus ignis. Hec ergo que sequuntur tibi ac tuis prescripta esse volumus.*

15 ¶ *Canones sacros et ecclesie statuta nunquam observanto.*

Obscurorum patronis semper obediunto.

Theologis, religiosis, et poetice ignaris reverentiam nunquam exhibento.

Cum Musarum inimicis inhumane semper versantor.

20 *Adulterinum in digito annulum et torquem in collo fucatum gestanto.*

Omnibus bonis calumniam inferunto. ¶

Baccho ac Venere nunquam abstinento.

c 5^b

Obscurorum epistolas et oculare speculum Ioannis Reuchlin diligenter legunto.

25 *Die noctuque per vicus divagantor.*

Ineptiis, blasphemis et heresibus raro aut nunquam parcunto.

Omnem maliciam libenter docento.

Arrogantiam et temeritatem pro virili colunto.

Alea et ebrietate cuncta dissipanto.

30 *Raso capite, proluxa barba, laceratis caligis, et veste detrita frequenter incedunto.*

Domus prelatorum tempore prandii importune visitanto.

Fatuorum et histrionum mores semper habento.

Convivio magis quam consilio se aptos preparanto.

35 *Dominicis feriatisque diebus rem divinam sacramque concionem aspernantor.*

Sapientum bonorumque virorum admonitiones contemnuntor.

Histrionum ac sycophantarum scholas indices frequentanto.

40 *Christi evangelia et sacras litteras in malam sepe partem interpretantor.*

Simplices et columbinos decipiunt.

Cum Iudeis et hominibus nequam quotidianam consuetudinem habent.

Cum sacco per civitatem epigrammata cantant.

Gladium et sicam truculenter ferunt.

Nemini gratitudinem exhibent.

5

Creditoribus fidem nunquam servant.

Blasphemare et in bonos invehi assuescunt.

Apparere magis quam esse decertant.

Domum indies vinariam, ganeasque ingrediuntur.

*Morituri nihil unquam executoribus relinquunt, sed solis dumtaxat¹⁰
hominibus multum debent, animamque tandem apud inferos
sepeliunt.*

¶ *Ad hæc cum quotidiana exercitatione melius sit nihil, et rectissime a Cæsare dictum sit omnium rerum magister usus, atque altera ab Aristotele natura, hunc ab Obscuris morem servari volumus, ut singuli¹⁵
suum sibi habeant sive kalendarium, sive diarium, seu malis ephemerida
cum Græcis dicere, Quo in libello quotidie, pro suo quisque in studiis et
profectu et ordine, quædam id genus documenta vigilanter adnotent,
quamvis sepe numero exigua, ubi tamen in summam coaluerint (facilius
enim tritico lolium crescit) non parum profutura. Quid multis? Rece-²⁰
ptui nunc canendum est. Nam teste Horatio,*

Quicquid præcipies, esto brevis: ut cito dicta

Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Hoc solum adiiciam quod Iuvenalis nobis scriptum reliquit,

Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,

25

Si vis esse aliquid.

Vale ex bicipiti Parnaso et dii nos quamdiutissime conservent.

17.

¶ *Ioannes Grap poeta novellus*

Arnulpho Codriano philosophorum omnium philosopho

30

.S. P. D.

*Legi nuper apud Aristotelem primo physicorum tria esse (proh pudor
turpe est dicere) rerum prima principia, materiam, privationem et for-
mam. ¶ Alio item in loco, Solem et hominem generare hominem. Quæ si
vera sunt, ridicula mihi prorsus esse videntur, quum neque in epigram-³⁵
matibus Martialis, neque in satyris Horatii, aut id genus aliis poetarum
libris hæc ita esse legantur. Tenes sententiam meam. Quapropter*

²¹ Hor. art. poet. 335. sq. ²⁵ Iuv. sat. I. 73. ²⁶ aliquis Iuv.

si tu quid nosti rectius istis,

Candidus imperti: si non, his utere mecum.

Vale, ex rure suburbano, ubi me culices et pulices animo tranquillo esse non sinunt.

5

18.

¶ *Codrianus philosophorum philosophus*

Ioanni Grap Apollinis et Musarum alumno

.S. P. D.

O curas hominum! o quantum in rebus inane est!

10 *Quid obsecro tanti facis philosophi in physicis enigmata, quæ Oedipodes ipse non solveret. Fumosum profecto rancidumque lardum sapit, qui veterum magis philosophorum quam poetarum sententiis delectatur. Martialis scommata et Ovidiani Amores una cum Propertio atque Tibullo tantum ceteris philosophiæ documentis præstare videntur, quantum*
 15 *mulus asino antecellit. De his ego philosophis loquor, quos sacræ theologiæ doctores et alii liberalium disciplinarum magistri plus equo venerantur. Ne tamen ad parietem seu potius ad mortuum verba fecisse videaris, aut surdo fabulam in tuis ad me litteris recitasse, Errat vehementer Aristoteles, materiam, privationem et formam tria ponendo rerum principia. Ego potius aerem, terram et mare collocavero. Ex aere enim pluvia in terram cadit, quæ iam iterum atque iterum inebriata, leones, apros, oves et boves, omniaque nobis ceterisque mutis animantibus necessaria producit. Mare vero pisces largitur, ne quadragesimalibus diebus in via deficiamus. Solem autem et hominem generare hominem, impossibile est, sed rectius virum et mulierem in geniali lecto id*
 20 *facere solitos crediderim. Hæc enim facilia intellectu sunt, quæ Scotus ipse, quem alii subtilem appellant, et Albertus Magnus nunquam intellexere. Vale ex montibus Riphæis octogesimo nono idus Septembres.*

19.

Adrianus Sinkensis

Simeoni Lulliano poetæ decies laureato

Salutem nullam dicit.

Non mihi si centum linguæ sint, oraque centum,

Ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas,

35 *Omnia penarum percurrere nomina possem.*

Quis unquam credidisset, mi charissime Simeon, poetam poetæ, aut

¹ 'Siquid novisti rectius istis' etc. *Hor. ep. I. 6. i. f.* ⁹ *Pers. sat. I. 1.* ³³ linguæ centum *Verg. Aen. (ex Fausto).* ³⁴ comprehendere *Verg.* ³⁵ possim. *Verg.*

oratore[m] oratori vel fuisse vel esse contrarium? Quid turpius? quid infelicius? quid abiectum magis, quam proprio perstringi gladio et a suis insperato confundi? O nos miseros atque infelices Reuchlinistas, qui sedentes in tenebris et in umbra mortis, multa nobis ac nostrę tandem professioni adversa experimur. Campanus enim (hei mihi, vereor scribere) in sua ad Cardinalem epistola, nos fortasse Obscuros in spiritu redarguens, 'Quid enim dolus (inquit) nisi poetarum mendacia absurda et venefica, quibus mulcentur aures, animi dicipiuntur. An possit quisquam non falli si poetas sectetur, qui non investigatores, sed et confectores atque inventores fuerunt mendaciorum? An esse non lascivus, si inter illorum fabulas cantilenasque versetur, refertas pruritu et titillatione voluptatum, libidinum, flagitiorum? Nam quod tu flagitii || genus in poetis non invenies extolli et predicari? Digni illi quidem qui et vates et divini dicerentur ministri eorum deorum quos habebant, profligatissima et perditissima queque postulantes, si modo erant hi dii, et non stultitia potius eorum qui hæc confinxissent, referentes omnia ad appetitum quisque suum insanum et amentem'. O Lulliane, o Simeon Lulliane, quam nos hæc verba perstringunt et indelebile nobis scandalum mortemque sempiternam minantur! Sed que sequuntur? 'Finxerunt sibi sermones nequam poetę, Locutum est mendacium os illorum et secuti sunt vanitatem, Ad increpandum verba concinnant et sermonem protulerunt inventum, et tamen nescio quam sibi persuadent gloriam nominis, que nihil est profutura si comparetur. Poetarum igitur insignem stultitiam persancte carpens Hieremias, Ecce (inquit) vos confiditis in sermonibus mendacii, qui non proderunt nobis et secuti deos alienos in Balaam, hoc est in voraginem et precipitium declinatis'. Ad unguem Hieremię sermo poetas irridet, quorum totidem dii sunt quot nuge. Ita perniciosi sibi poetę, perniciosi et ceteris si lectitentur. Tam potest quisquam inter illorum scripta non enervari, quam in igne non uri, in aqua non perfundi, in pice non sordidari. Etenim qui tangit picem, inquinabitur ab ea, et perdifficile est inter impudica verba fieri non impudicum. Extollunt omnes una voce poetę voluptatem, ea se illaqueari cupiunt, eam auro et regno potiore[m] arbitrantur, hanc predicant, hanc complectuntur, quorum unus ex precipuis, dum huic vacat, regum, inquit, magne despiciuntur opes. Alter magister ille, quem dixi media in Venere extingui se ait cupere, ut rite meis consonet, ut qui vixit perditę, moriatur perditissime, ut quisque tali veniens in funere dicat,

Conveniens vitę mors fuit ista sue.

Vergilius non modo legendus pueris, sed imbibendus figendusque memorię, sed censetur dumtaxat pueris, qui ornatum possint capere et ele-

²⁴ Ier. VII. 8. ²⁹ in p.] infici 2. ³³ unus] Tibull. I. 8, 34. ³⁸ Ovid. Amor. II. 10. i. f.

gantiam lascivię nequicquam sentiant, aut si sentiant, non corrumpantur. Sit igitur lumen verum, idem Campanus ait, quod afferimus, dirigat non precipitet, ne qui ad lucem positi sumus aliorum, ipsi obtenebremur. Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere, ipse illuxit in
 5 cordibus nostris ad illuminationem scientię claritatis dei, non poetarum, non nugarum, non mendaciorum. Eramus tenebrę qui in his fabulis versabamur, facti sumus lux, qui e tenebris ad cęlestia, ex mundo ad Christum commigramus'. Hęc ille. ¶ Senecam quoque audiamus libro de beneficiis: 'Ineptię inquit, poetis relinquuntur, quibus aures oblectare propositum est et dulcem fabulam nectere. Sed qui ingenia sanare, et fidem
 10 in rebus humanis retinere, ac memoriam officiorum animis ingerere volunt, serio loquantur et magnis viribus agant'. Adest Cicero qui libro .ii. de divinatione, nihil vult esse in philosophia commentitiis fabellis loci. Et commentator super .ii. metaphysicę Consuetudinem audiendi apologos
 15 et maxime fabulas impedimentum esse vult in cognitione veritatis. Postremo Hieronymus noster in epistola de duobus filiis: 'Dęmonum (inquit) cibus est carmina poetarum, secularis scientia, rhetoricorum pompa verborum'. 'Nulla ibi saturitas veritatis, nulla iusticię refectio reperitur. Studiosi earum in fame veri et virtutum penuria perseverant'. ¶ Hęc
 20 itaque et id genus alia multa, quę brevi huic epistolio || commendanda ¶ non sunt, in nos Obscuros homines et degeneres (sic enim me loqui vult conscientia) Reuchlinistas, non obscure dicta videmus. O tremendum ergo apud inferos Plutonem! O funestam cacodęmonum turbam, quorum proh dolor instinctu maligno, tam obscęna in nostris epistolis, non in
 25 viros modo prestantissimos et optimos, verum in salvatorem nostrum ac sanctos eius, turpissima queque, pice etiam ac sulphure tetriona hereticorum more simul effudimus. Nullus enim locus (ut audio) intra oceanum est, ubi nostrę non sint visę epistolę, ubi inquam nostra in ecclesiam dei scommata, et pestilentes quędam in Christum eiusque matrem blasphemię, ac mille tandem contra omnes bonos mendacia non habeantur in
 30 precio, apud eos maxime qui poeticis figmentis obbrutuerunt, nobisque sunt quamsimilimi. Transcenderunt enim Alpes execrabiles illę nostrę epistolę, montesque Armenios, Caspios etiam et Ripheos, ac totum pene terrarum orbem cęca omnium nequitiarum nube ac tartareo impudentię
 35 fumo longe lateque obumbrarunt. Quapropter sanctissimus in Christo pater ac dominus noster Leo papa decimus non immerito nobis Obscuris Reuchlinistis maledixit, nec nobis solum, verum etiam cunctis nostrarum invectivarum impressoribus, venditoribus, conservatoribus, illasque tri-

⁸ Senec. de benef. I. 4. i. f. ¹⁰ sed] at Sen. ¹¹ ac om Sen. ¹² Cic. de div. II. 38. ¹⁶ Hier. ep. ad Damas. de II fil. XXI. (al. 140.) §. 13. ed. Mart. I. p. 75. sq. ¹⁷ scientia] sapientia Hier.

duum intra post apostolici decreti notitiam comburere differentibus. Video igitur nos et miseros esse et infelices, omniumque criminum genere delibutos ac plane suffarcinatos, brevique, (ni Gog et Magog una cum Antichristo suo vel potius nostro nobis presidio sint) ad inferos catervatim descensuros. Vale ut potes, et suavissimis tuis litteris me quamprimum consolare. Quod si non feceris, Delphos petam, nostro Apollini Musisque novem cuncta relaturus. Ex Cremona nonis nuper Septembribus.

20.

☉ *Simeon Lullianus*

10

Adriano Sinkensi

.S. P. D.

Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis

Intumuit, quam non extinxerit urna cicule.

Accepi litteras tuas, charissime frater, nonis ad me nuper datas septembribus, quas profecto (sic me dii conservent,) vel Nessø per te sanguine, vel Hydrino ab aliis veneno tinctas crediderim, sic mortiferis quibusdam in nos aculeis, atque amarulenta prorsus in Obscuros reprehensione et vivunt et spirant. Tibi igitur attice ad me litteras danti, laconice tandem respondebo. Antonium ego Campanum (virum alioqui et eruditum et excellentem, clarissimum quoque tum oratorem tum poetam) a theologis fortasse aliquot senio contractis et christiane fidei cultoribus facile seductum crediderim. Ad Hieronymi præterea atque Senecæ parcemiam, nihil est quod hoc tempore respondeamus. Ego enim qui nonies a Musis et semel Apolline, in Cyntho, monte quidem et sublimi et aspero, laurea coronatus sum, salutiferam (quam aiunt) theologorum redargutionem pati non possum. Singula enim regio suos habet cantus, et quisque suo vivit more. Ad inferos autem cum descenderis, primum mihi in Elysiis campis, illuc tandem venturo, locum obtinebis. Valeamus itaque ut possumus, quando ut volumus non licet. Ex Helicone, Musis novem una cum Apolline chorisantibus. ||

dj^b

21.

☉ *Pigmalion insanus*

Henrico iuniori

.S. P. D.

35

Moriturum credo risu fuisse Democritum, si nostras olim epistolas, quas Obscurorum inscripsimus, et alia id genus nostrorum contribulium

¹³ Pers. sat. V. 144. sq. ²⁴ nonies sic 2.

deliramenta lectitasset. Sed hoc me plurimum conturbat, quod viri boni et verbosos nos esse dicunt et nugaces, omnigenisque tormentorum generibus interimendos. Quid multis? Quantum mihi videre videor, si Troes unquam fuimus, hoc est vel fortes vel strenui, Mysorum certe nunc ultimi sumus, quos despicabiles in primis et ludibrio quondam habitos non ignoramus. Vale cum tuis, et cras responde, ne in mediis sitibundus undis cum Tantaloe exarescam. Ex urbe Treberica pridie idus septembres.

22.

☉ *Henricus iunior**Pigmalioni suo**S. P. D.*

*Rumpor et ora mihi pariter cum mente tumescunt,
Pectoraque inclusis ignibus usta dolent.*

Miror te hominem audacem ac plane temerarium urbem ingressum Trebericam, qui in nostris scripsisti epistolis Christi tunicam vestem esse antiquam et pediculosam. Recte igitur tibi Insano nomen, qui sanus nonnunquam tantam incurristi insaniam. Revertere, Pigmalion, revertere, ne carnifex illic sanguinarius te supinum in furcam suspendat. Quod autem de Abderite philosopho scripsisti, non possum non probare. plerique tamen (ut audio) credunt magis, illum si ab inferis resurgat, nobis derisui ludibrioque futurum, novorumque simul criminum materiam prebiturum, utpote qui pro nostra inveterata libidine et malicia prorsus indies infinitum excrescente, non solum stultitia et temeritate nostra contenti sumus, sed prudentiam quoque, si qui prudentes sint, sapientiamque contemnimus, et quorum vereri debemus auctoritatem, presentiam frequenter irridemus. Vale diu et deos ora immortales, ut nos perpetuo ab invidorum livore defensent. Ex templo Dianę Ephesinę.

23.

☉ *Ioachim Carbunculanus**Ioanni Buffelino.*

Preterii nuper Colonie theologorum scholas, celebres profecto et magis quam ipse putaram bonis omnibus venerandas, ubi inter disputandum nonnulli aderant, et hi quidem de caliginosa Obscurorum Reuchlinistarum cohorte, sub vapido mediusfidius pectore astutam gerentes vulpem.

¹² Ovid. epist. VIII. 57. sq. — ¹⁵ Tebericā, 2. — ³⁴ Cf. Pers. sat. V. 117.

Qui cum perfricta fronte et obstrepero simul clamore poetarum fabulas solamque eloquentiam (ut nostra fert consuetudo) syllogisticis theologorum disputationibus anteponebant, Doctor quidam Silicernius, censorium representans Catonem, 'Nihil', inquit, 'cum fidibus graculo, nihil cum amaricino su'. quo expressissime (ut sic dicam) et solerter significatur, neque melodiam avibus obstreperis, neque unguenta porcis convenire lutosi. Fabulis igitur assueti, et secularibus solum delibuti litteris, gravissima queque et divina contemnunt. Quod quam sit flagitiosum, nemo prorsus sapientum ignorat. Legunt etenim (at nesciunt tamen) holitorem sepius (ut est in proverbii) opportune loqui, sordidoque in panno sapientiam¹⁰ nonnunquam latitare, que calamistratam non desiderat orationem, levibusque poetarum figmentis tantum prestare creditur, quantum animi cor-
 v ij poribus et bestiis homines antecellunt. His itaque peractis || et immo-
 dica nobis confusione oborta, tristes una aufugimus, et id quidem hospite non salutato. nam si graves illi viri nos leviculos deprehendissent, gra-¹⁵
 ves proculdubio nostre temeritatis penas in scalis dedissemus. Vale diu. Bonne ex domo antique mulieris, quam vulgo Nisam appellant, que nos esurientes implevit rapis et divites dimisit invitatos.

24.

¶ Ioannes Buffelinus

20

Ioachimo suo

.S. P. D.

O funesta dies, o lamentabile tempus!

O furor, o rabies, o detestabile virus!

O dolor, o regum impietas, o mortua virtus!

25

Exclamare non immerito possumus, mi suavissime Ioachim, eas nobis in tenebris illusiones oboriri, quas insani homines ferre nequam possent. Quapropter ut huic rei propius accedam, eadem tibi audienda est historia. Peroranti mihi nuper Moguntie de litteris politioribus, easque cunctis tam veterum quam neotericorum disciplinis antepONENTI Theo-³⁰
 logus quidam et canicie venerabilis, et sermone (ut verum fatear) unus omnium modestissimus, 'Oratio', inquit 'venusta et perelegans, non habens dignam auditu sententiam, ridicula est planeque volatilis, inculta etiam ac strepitu exhibenda auditorum. Nam sicuti corpus vivum nobilius est non vivo, sic etiam oratio gravis et humili contexta filo, elegante³⁵
 nobilior est non gravi. Itemque quemadmodum corpus non vivit in quantum corpus, sed per id (alias enim omne corpus viveret) quod nobilius

¹⁰ proverb.] ap. Gell. N. A. II. 6, 9. ¹⁷ Nisa] = Agnes.

est, puta animam, ita etiam oratio, magis verborum pompa quam sententiarum gravitate exurgens, exanimis est penitusque reiicienda, præsertim si bonos lacessere, malis adulari, ac suos tandem errores, vel insaniam potius, per omnes impudentiæ numeros defensare non erubescat.

5 Hęc me invitum audire viri coegit auctoritas, quę si talpis tenebricosa, lycibus tamen (ut illi volunt) perspicua satis esse videntur. Ego autem quod scire cupis, illis nequaquam assentior, etiamsi veritatem ipsam, millesies cęlo delapsam (obstinati enim in malicia cum diabolis sumus) luce clarius intuerer. Verum hęc alias. Quod præterea Coloniam insa-

10 lutato hospite reliqueritis, nihil mihi potuit vel auditu iucundius, vel laude magis dignum referri. Hoc enim nobis semper agendum esse, in statutis nostris provincialibus, a doctore Grytz nuper editis, apertissime continetur. Postremo autem vos plurimum laudo, extollo, atque magnifico, quod sola fuga vestrę incolumitati tam ingeniose prospexistis. Quod nisi

15 factum fuisset, sacco forsitan illic vos cathgorico inclusos in Rhenum coniecissent. Vale cum tuis quam diu voles, tam diu autem velle debetis, quoad te obscurum Reuchlinistam esse non penitebit.

25.

☉ *Antipho Castronius*

Ioanni Corvino

.S. P. D.

Rogasti me sepenumero per litteras, Corvine, ut epistolam Ioannis Pepericorni, ad summum nuper pontificem missam, tibi pro nostro in te officio legendam procurarem. Respondebo igitur petitioni tuę, quamquam et

25 id pro nostro in te officio (ut verbis utar tuis) facere neutiquam debuisssem. Nec mirum. Quid enim stultius, quid dedecorosius, quid iniucundum magis, quam tyronis gladio militem confodi veteranum? Capniozoius profecto est et publicus Iu||deorum hostis, qui in sua etiam ad san-

30 ctissimum defensione ita nos omnes rebus convincit necessariis, ut bonis omnibus ludibrio esse videamur. Atqui sic a summis eruditissimisque viris accepimus, eundem Pepericornum (etsi rumpantur illa Codro) tanta virtute, tantaque præditum humanitate, ut laudem potius bonorum quam insignium meruerit Reuchlinistarum contumeliam, qui seipsos Obscuros

35 Christo consecravit, eum in fide catholica syncerum esse dicamus necesse est. Hoc credi iubet veritas, quę quantam (etiam inter malos) habeat vim non ignoras. Verum hac de re satis, tu quę scribat intuere, et nos ut soles ama. Vale diu. Romę ex nostris ędibus, XVI. kal. octobres.

*Epistola Ioannis Pepericorni.**Ex teutonico in latinum translata.*

¶ *Beatissimo in Christo patri domino nostro, D. Leoni divina providentia pape .x. Reverendissimisque Cardinalibus Ioannes Pepericornus olim Iudeus, nunc vero christianus omniumque minimus, post pedum atque manuum oscula, sese totum subiicit et auxilium adversus impiissime scribentes humiliter implorat.*

*Beatissime pater, quamquam minime dignus sum, ut vel ad sacratissimos pedes tuos, vel ad celsissimam tuę sanctitatis sedem verba profundam, tamen quia Reuchlinistarum nuper quorundam (quos Obscuros¹⁰ vocant) contumelia falsissimisque quibusdam invectivis, extimus pene factus sum ab ovili tuo Christi vulneribus septo, non possum non sperare et firmiter credere, quin si Neophitus ipse veritatem proposuero, et per viam regiam ambulando instar divi Pauli synagogam sathanę et colluvionem Iudeorum execrabilem tortuosumque labyrinthum pro mea¹⁵ parvitate suppressero, immortale sim cum beatis premium habiturus, nec minorem etiam gratiam in oculis sanctitatis tuę. Verum enimvero cum sub hoc orbe lunari Christi vicem perbeate in terris geras, et alterum nobis deum representes, personarum acceptor esse non potes. Sed quo me vertam pre dolore? Quibus supplicabo? Quos miser ipse implorem?²⁰ Te mediusfidius patrem beatissimum quem admiranda probitatis omniumque virtutum merita et incorrupta vite integritas ad supremam atque inaccessibleem pene mundi cathedram, iure optimo extulerunt, qui et misericordia dignis misereri, et superbos debellare, pro tua moderatione atque iusticia quamoptime didicisti. Ceterum, beatissime pater, ut ad²⁵ rem ipse paulatim declinem, Postquam serenissimus noster Imperator, omnium litteris atque linguis extollendus, universitatibus aliquot, Archiepresuli etiam Moguntino, itemque et heretice pravitatis Inquisitori, ac Ioanni denique Reuchlin, legum doctori, iam pridem demandasset, ut quid de libris Iudeorum quibusdam scandalosis et in ecclesiam dei blasphemis agendum foret, ad salvatoris nostri honorem omniumque regenera-³⁰ torum salutem quantotius deciderent, Cumque omnes excepto Ioanne Reuchlin, velut uno ore ex instinctu spiritussancti pro Christo et loque-
 d iij rentur et scribe||rent, solus ipse inventus est, qui (ut multarum universi-
 tatum testimonia probant) Iudeorum perfidie magis quam sedi apostolice³⁵ aut sacratissimo fidei negotio in sua consultatione adhereret. Taceo (proh pudor nefas est dicere) quod in eadem sua consultatione (quod postea speculum oculare est appellatum) me nuper in Christo feliciter baptiza-*

¹ Est hæc epistola Pepericornianæ Defensionis contra famosas O. V. epistolas principium. Cf. supra p. 83. sq.

tum, nullis meis demeritis (quia alter alterum non noverat neque viderat unquam) quovis modo præcedentibus apud C. M. male tractarit, verissima quedam contra me pro Iudeis falsissime improbando. Quapropter mihi proh dolor sic curarum omnium libero, nihilque fraudis inopine cogitanti, respondendi stylum vel invito obiecit, quo semper is qui læsus est prior (quamvis etiam intra infimos omnes esse homines videatur) tueri sese, et id quidem duce natura, non instrenue ab adorientibus potest. Multis itaque id genus aliis rebus ac clausulis (quæ in nostra ad tuam sanctitatem defensione prolixius continentur) non indecenter omissis, hoc solum adiciam, quod ipse Ioannes Reuchlin et sectatores eius Cæ. ma. mandatum, de silentio ultro citroque observando, non solum non observarunt, velut nostrum epitome sive summarium explicat, sed ne tuæ quidem beatitudinis solenni decreto parentes, in me alogum, atque optimum quemque e nostris, supra quam cuiquam credibile est, in execrabilibus suis epistolis, quas Obscurorum inscripserunt, per omnem impudentiæ contumeliam, omne virus soticum, velut polylogi turpiter expuerunt. Verumtamen, quia (ut fides nostra catholica habet) nullum sine auctoramento est malum, iidem nescio qui perduelles Reuchlinistæ minime natura cicures, manifesta phrenesi in me ovem misellam (et id quidem absque suorum nominum professione) crudeliter debacchantes, iustas merito penas darent, fedam suorum orium graveolentiam et voce et scriptis revocantes. Irritatus igitur et coactus librum quendam in Christo edidi, quam vulgo apologiam vocant, tibi que patri beatissimo, vobisque reverendissimis Cardinalibus perlustrandum ac defendendum hoc pacto nuncupavi, ut vera mihi auxilium, falsa autem severam sine gratia censuram administrent.

Tuam itaque sanctitatem velut domini nostri locum in terris tenentem ac ministram et ducem universalis ecclesiæ suppliciter invoco. Te certum et indubitatum beati Petri successorem imploro, ut me christianum intra septa tua cum ceteris latitantem, et infinitis pene iniuriis enectum, a lupis rapacibus lacerari non sinas. Vos quoque reverendissimos dominos cardinales veros iusticiæ patronos appello, vos obtestor, vos obsecro, ut veritatem profitenti et indigne a malevolis læso, salutis opem præstare velitis. Quod si feceritis, plures proculdubio Iudæi ad fidem nostram convertentur. Nam qui animas quatuordecim e tenebris cæcorum ad veritatis lumen traduxi, nullam commerui christianorum contumeliam. Vale feliciter pater beatissime, vosque reverendissimos ecclesiæ primates, verus deus verusque dei filius quamdiutissime conservet.

² C. M.] Cæsaream maiestatem. ¹⁷ Cf. p. 370. v. 7. s. ³⁰ iniurijs 2.

26.

☉ *Ioannes Corvinus**Antiphoni suo*

.S. P. D.

O magna vis veritatis, quæ contra omnium ingenia, calliditatem,⁵ solertiam, contraque factas (ut Tullius ait) omnium insidias, facile se- ipsam defendit. Si enim et innocentes et boni existimari volumus, non solum || nos abstinentes (ut est apud eundem) sed etiam nostros comites præstare debemus. Primum igitur omnium tanta nobis opera danda est, ut eos habeamus amicos, patronos etiam ac defensores, qui nostræ fame¹⁰ capitique consulant. Denique si in his ipsis prudenter deligendis spes ipsa nos fefellerit, ut vindicemus, multarumque universitatum Theologos suppressimus, missos facere consilium est, et temeritate dumtaxat atque mendaciis (ut in hunc usque diem fecimus) pro virili decertare. Litteras autem Pepericorni, quas ad me infaustis dedisti avibus, lachrymis¹⁵ prope delevi. Nam tanta mihi innata est malicia, ut veritatem ipsam contra Ioannem Reuchlin triumphare, pati nequam possim, etsi Lactantius Firmianus libro primo divinarum institutionum nullum esse voluerit animo cibum suaviorem, quam veritatis cognitionem. Cave præterea de numero nos esse Obscurorum Christiani intelligant, ne veterum consuetu-²⁰dine, viri fortes, acrioribus suppliciis civem perniciosum quam hostem acerrimum persequantur. Vale diu. nec tuorum te peniteat delictorum. Ex Heydelberga.

27.

☉ *Ioannes Iambicus*

25

Bartholomeo Sapphico

.S. P. D.

Vetus mihi tecum, ac stabilis (ut nosti) semper consuetudo fuit, quæ nec temporum calamitate, nec livore peribit invidiorum. Te igitur oro atque obsecro, ut aliquot mihi carmina ad convivalem nostram mensam³⁰ suspendenda componas, quo et plenum nobis sapiat vinum et cum Libero patre, liberi a Theologis esse possimus. Vale specimen Obscurorum.

⁶ Cic. or. pro Cæl. 26.¹⁷ Lactant.] Div. inst. I. c. 1.

28.

¶ *Bartholomeus Sapphicus**Iambico suo S. P. D.*

Reddite mihi sunt iucundissime littere tue, quibus minus libere quam oportet ab amico petis, ut carmina tibi aliqua mittantur ad mense frontispicium depingenda. Quocirca cum, teste philosopho, frustra fiat per plura quod paucioribus absolvi possit, unico dumtaxat Lucilii versu (quem Atteius Capito facit plurimi) tue satisfaciam expectationi. isque tandem est:

Vivite, lurchones, comedones, vivite ventres.
Vale, decus Obscurorum, et nos amare persevera.

29.

¶ *Machaon Gurgulio**Philippo Ligurario**.S. P. D.*

Intellexi commentaria quedam esse edita in duodecimum physicorum Aristotelis et in sextum de anima, que ut brevi habeam, tui erit officii providere. Est enim mihi a Valeriano urbis prefecto, ordinaria nuper in illis lectio assignata, cui respondere, et theologis reniti, nostrum est institutum. Vale et te amantem redama. Tubinge .IIII. Idus octobres.

30.

¶ *Ligurarius**suo Gurgulioni**.S. P. D.*

Que a me petis in Aristotelem commentaria, vidi nunquam. Cave id viri olfaciant sapientes, ne ridiculum nos esse genus hominum arbitrentur, neve tu cum Phyllide Ovidiana insperato exclamites,

Heu patior telis vulnera facta meis.

Duodecimus Physicorum liber,

rara avis in terris, nigroque similima cygno.

Si autem Theologi nos tam rudes philosophie intellexerint, actum de nobis

⁶ Vult Arist. polit. VI. 6. sq. ⁷ Lucil. ap. Non. Marc. p. 10. ed. Mercer. ¹⁶ duodecimus scil. Physicorum et sextus de Anima numeri maiores sunt quam illa opera continent. ²⁷ Ovid. ep. II. 48. ³⁰ Iuv. sat. VI. 165.

erit. Nam quid Picus Mirandula de levibus quibusdam grammatistis ad Hermolaum scribat, non ignoras. Vale, Gurgulio, tibi que persuade, unam eandemque in malis animam nostris inesse corporibus. ||

D 4

31.

☉ *Andreas Castrimergius* 5

Oswaldo Flockano

.S. P. D.

Librorum copia me plurimum delectat, mi Flockane, hoc tamen unum procul excellit atque eminet, non solum quia maius, aut factum egregium, sed quod per ingentes librorum fasciculos, et onerosam fabularum congeriem, theologos aliquando convincere possimus. Te igitur et hortor et moneo, ut novo aliquo opere, recens impresso, nos donare non dedigneris, etiamsi idipsum multiplici lingua sit editum. Vale. 10

32.

☉ *Flockanus* 15

suo Castrimergio

.S. P. D.

*In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora, dii, ceptis (nam vos mutastis et illas),
Aspirate meis.* 20

Do tibi dono, Marcolphi, dialogum, quem Cornutus Sibarita ex latino nuper in grecum transtulit, ita etiam ut nunc atticam videatur redolere lucernam. Ego autem longius per cancellos videns, illum continuo ex greca lingua in scoticam, ex scotica in ligusticam, ex hac item in bohemicam, sclavonicam, gothicam, babyloniam, egyptiacam, non sine magno labore nocturnisque vigiliis traduxi. Habes igitur novum a me munus, frater charissime, mea quidem sententia magnum et Obscuris omnibus quammaxime accommodatum, sed perinde erit ut acceperis, quanquam et insipientes ipsi suam hinc sapientiam liquido haurire queant. Cave tamen hoc tam obstupendo tamque egregio abutaris dono, ne ex nova radice novum oriatur adagium, Sapientiam nostri temporis magis in linguis hominum, quam in virtute aut morum sanctimonia consistere. Vale diu et me tuum esse Apollinem crede. 30

¹⁵ Ovid. met. I. init. ²⁰ Aspirare 2.

33.

☉ *Loerkantius Scharpeneck**Mententulo Cosso**.S. P. D.*

5 Ne tu homo lepidus es aut potius (ut ita dicam) inhumanus, qui
periculosus hisce temporibus nihil omnino mecum litteris obstrepas. In
amore quidem mutuo non sic languere debemus, ut pungentibus littera-
rum aculeis ad suum quisque officium incitemur. Te igitur plurimum
oro, ut litteras ad me des, quibus certior fiam, quid tandem de nobis
10 Obscuris Parrhisienses illi sentiant Theologi, quid item Lovanienses, quid
Moguntini, quid Erfordenses et Colonienses academię magistri ac boni
denique omnes. Vale.

34.

☉ *Mententulus**Loerkantio suo**.S. P. D.*

15 Scio te novarum rerum esse percupidum, et in aliena republica ma-
xime curiosum. Quid obsecro induratum refricas vulnus? quid ingrata
auditu expostulas? quid te proprio cedis ligone? Vis tibi veritatem di-
20 cam? Ipsi profecto omnes uno ore parique consensu levissimos nos esse
lenones predicant, vel ob hanc potissimum rationem, quod os habeamus
blasphemum, impudicatum, impurum, spurcatum, maledicum, fedum,
obscenum, contaminatum, sordidum, feculentum, superstitiosum, conta-
minatum, truculentum, impium, omnique criminum visco oblitum. Po-
25 stremo quod me magis movet, quanquam tot preclare universitates Ocu-
lare speculum Ioannis Reuchlin ad ignem condemnaverint, et Colonię pro
tribunali combustum sit, ipsumque quem dixi auctorem Parrhisienses ipsi
ad publicam velint revocationem compellendum, tamen (ne diutius te
morer) ubi dextram illi, nobis proculdubio laqueum preberent. Vale. ||

35.

☉ *Malachias Lyricus**Caseario Vederwiß**.S. P. D.*

30 Ego Labeone atque Oreste insanior, qui dimissis nuper iucundissi-
35 mis (nescio quo ductus spiritu) poetarum fabellis levibusque (ut sic dicam)

²³ taminatum. 2. ²⁴ trulentum. 2. ³² i. e. Federwisch.

Obscurorum nugis, ad ultramundanam me contuli Theologorum speculationem, ut quid facere possent littere; experientia magis quam aliorum recommendatione metirer. Lectitanti itaque mihi (quum iudicium habeam ad perpendiculum, ad amussimque quadratum) nihil penitus quod animum oblectaret inveni. Fastidientem fortasse stomachum multicolor offendit⁵ cibus, et elegantissima queque degustare solitum, impolita ab incepto reiecit oratio. Si enim sub meam censuram aleamque sacre scripture venirent interpretes, nequaquam eos priscis lingue latine auctoribus compararem. Nihil ibi (quantum meum fert iudicium) intra dies tris (quibus me totum illi dedicaram) invenire potui, quod vel M. Ciceronis vel¹⁰ Vergilii lucernam oleret. Eam igitur quam dixi scripturam hisce Papinii verbis alloquimur,

nec tu divinam Eneida tenta,

Sed longe sequere et vestigia semper adora.

Quapropter ne aquam cribro infundam, neve Anticyram petens Helle-¹⁵boro (ut theologi volunt) cerebrum expurgem meum, secularibus ego litteris contentus, totam illis legendam relinquo. Ceterum si a me scire desideras, quam potissimum ob causam sacros ego aliquot ecclesie doctores minus amem, ob hanc, inquam, quod omnibus in locis pseudo christianos (quales fortasse nos sumus) severa semper castigatione repre-²⁰hendant. Hinc illud ascitum est Terentii patris nostri adagium,

Obsequium amicos, veritas odium parit.

Vale cum tuis, et quid ipse sentias responde. Ex Tubinga .xv. kalendas Octobres.

36.

25

¶ *Casarius*

Malachie suo

.S. P. D.

Recte facis, mi charissime Malachia, quod sacris quibusdam litteris abs te in exilium missis, solam eloquentie maiestatem, solamque (que³⁰ apud oratores tantum est et poetas) bene dicendi vim, velut Apollinis nostri oraculum, studiose excolas, reverenterque adores. Verumtamen tuas ad me litteras in convivali nuper sermone (id quod sine lachrymis dicere non possum) nostris contribulibus recitanti, quidam Iurisconsultus, emunctas purgatasque nares habens, tortuoso respondit³⁵ vultu, 'Non Falernum canes'. Adiecit quoque eum penitus amentem esse, qui sanctum cani det, et ante suam rosas margaritasque dispergat, nos porcos proh dolor significans, qui terrena pluris quam celestia faciamus,

¹² Stat. Theb. XII. 816. sq. (ex Fausto.) ¹⁶ thologi 2. ²² Ter. Andr. I. 1, 41.

ac si aperte cum Hermolao Barbaro dixisset, nil opus esse tantis rhetoriis, nec raris et quidem scriphiis quicquam propinare. Sic letis interveniunt tristia, mi Lyrice, et extrema gaudii (ut in veteri est proverbio) luctus occupare consuevit. Verum hac de re satis. Quid autem de litteris sentiam divinis, paucis accipe. Ego tuam subscribo sententiam, illi immorabor, illi soli serviam. Aperienti etiam mihi psalterium, multa sepe (nescio quo id fiat spiritu) que nolim offendo. Hec in primis: 'Ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde'. Hic enim per ipsos peccatores (ut ab aliis accepimus) nos obscuri intelligimur, per rectos vero corde Theologi. || Item alio in loco Psalmista inquit: 'Corrupti sunt, abominabiles facti sunt in studiis suis. non est qui faciat bonum, non est usque ad unum'. Et iterum: 'Sepulchrum patens est guttur eorum, lingua suis dolose agunt, venenum aspidum sub labiis eorum'. Postremo sic: 'Os eorum maledictione plenum est, et veloces eorum pedes ad sanguinem effundendum'. Hec atque alia id genus multa, quum ego corde obstinato et caligantibus oculis in obscuro perlegissem, illumque presertim versiculum: 'Fructum eorum de terra perdes, et semen eorum a filiis hominum', mox ego (ut verum tibi fatear in tenebris) toto a me psalterio et multis sacre scripture libris in frusta secatis, ac deinde combustis, ad fabellas me contuli poetarum, ubi quam dulcem invenerim cibum et que deorum esculenta, cogitare poterunt pauci, dicere nemo. Vale in tenebris et lucem fuge.

37.

¶ *Coridon Pedicularius*

Malachie Lyrico et Casario Vederwiß

suis contribulibus

S. P. D.

Laudo vos plurimum, viri prestantissimi, quod dimissis theologorum ac iureconsultorum scholis ad Libethridum vos contulistis speluncam nympharum, et ad divina illa poemata, que nectar nobis atque ambrosiam prebent. Quis enim Thomam, Scotum, Albertum, Quis Gregorium, Bernardum, Bonaventuram, Nicolaum Lyranum, Quis sacros canones, Sextum et Clementinas, Quis denique Abbatem, Angelum, Felinum, Ioannem Andree, aliosque id genus infinitos, sermones etiam ac summas (ut ita dicam) ex diversis ecclesie doctoribus compilatas legere dignaretur, in quibus parum aut nihil invenitur, quod Vergilianam redolet lucer-

³ Proverb. XIV. 13.

⁸ Psalm. X. 3.

¹¹ Psalm. XIII. 1.

^{13,15} ibid. v. 3.

¹⁵ Psalm. XX. 11.

nam? Quis præterea istiusmodi libris impallescet, qui severissime nos (sumus enim natura omnes ad mala quam ad bona procliviores) et redarguunt et castigant? Iucundissima igitur legamus, eloquentiæ saltem flosculis exornata. Quid iucundius quam Ledam a Iove in specie cygni stupratam ovum peperisse, ex quo Castor, Pollux et Helena nati sunt? ⁵ Quid suavius quam Inonem Iovis fuisse et sororem et coniugem? Quid admirabilius quam Venerem ex testiculis Cæli in mare proiectis legi procreatam? Quid tandem festivum magis, quam Pasiphaen Minois regis Crete uxorem bifforme ex Tauro monstrum peperisse? Omitto reliqua quæ si enarrare contendero, me sit dies defecturus. Valeant itaque qui inter ¹⁰ nos dissidium volunt. Valet et vos. Tubinge.

38.

¶ Georgius Subbunculator

Agrippæ Stygiano

.S. P. D.

15

O Ridiculum caput, vix tribus Anticyris sanabile, quid mihi de inferorum regno? quid de campis elysiis, de præpotente Plutonis manu, longe lateque in terræ visceribus dominante, tuis ad me litteris disseruisti? Falsa sunt quæ de inferis garrere soles. Nam Servius in sextum Vergilii inferos negat propter eius soliditatem in centro terræ contineri posse. ²⁰ Lucretius etiam nullos esse inferos cecinit hoc modo:

Qui neque sunt usquam, neque possunt esse profecto.

Sic Pythagoras apud Ovidium inquit:

Quid Styga, quid tenebras et nomina vana timetis,
Materiem vatum?

25

Quin etiam Marcus Tullius in oratione pro Cluentio falsa esse, quæ de inferis traduntur, indubitanter affirmat. Stultum est ergo, o stulte, incerta pro certis habere, ac falsa pro veris.

εj^b Qualibus in tenebris || vitæ, quantisque periclis

Degitur hoc ævi quodcumque est?

30

si non sunt inferi, si non sunt regna Plutonia, si Elysium ac Chymæram iuxta habemus, quid obsecro nobis erit, qui rege cæli contempto et virtutibus denique omnibus in exilium missis, inter saxum et sacra perpetuo lamentabimur? Vale.

¹ qui] . q̄ 2.

¹⁹ ad Aen. VI. 532. ²¹ Lucr. de R. N. III. 1113. ²² Quid? neque sunt usquam nec Lucr. ²³ Ovid. met. XV. 545. sq. ²⁶ pro Cluent. 71. §. 171. ²⁹ Lucret. de R. N. II. 15. sq.

39.

☉ *Agrippa Stygianus**Subbunculatori suo*

.S. P. D.

5 *Tace, bestia, tace, inquam, bestia, qui corpus es sine pectore et
nodum in scyrpo queris. Noli metuere, ne non regna sint inferorum.
Faciam, Georgi, ut mei perpetuo memineris, neve in te docendo ope-
ram lusisse videar, tres intra dies mecum cum Plutone cenitabis. Ibi
enim de Cocyto, Acheronte, Lethæo amne, Stygia palude, Phlegethonte,
10 Furiis infernalibus, Tantalo etiam ac Sysipho certum iudicium dabis.
Te quoque per deos immortales, per caput, per fidem, perque inferos
omnes obtestor, ut epistolam ad me tuam flammis confestim tradas, ne
Theologi illam legentes te poetarum figmentis corruptum dicant, omnem-
que ex illis errorum sentinam hauriri. Vale.*

40.

Nunciantur Obscuris nova.☉ *Sclabbertus Kuckuick**toti Obscurorum cohorti*

.S. P. D.

15
20 *Solventi hinc Francfordiam mihi ad kalendas nuper septembres, ut
Iudeis Christi inimicis nova quedam adferrem, visi sunt in navicula no-
stra prædicatorii ordinis fratres octo, et clarissimi aliquot iuris utrius-
que doctores. Magna igitur contentionum habita occasione, ostendi illis
epistolam Ioannis Reuchlin, ad kal. proxime Apriles ab eo concinnatam,
25 ac deinde in lucem editam, in qua Reverendum heretice pravitatis Inqui-
sitorum canem appellat et Cerberum. Quod cum illi audissent, 'Menda-
cium est' inquiunt, 'quoniam teste philosopho, species rerum transmutari
non possunt. Nec iterum Cerberus dici potest, quem Tullius lib. primo
Tusculanarum questionum esse apud inferos negat. Hereticum est ergo
30 vivum hominem bestiam dici, que animam habet mortalem'. Adiecerunt
preterea istiusmodi convitiis nihil ad primam Inquisitoris apologiam re-
sponsum esse: sed mendacia solum mendaciis adaucta. Scribit enim
Inquisitorem plus centum locis esse mentitum, sed nullam rationem, nul-
lumque allegat locum. Vult quoque eundem (patrem alioqui pietissimi-
35 mum plenumque et officii et religionis) profugum ab urbe turpemque rei*

²⁴ Repetetur hæc epistula ad calcem Ortvinianarum nœniarum, interposita inter Hochstraticas epistolas. ²⁷ philos.] in Prædicam. ²⁸ Cic. Tusc. Q. I. 6.

familiaris fratrum suorum dilapidatorem, Aurum etiam Iudeorum sitire, deditaque opera, uno ore et una hora pugnancia et sibi contraria affirmare. Que omnia et id genus similia quam sint turpiter et dolo malo in viri invidiam a Capnion conficta, Inquisitor ipse in secunda sua Apologia, iam recenter edita, luce clarius demonstravit. Quam qui legerit, dicto citius proclamabit, illam eque Capnionis epistolam ac totam eius defensionem preter nugas et convitia reliqui nihil continere. Hec cum audissem, totus ego

obstupui, steteruntque comę et vox faucibus hęsit.

Nam si secundam nudinis nunc septembribus Apologiam ediderit, actum¹⁰ procul dubio nobiscum erit, vel ob hoc solum, quod talem eam esse dixere, quam

nec Iovis ira nec ignis,

Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.

Valete, patres conscripti. Ex corona Moguntina.

15

¶ 4
rij

¶ Ioannes Murmellius

libro II. elegiarum suarum

in laudem Arnoldi Tungerensis

summi et veri Theologi

hoc carmen sapienter edidit. [Quo quidem

20

Capnion ipse et Obscuro omnes

non obscure convincuntur.]

Nunc precor Arnoldum blande fac, Męsa, salutes,

Tungrorum veterum spemque decusque novum,

Qui primos inter proceres vestigia divi

25

Alberti sequitur, optima queque docens,

Quem dubites morum laudes equabilitate

Amplius, an sophię cognitione sacre.

Externas cuius longe pervenit in urbes

Nomen, et insignis fama pudicicie.

30

Hoc est Laurenti domus et schola leta magistro,

Urbis Agrippine clarior et reliquis,

Hocque novum iuvenes spaciando docente lyceum

Discipulos plures quam Theophrastus habet.

Huic preceptori multum debere fatemur,

35

Quamvis sit sophię portio parva mihi.

⁵ recenter edita] In fine huius Apologię secundę est: Colonie. ex officia Quęteliana. M.cccc.viiij. ad kal'. Octob'. | Τελοσ. και θεω δοξα. ¹³ Ovid. met. XV. 871. sq.

¹⁶ Sequentia duo carmina in 1. etiam extant. Cf. supra p. 362. adnot. ²⁰ sapienter omis. 2. ²⁶ Alberti] Magni. ³¹ leta 2.

¶ *Querimonia fidei ad obscuros
Reuchlinistas.*

*Gens inimica dei, quę te vesania torquet?
Quis furor usque adeo corda prophana rapit?
5 Spargitis in Christi famulos Mavortia tela,
Nectitis et leti retia seęva trucidis.
Quid iuvat insontes sic Marte lacessere duro
Christigenas? quid sic nos iugulare iuvat?
Vos colitis spurcę sectę ludibria Turci,
10 Tartareum colitis et sine mercede Iovem.
Tura datis manibus Diti non iusta prophanis,
Atque vorant Stygii turpia liba canes.
Ecclesię sacram nolite lacessere sedem,
Hanc Christus statuit, hęc sine fine manet.
15 Pellite barbaricos, vos Turci, quęso furores,
Nosseque supremum discite quęso deum.
Heus vestros animos seducit pseudo propheta,
Quem Phlegethontei gurgitis unda vorat.
Vana fides vestra est, non est ratione probata,
20 Adversus summum pugnat iniqua Iovem.
Sculpta nihil vestros possunt simulachra iuvare
Optatus, nihil et stulta ministeria.
A me veridicas leges audite precamur,
Eterni pariter nunc monumenta dei.
25 Ad mea dicta aures animosque intendite vestros,
Qui cupitis prompto noscere corde deum.
Contra qui sanctas leges contemnitis, hinc vos,
Effugite, et sacras linquite quęso domos.*

[Τελοσ. και θεω δοξα.

Finis et deo gratia.] ||

¹² stigii 1. ¹⁵ quęso 2. ¹⁸ phlegetontei 2. ²¹ Quattuor versus Sculpta ...
dei. omis. 2. ²⁵ intendere 2.

e ij^b

(41.)

*Epistola ad Lectorem protreptica,
hoc est instructiva.*

¶ *Ortwinus Gratius*

lectori christiano

5

.S. P. D.

Sunt obscuri quidam in terris Reuchlinistę, lector candidissime, qui deum blasphemantes ac sanctos eius, carissimos aliquot universitatum Theologos, meque postremo ipsum pro fide solum catholica, contra Oculare speculum Ioannis Reuchlin, pravis (ut illi volunt) heresibus plenum, 10 ad sanguinem usque decertantes, contumeliosis lacessere convitiis non erubuerunt. Fictis enim sibi tum nominibus tum cognominibus (quam scribendi licentiam ab orbe condito nemo hominum est secutus) omnem maledicendi rabiem effudere. Quibus sanctissimus dominus noster Leo papa decimus pro sua in Christum pietate maledicens, scandalosę illos garru- 15 litatis auctores et filios iniquitatis non indecenter appellavit, utpote qui in maximo suorum facinorum crimine gloriantes, nullumque deo honorem habentes, summam in Christifideles impressionem fecere. Intueamur itaque valentes illos homines (in quorum sententiam nemo iturus est, et quibus nullos peius odit mundus) quam tandem gloriolam seu potius in- 20 famiam suo Capnioni pepererint. Nescio tamen quibus loquor, lector charissime, Obscuri sunt, nemo eos videt, nemo bonus novit. Quapropter nemo eos offendit, nemo scandalizat. Si conscientiam suam intueri aliquando voluerint et coram deo suarum epistolarum rationem reddere, commissi eos sceleris proculdubio penitebit. Non una epistola, verum 25 sexcentis, ut sic dicam, iterum atque iterum ampliatis, optimos quosque offenderunt. Notum est et publicum, ubi illorum epistolę impressę sint, noti etiam auctores. nos tamen bonum pro malo damus, neque hoc loco quenquam obscurorum nominare volumus, ne stulto respondisse iudicemur iuxta stultitiam suam, ne etiam contra Christi doctrinam, vel vi- 30 ventibus illis vel mortuis, scandali aliquid imponeremus. Ceterum si apostolicas censuras contemnere, si ecclesię inobedientes et sacre fidei (optimis quibusque illudendo) rebelles esse perseveraverint, repellet eos ab ovili suo Christus salvator noster. Ut autem me plenius intelligas, lector christiane, teque non pretereat, quare precedenti in hoc nostro libello 35 epistolę inscribantur 'Lamentationes Obscurorum', quum tamen a me solo compositę et in lucem editę sint, Dicam profecto et fatebor ingenue, ea-

¹ Cf. supra pagg. 362. sq. adnott. ²⁷ Neutrum nunc constat, neque Ortvinum certi quicquam conpertum habuisse censeo.

dem me accepisse nomina et his similia, quibus Obscure Reuchlinistæ in suis epistolis, a sede apostolica iam pridem condemnatis, falso usi sunt, ut sub talium fictorum nominum tegmine illorum vesaniam bonis omnibus declararem. Nec item mihi ea res fraudi esse debet, quod levicula quædam, nostris hisce Lamentationum epistolis intermixta sint, quum teste etiam Salomone, stulto nonnunquam respondendum sit iuxta stultitiam ipsius, ne soli sibi sapere videatur. Hoc autem fieri non abs te posse nobis perbeate scriptum reliquit sanctus Thomas secunda secunde. q. LXXII. de contumelia et verborum iniuriis. Desinant igitur gloriari in malicia et nequitia, quod est peccatum in spiritum sanctum. Modestia enim opus est, non iniqua contentione, qua Capionem etiam suum (etsi omnium sese sycophantarum longe nequissimos multoque impudentissimos ostendant) defendere neququam possint. Vale, lector piissime, et hæc quæ citra bonorum indignationem dicta sunt, boni consulito. Colonie Anno .M.ccccc.xviii.

⁶ Proverb. XXVI. 5. ⁷ foli sic Ortv. pro solus.

a1
e iij

☉ [Sequitur] Epistola apologetica [et gravis] Ortvini Gratii, ob primam a parvulo educationem Daventriensis cognominati, Agrippinensis quoque academię philosophi Christique sacerdotis Ad obscuram Reuchlinistarum cohortem, citra bonorum indignationem missa.

5

Graviter et iniquo animo maledicta vestra paterer, viri obscurissimi, si vos scirem iudicio magis quam morbo animi petulantia vestra uti. At quum in vobis (ut Salustii verbis utar) neque modum neque modestiam ullam animadverto, nec sit sub orbe lunari tam impię mentis homo, qui idipsum negare aut possit aut debeat aut velit, vobis pientissime respon- 10 debo, ut si quam maledicendo et in deum et in homines libidinem cepistis, eam vel patienter (modo lucis filii esse volueritis) vel male audiendo amittatis. Legi nuper epistolas vestras, quas obscurorum virorum inscrip- sistis, longe a lamentationibus [profecto vestris (quas alite calamo nuper exaravimus) longe] differentes, '[utpote] plenas omnis impudentię et ini- 15 quitatis. In quibus non modo viros eruditos et probos acerrimosque fidei catholice defensores, verum etiam deum ipsum, nostre salutis opificem, per omnes impudentię numeros blasphemare, Divam quoque virginem salvatoris nostri parentem ludendo, que de eadem in sacris scribuntur literis, vestris meretricibus adaptare, et sanctos denique ipsos vestris exa- 20 gitare lenociniis non erubuistis. O tempora maledicta, in quibus reverendissimi presules, illustrissimique principes hec fieri patiuntur! O nefasti (ut de vobis dumtaxat obscuris loquar) vestre nativitatıs dies! O mores preposteros, omnigenis obumbratos criminibus! Vos profecto estis, in quos fines seculorum devenere, vos inquam Antichristi precursores et 25 dissoluti Iudeorum rabule. Unius enim viri Ioannis Reuchlin contemplatione neque deum timetis neque homines. Recte igitur a psalmista dictum est: 'Exacerbaverunt eloquia dei et consilium altissimi irritaverunt'. Et iterum deus per prophetam: 'Locuti sunt adversum me lingua dolosa, et sermonibus odii circumdederunt me', 'posueruntque adversum me mala 30 pro bonis, et odium pro dilectione mea'. Hinc est quod sanctissimus dominus noster Leo papa .X. in persona Christi tanquam verus dei vi-

⁴ Obscure Reuchlinistarum cohorti. citra bonorum indignationem dedicata. 2.
⁵ Sall. Cat. 11. ¹¹ et ante in deum omis. 1. ¹⁴ longe h. l. om. 2. ²⁷ Psalm. CVI. 11. ²⁹ Psalm. CVIII. 3. 5.

carius propria motus pietate, suamque respectans ecclesiam, vos filios
 iniquitatis appellat, et a nullo unquam sacerdote, (excepta saltem mortis
 hora) absolvendos. Hoc autem verum esse, et decretum apostolicum et
 reverendissimi Coloniensis archiepiscopi transumptum longe lateque trans-
 5 fusa declarant. Itemque non in vos duntaxat Obscuros talis fulminatur
 sententia, sed in omnes perditissime vestre coniurationis conscios, in
 omnes quoque tutium librorum impressores, venditores, lectores, reserva-
 tores, et in eos etiam qui hisce rebus auditis teterrimos illorum auctores
 suis non produnt iudicibus, nec tam scurriles libellos intra tres dies
 10 comburunt. O sententiam apostolicam, omni laude et honore dignam |
 cunctisque christifidelibus summopere necessariam! Quam certe qui non ^{ai}^b
 patitur, cui rei sacratissime neminique non fructuose ac plane perutili
 qui resistit, qui oblatrat, qui invidet, qui obluctatur, qui non obedit,
 qui denique impedimento est, aut consiliis, aut favore, aut factis insi-
 15 pienter renitendo, degenerem sese christicolam, et || sacre fidei contem- ^{cii}^b
 ptorem luce clarius ostendit. Viderint quoque sacerdotes, qua auctori-
 tate contra sacrosanctę sedis apostolicę determinationem, non solum obs-
 curos, sed et famosarum epistolarum lectores, venditores, et id genus
 alios in brevi apostolico (ut supra satis clare in lamentationibus obscu-
 20 rorum explicatur) expressos, absolvere audeant. Nemo vestrum plus
 equo sue innitatur prudentię. Hinc est quod Chrisostomus ait sermone
 .XII. 'Non fidei, sed perfidie, non confidentię sed diffidentię est, nimiam
 in semetipso habere fiduciam'. Quę etiam quot preclaros viros, quotque
 ingenuos adolescentes in causa Reuchlinica deceperit, cogitare poterunt
 25 pauci, dicere nemo. ¶ Verum ut eo unde divertit nostra nunc rever-
 tatur oratio, Quis (rogo) inferoram, aut quę tandem cęcitas vos coegit,
 ut in secunda vestrarum epistolarum editione Florentinos ipsos, scientia
 et virtute florentes, eosque non aliter, quam ob ingenii et nature dotes
 ita appellatos, Zodomitas diceretis, nec zodomitas solum, verum et no-
 30 bilissimam eorum civitatem cunctis mundi civitatibus zodomitis pleniorē,
 tot sacerdoti salutes scribendo quot sint in Florentia zodomite. Verum
 hec pessum eant. Cetera id genus convitia, auribus indigna mortalium,
 hoc loco relinquimus. Numquid igitur satis vobis fuit, ecclesiam dei
 nequiter lesisse, nisi etiam in moderni pontificis optimi maximi, omnium-
 35 que litteris atque linguis celebrandi, dedecus ac contumeliam tam ob-
 scena de Florentinis, vobis effusa legerentur? Nonne summo pontifici in
 scena et in umbraculis iniquitatum vestrarum parcendum? An ignoratis
 sanctissimum dominum nostrum Leonem papam decimum, a domino deo
 (id quod sancta fatetur ecclesia) veluti omnium virtutum exemplar et
 40 architypon, super gentes et regna in terris constitutum, ut evellet, dissi-

⁴ trällüptü 2. ²¹ Chrysoftom⁹ 2. ²⁷ epl'a 1. ³¹ Cf. pag. 215. v. 29.

pet, et plantet? Faxit itaque deus, quo gravioribus vos censuris sacrosancta sedes apostolica condemnet. Subdole præterea et ingeniose satis (ut vestram impudentiam latius prosequamur) Imperialem maiestatem nobis semper venerandam deridetis, quum nullo sit vobis opus privilegio Veneratorum. Cuius etiam mandata a nobis in hunc usque diem semper illæsa, 5 præviis vestris mendaciis, heresibus quoque et blasphemis, neque deum timentes neque homines, nimis licenter infregistis. ¶ Theologos insuper non modo diversarum universitatum, verum totius ecclesiæ lumina, aliosque tam virtute quam scientia præclaros et specie quodammodo a vobis differentes, vestris dentibus cruentissime lancinatis, et convitiis insequi- 10 mini nebulonicis, quorum profecto calciamenti corrigiam, vel omnium iudicio, indigni estis solvere. O cæca atque impudens istiusmodi Reuchlinistarum cohors!

Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
Si vis esse aliquid. 15

Audaces fortuna iuvat, etsi multa audere (ut Menandro placuit) multa aberrare facit. ¶ Quid multis? Ex omni namque genere hominum, quos 20 aij variis vitiis, ingeniosa et ad malum | prona irretit improbitas, nullum neque sceleratius neque odibilis esse reor, nec graviore censura animadversioneque plectendum, quam eos ipsos, qui cum perverse mentis animique malignantis sint, fingendo tamen id callide sub fictorum nominum ac cognominum velamento et moliantur et agunt, ut synceri pro Christo et integerrimi homines, omnique carentes vitio, improbi habeantur. Item quod indignissimum est, aliorum peccata, quæ nihil (ut infra dicemus) 25 eiiij ad rem faciunt || Capnionis, nec vera dignoscuntur, acerbissime redarguunt, quibus ipsi præcipue obnoxii sunt, aliorumque virtutes ac benefacta mali consulunt, suorum penitus scelerum obliti. Persuade tibi, o christiane lector (nam persuadere tuto potes), hos obscuros Reuchlinistas nocentissimum esse genus hominum cunctisque flagitiis sceleribusque cooperatum, calamitatem eversionemque reipublicæ christianæ querentes, nec summo 30 pontifici, patri vere beatissimo, nec exteris etiam nationibus in pessimis quibusque parentes. Elinguis profecto et mutus Cicero esse posset in tam lata tamque ampla ac plane execrabili obscurorum materia. Vitiiorum quidem apud eos referta sunt omnia, quæ undique facto agmine in nos insontes irruunt, [nosque] circumstant, premunt, urgent. Animæ autem 35 suæ discriminibus miserrime iactantur, ut difficile sit in portum sese ab his salutarem appellere. Quibus querar? quos implorem? Nimia mercede est improborum quorundam (non dico omnium) Reuchlinistarum

¹ quo 1. ut 2. ¹² iusti-|usmodi 1. ¹⁴ Iterum supra (ep. 16.) transcripti Iuvenalis versus. ¹⁶ aliquis. Iuv. sat. I. 74. ¹⁸ nullos neq; sceleratiores neque odibiles magis 2. ²⁰ plectendos 2. ²² moliantur et agant. 2. ²³ improbi omis. 2.

licentia, tum in ecclesie scandalum, tum in bonorum omnium confusio-
 nem, veluti ex equo troiano catervatim redundantium, Summi, infimi,
 mediocres prolabuntur. Et Plinio teste 'Multi famam (etsi unbratilem
 ac vanam), pauci conscientiam verentur'. que tamen (ut Augustinus no-
 5 bis scriptum reliquit) est mille testes. ¶ Verum enimvero, ut vos apel-
 lem, citra vestram atque aliorum indignationem, Quid obsecro vobis pro-
 sunt convitia, quid mendacia, quid contumelie? quid cavillationes, quid
 ludibria, quid stultę in cęlum irrisiones, quid impie tandem hereses?
 Nonne scriptum legimus 'Confundantur omnes facientes vand? At mihi
 10 quis obiecerit, 'Facietiarum gratia obscuri talia locuti sunt'. Eho, in-
 quam, vir bone, Numquid irridetur deus? aut istiusmodi conviciis Cap-
 nion ipse suis exolvitur erroribus? Bedam audite venerabilem: 'Omnis'
 (inquit) 'amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia, et
 mala contentio, spiritus immundi furor est'. Ineptiis certe vestris et
 15 mendaci non ferendorum exprobratione Capnionem vestrum (modo con-
 scientiam intueamini) defendere non potestis. Plus illi dedecoris plus
 scandali, plus turpitudinis, plus infamie, quam laudis aut glorie pepe-
 ristis. Honorare (opinor) voluistis virum bonum, at illum spe vestra
 falsi plus equo inhonorastis, nullam fortasse gratiam ab eodem recepturi.
 20 Nec induci possum ut credam talem illum tantumque poetam vos ad tam
 insigne tamque infame scribendi facinus concitasse, nisi idipsum obesse
 videatur quod in suis ad nos epistolis talia nobis futura predixerit. Ego
 tamen neque obscuros vos appello, neque Reuchlinistas, verum hec no-
 mina (sive bona illa sint sive mala) vobis ipsis non indecenter imposui-
 25 stis. ¶ Nomina hercle vestra (quantum videre videor) nominibus qua-
 drant. Ille Fumulus appellatur, vos Obscuri, Et vere obscuri. Nam
 tenebrę | omnium vestrę (ut cum gratia et honore Capnionis, non vestro aij^b
 loquar) totum pene terrarum orbem, infinitis tum erroribus tum menda-
 ciis obumbrarunt. [Dicit igitur propheta: 'Vultus domini super facien-
 30 tes mala, ut perdat de terra memoriam eorum'.] ¶ Ad convitia vestra-
 rum epistolarum revertor, patres conscripti, et ad falsas ac plane com-
 mentitias in optimos quosque vitiorum exprobrationes, que ad boni Ca-
 pnionis defensionem prorsus faciunt nihil, nec in oculis sapientum inte-
 gros ledunt viros, sed universali proh dolor ecclesie indelebilem inurunt
 35 maculam. O utinam || talia priscis sanctorum patrum scripta fuissent eiii^b
 temporibus. Non dubium quin vel manus vobis precise, vel lingua con-

³ Plinio] Cic. ad Att. XII. 28, 3. „Mea mihi conscientia pluris est quam omnium sermo”. ⁴ immo Quintil. Inst. or. V. 11, 41. Cf. p. 337. v. 25. Augustinum illa verba posuisse non reperio, sed similia de 'magna testium copia' ad existimationem hominum, ad dei vero conspectum sola conscientia suppetente dixit lib. III. contra Crescon. c. 80. ⁹ 'Confundantur omnes iniqua agentes supervacue' Psalm. XXIII. 4. ¹² Beda vener.] in quadam homilia, puto. ³⁰ Psalm. XXXIII. 17. ³² boni f. vñ 2.

festim eruta, vel guttur laqueo clausum fuisset. [Sola vos impunitas degeneres ac malignos facit, quæ teste Bernardo, est incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudiciæ, et omnium transgressionum nutrix.] At excitabit proculdubio corda principum misericors et omnipotens deus, ut rebus omnibus ultro citroque perspectis ac rite cognitis, iusticiæ munus (quod semper optavimus) quamprimum exequantur. Nihil est enim tam absurdum, nihil tam abominabile, nihil tam impium, nihil tam ingratum deo, quod vestræ (et id quidem citra omnem occasionem) non effundant epistolæ. Nescitis temeritatem consilii defectum esse et imprudentiæ speciem? secundum beatum Thomam secunda Secundæ. q. XXXV. art. 10 XXV. c. fi. Illa enim temeritate fiunt quæ ratione non geruntur, et ideo superbiæ est filia, ut ibidem probatur. q. LIII. art. III. ¶ Quare obsecro, (o vos degeneres solum poetæ et filii iniquitatis) tam impie abutimini gratia vobis a deo data? Quid Christo illuditis et eius matri? Quid tunicam domini, quid reverendam Petri imaginem, quid sacramenta ecclesiæ, quid sacratissimas sedis apostolicæ indulgentias deriditis? [Quam potissimum ob causam, nominibus vestris silentio præteritis, aliena vobis nomina et nunquam audita excogitastis? Nonne hi sunt histrionum ac sycophantarum mores? Sunt profecto, et nebulonum vafriçii longe deteriores.] Quare [inquam] doctissimos et sapientissimos ecclesiæ doctores²⁰ persequimini? Quare talpati oculatos contemnitis? quare iniquitatem fovetis? quare iniusticiæ et maliciæ patrociniamini? An Capnionem hisce vestris lenociniis in causa fidei defendendum suscepistis? O stulti et insensati! 'Audite (clamat Esaias) verbum domini, principes zodorum, aures percipite legem dei vestri, populus Gomorre'. 'Filiis (inquit) enutrivim et exaltavi, ipsi autem spreverunt me'. Væ [etiam] vobis falsariis, qui nostra epitaphia et laudabilem aliorum doctrinam pervertentes, illorum loco rythmos ponitis impurissimos, commissoque per vos crimine falsi, nequam editis prognostica, mihi illa insonti et immerito ad multorum principum, civitatum, optimorumque virorum offensionem ac sacræ astronomiæ irri-³⁰sionem, non incruente asscribentes. Commisso inquam per vos crimine falsi, id quod secundum leges sacratissimas semper penam capitis importat, famosissimos editis libellos, sacrosanctæ sedis apostolicæ Cæsariæque maiestatis auctoritatem absque omni conscientiæ scrupulo utrobique infringentes. Propterea idem propheta exclamat: 'Væ genti peccatrici, po-³⁵pulo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis!' O quanto temporum intervallo divus Esaias hæc futura prævidit! 'Dereliquerunt (inquit) dominum, blasphemaverunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum'. Si res vestras mentis oculo intueri volueritis, argentum certe vestrum

¹³ solum omis. 2. ²¹ psequimini? 2. ²⁵ nostri Isai. I. 10. ²⁵ Isai. I. 2. ³¹ adscribentes. 2. ²⁵ Isai. I. 4. ²⁷ inquit] l. c. ³⁹ Cf. ibid. I. 22.

mutatum est in scoriam, et vinum (non ut ille ait quia mixtum) sed in
 fetidissimam maledicendi, mentiendi, ac blasphemandi sentinam commu-
 tatum. Ridetis scio, nec mirum. Scriptum est enim, 'Letantur cum
 malefecerint, et exultant in rebus pessimis'. Et Pythagora teste, sues
 5 libentius in cæno quam in fonte versantur. Ridetis, inquam, at risus
 profecto vester in luctum commutabitur, et nisi subitanea morte (quod ^{a iij}
 deus avertat) preoccupati fueritis, illam || procul dubio vivetis horam, ^{e 5}
 in qua sera ducti penitudine, vestre vos iniquitatis penitebit. Est enim
 in ore omnium, 'Sero sapiunt Phryges'. Nobis profecto (a quibus nun-
 10 quam offensi estis) indigne et immerito illuditis, at deus ipse non irri-
 detur. Dicit itaque cum propheta 'Gens absque consilio, utinam sape-
 rent et intelligerent, ac novissima prevederent!' Hęc profecto nemini no-
 strum legitime possunt obiici, quum similia ediderimus nunquam. Eo
 nunc calamitatis (heu nos infelices) est processum in ecclesia dei, ut
 15 ora fere omnium (proh pudor nefas est dicere) ethnicorum magis quam
 Christianorum sententiis abundant. Pluris poetas facitis, quam sacros
 ecclesie doctores, et in sola verborum pompa omnem vestre beatitudinis
 gloriam collocatis. Hinc in publicis tum declamationibus, tum orationi-
 bus, nomen Iesu christi invocare ridiculum vobis esse videtur. Hinc
 20 evangelia in reprobum exponitis sensum, et omni tum vultus, tum animi
 deposita gravitate, irrefragabilem sacrarum litterarum auctoritatem
 obumbratis. 'Vę itaque vobis (Esaias ait) qui dicitis malum bonum et
 bonum malum, ponentes tenebras lucem et lucem tenebras, ponentes ama-
 rum in dulce et dulce in amarum, trahentes iniquitatem in funiculis va-
 25 nitatis vestre. Vę qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobis-
 met ipsis prudentes'. Quis vobis fidei causam commisit? Quis verbo vos
 offendit? Nemo hercle, nemo. Nostris certe theologis heresium extirpan-
 darum munus a Sixto papa quarto (ut in vestris supra lamentationibus
 patet) peculiariter est commissum. Irascimini ergo et nolite peccare.
 30 Scabant muli mulos, et sanguinem innocentum non eliciant. His moribus,
 his conviciis, his certe mendaciis et contumeliis Capnion ipse amicos sibi
 habere non potest, videtur inimicos velle. ¶ Irrisiones preterea vestre
 nihil ad Reuchlinicam faciunt contentionem. Si vobis aut aliis qui no-
 bis adversantur, peccata exprobrare, et falsissima queque offundere vel-
 35 lemus, non deesset nobis fortasse scribendi materia, sed hoc histrionum
 est et muliercularum, non bonorum neque sapientum. Propterea doctis-
 simus ille Erasmus Roterodamus, theologorum disertissimus, et non vul-
 gari dignus honore, vos obscuros Reuchlinistas tanquam pestem quan-
 dam detestatur doletque ac plane ingemiscit, sese in vestris epistolis a

¹ ille] Isai. I. 22. ³ Scriptum] Proverb. II. 14. ¹¹ Deuteron. XXX. 28. sq.
 „Gens a sque consilio est et sine prudentia. Utinam etc. ²² Isai. V. 20. sq.

vobis esse commendatum. *Ecquid mirum? Laudes enim obscurorum sordes sunt, non preconia, nec est sub orbe lunari tam perverse mentis homo, qui vel merita laudis, aut vite innocenter actę testem ab obscuris petat. Est et alius ecclesię prelatus [chaldaicę apud nos litteraturę peritus] qui licet Capnioni bene velit, severissimis tamen vos insequitur carminibus, Itemque Richardus ipse, cognomento Sbrulius, poeta et orator non vulgaris, in sua Chrysochari Treberica ad pientissimum Trevirorum presulem, sapientissime vos et redarguit et castigat. Malumus igitur a vobis abiectę sortis hominibus vituperari quam laudari. Nam teste Aulo Gellio lib. VI. Noct. Att. 'Qui maledicit et vituperat, fidem non capit',¹⁰ Itemque nec valde gaudere debemus, (ut Augustino placuit ad Volusianum) quando vituperamur, Quia nec depravare iniuria, nec coronare potest laus aliena. Hinc Seneca de remediis fortuitorum nos optime¹¹ consolatur. 'Male (inquit) de te opinantur homines, sed | mali. Moverer, si de me Marius, si || Lepius sapiens, si alter Cato, si Scipio-¹⁵ nes duo'. Et mox adiicit: 'Moverer, si hoc iudicio facerent, quod nunc morbo faciunt'. ¶ Quod autem vos [(ut ad alia progrediamur)] movere posset aut dictum aut factum, quos non puduerit, palam cunctis legentibus, omnium fere criminum sordem [(stuprorum presertim et sodomie)] de vobisipsis confiteri. Nolite itaque in vestris ad me epistolis²⁰ parentum mihi meorum conditionem aut statum exprobrare. Patre natus sum Federico de Graes in diocesi Monasteriensi prope Cosfeldiam habitante et adhuc superstite, cum sororibus meis et amicis. id quod non summis modo in Colonia viris, verum et clarissimo illustrissimoque principi ac reverendissimo ecclesię Monasteriensis pontifici Erico, satis su-²⁵ perque constat, veluti liber de Vestphalię laudibus, eidem a nobis ante*

⁶ Sprulius 1. ⁷ Treueroꝝ 2. ¹⁰ Adscriptus numerus VI. et ipsa verba 'Qui maledicit ... capit' impediunt quominus Ortvinum 'A. Gell. I. VI. N. A.' pro 'Cael. III.' i. e. Cic. pro Cael. c. 3. scripsisse opinemur. Certe ap. Gell. lib. VI. (i. e. VII.) recitata verba non inuenio. ¹¹ Augustin. serm. 315. (al. 35. sive homil. 50.) c. 4. i. f. ¹³ aliena] falsa Aug. Seneca] de rem. f. cap. 7. ²¹ Patre na-|tre nat9 2. (unde Færstemannus harle = Harlę fortasse legendum esse, 'qui vicus est prope Coesfeldiam' coniecit.) Simillima Ortvinus de se (nam Ortvinum Pepericorni Defensionem contra famosas O. V. epistolas Latinam fecisse extra dubium est) supra p. 118. ²² Frederico 2. ²³ amicis 1. 2. (amitis?) ²⁶ liber de Vestph. I.] Huic Werneri Rolevink de Laer († a. 1502.) libro (de laude antique Saxonie. nunc Westphalie dicte', cf. Hain. n. 13961.), quem iterum edidit Ortvinus Coloniae a. 1514., repetiitque Leibnitius (Scr. Brunsvic. III. p. 606...653.), præmissa est Gratii ad Ericum Monasteriensis diocesis pontificem epistola, cuius finem adponere iuvat: „Ego Ortvinus servus (ut sic dicam) tuus, in tua diocesi natus, sed Daventrię sub patruo meo domino Ioanne de Graes nutricis lacte et bonis dehinc artibus tempore Alexandri Hegii, illic tunc gymnasiarchę, enutritus, altus atque auctus, et ob idipsum vulgo Daventriensis cognominatus, commendo magnificentię tuę patrem meum Fredericum de Graes, antiqua laudabilique ortum prosapia, et sorores meas quinque,

aliquot annos reverenter nuncupato, longe copiosius continetur. Me autem Daventriensem cognominatum, nemo prorsus admiretur. Fui enim in tenera primum ætate (et id quidem matre mea Gertrude in omni honestate defuncta) Daventriam a patre ad fratrem missus, ubi maiores nostri, vel patricii semper vel senatores fuere, ut sub Alexandro Hegio illic tunc gymnasiarcha, græce quidem ac latine erudito, bonas litteras puer non ignorarem. Quapropter in Vestphalorum laudem tale ad memoratum principem cecinimus Tetrastichon:

Vestphalus in cunctis solers, atque ore modestus,

Vividus ingenio, religione sacer.

Nobilis officio, nulli probitate secundus,

Illustrans orbem coniuge, prole, domo.

Hæc obiter dicta sunt, quæ etiam si omissa forent, Capnioni tamen prodesse nihil. ¶ Induantur itaque qui detrahunt mihi, pudore et induantur sicut diploide confusione sua. Confitebor domino nimis in ore meo, et in medio multorum laudabo eum. Qui astilit a dextris pauperis, ut salvam faceret a persequentibus animam meam. Aliud est enim de heresi, aliud de vitiis humanis contendere. Aliud quoque blasphemare deum, aliud hominibus (etsi immerito) illudere. Non patiuntur Theologi, salvatoris nostri humanitatem habitui comparari meretricio, ipsumque ut simplicem hominem et servum, non ut deum a Iudæis interemptum. Itemque non posse satis ex novo probari testamento Christum salvatorem nostrum (ut in Georgii dialogo habetur) verum fuisse deum. Hæc et alia id genus multa, longeque deteriora, bonine an mali consulenda sint, sacratissimis theologiæ doctoribus, non obscuris halophantis discutiendum relinquo. ¶ Quapropter Apologiam nuper edidit reverendus hereticæ pravitatis Inquisitor, omni dignus honore [frater Iacobus Hoechstraten], in qua luce clarius patescit, quam sancte nobiscum, et quam pie citraque omnem (ni fallar) malitiam in ecclesia dei vester Capnion ambulaverit. Quantum autem mihi fecerit iniuriam, me Christi sacerdotem licet immeritum, et philodæmonem in falsa sua defensione, et heresiarcham appellando, pauci ignorant. Plenus (ut opinor) furiarum et recte rationis oblitus, me talem esse vulpinatus est, nullam penitus aliam rationem habens, quam quod hoc genitivo 'Iovis' in bonam (vel ipsius maxime exemplo) usus fuerim significationem. O magnum theologum! O poetam insignem! || Quis hoc non ridebit cavillum? quis non potius im-

virgines præsertim vestales tres Deo consecratas, meque postremo ipsum, ut tua bonitate et gratia adiuti, altiozem quandoque dignitatis gradum consequamur. Vale præsul dignissime. Coloniae ex officina nostra literaria. Anno a natali Christiano M.D.XIV. Octavo Calendas Februarias".

³ in o. hon.] citra inhonestatem 2. ⁵ vel — vel 1. et — et 2. ^{14.}sq. Psalm.

CVIII. 29. sqq. ²³ Georgii] Benigni, episc. Nazar.

probet ac plane detestetur? ¶ Ceterum hæc ridicula Capnionis subtilitas, in præfata Inquisitoris apologia satis superque retunditur, et in Boccacio lib. II. de genealogia deorum, itemque in Augustino lib. II. de civit. dei c. XIII. et Confess. lib. I. de poetis multisque aliis in locis, quæ hic, ne Capnionem nostrum offendisse videamur, libenter omittimus. ¶ Atqui, ⁵ ne quod primum puto, hic silentio præteream, Neque Capnionem vestrum, neque Reuchlinistas omnes, neque vestrorum quemquam poetarum, nostris hisce litteris offendi indifferenter volumus. Ut enim duplices sunt Reuchlinistæ, ita nec eiusdem ingenii poetæ omnes. Alii enim boni sunt alii mali, nec mali quidem in oculis meis, ni sedes ipsa apostolica, ac ¹⁰ boni denique omnes tam obscuros, tamque degeneres poetas, et leve hominum genus et filios iniquitatis appellarent. Habet profecto Ioannes Reuchlin (ut de bonis loquar) viros nobiles, doctos, eruditos, et eloquentes, sui amantissimos, quorum etiam nonnulli, aperto Marte (id quod detestari non possumus) in pugnam congregiuntur. Habet præterea ¹⁵ ingenuos pro se adolescentes, et studiosos aliquot, bonarum artium (ut audio) professores, quos certe (modo iustitiæ et veritati adherescant) unice omnes et colimus et veneramur, Tum quod de his magna Christo spes sit, et laudis et gloriæ, Tum quod generosus animus, et honestis imbutus disciplinis Christi sponsam hæreticis fedari pravitatibus non patiatur. ²⁰ De his certe viris bonis optimisque adolescentibus loquimur nihil. Nam si falsissimis (ut cum gratia loquar) Reuchlini defensionibus, seu potius offensionibus abiectis, verissima theologorum scripta, et maxime quæ intra dies octo, per reverendum Inquisitorem hoc anno sunt edita, non solum legere, verum iusta lance, et ad unguem (ut dicitur) citra cæci favoris ²⁵ dissimulationem examinare dignarentur, suo (ut opinor) Capnione deserto, nobis procul dubio adhererent. ¶ Obscuros igitur solum Reuchlinistas evangelicæ charitatis transgressores, polylegos quoque, et natura minime cicures, non absque nostri moderatione insectamur, dignos profecto quos sapiens poetarum chorus, nobilissimorumque virorum conses- ³⁰ sus, velut degeneres, ac perditissimum genus hominum perpetuo detestatur. Qui dum manifesta phrenesi ac furiis (nescio quibus) una cum suo Capnione correpti, almæ atque laudabilis nostræ universitatis doctores infamare conantur, cimmeriis involuti tenebris, omnique morum deposita gravitate, nequissimos se (modo veritas ipsa locum habere poterit) halo- ³⁵ phantas ac nebulones ostendunt. [Quippe quod nec periculosius alicubi erratur, nec peius aliquid inquiritur, nec quid impium magis inveniri potest, quam ubi Christo ac sanctis eius illuditur, et ecclesiæ doctores contemuntur. Quapropter sanctus Paulus ad Corinthios primæ cap. II. Animalis (inquit) homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei.] ¶ Ceterum ⁴⁰

⁵ off. vid.] letaliter offendant 2. ⁷ quempiam 2. ²⁸ polylegos 1.2.

quum ad vestrum scelus ac nequiciam parum aut nihil (ut sacrosancta
 sedes apostolica testatur) addi possit, vos detestentur omnes necesse est.
 Satis enim experrecti sumus in tuenda ecclesie bonarumque artium re-
 publica, licet cruentissimos vestre temeritatis ac stultitie dentes evitare
 5 non possimus, Audacia tamen vestra non vincet studia nostra. Gymna-
 sium certe hoc est sacre theologie et bonis ar[tibus admodum accommo- e 6^b
 datum. Hic sacrorum canonum, iurisque civilis maiestas, Hic Hypocra-
 tes, Aesculapius et Galenus scholas habent. | Sunt quoque apud nos egre- a 4^b
 gia scholasticorum conventicula, sunt doctissimorum virorum chori, sunt
 10 diversarum linguarum disertissimi interpretes, in quibus mira scientiarum
 varietas et immensa doctrinarum viget fecunditas, Hic ducum comitum-
 que illustrissimorum non vulgaris eruditio, Hic profundissimi sacre et theo-
 logicę veritatis professores, Hic clarissimi utriusque iuris interpretes, Hic
 salutaris medicine doctores expertissimi, Hic acutissimi liberalium (quas
 15 vocant) artium magistri. Adsunt et alii in omnibus fere disciplinis emi-
 nentissimi, penes quos nihil simulatum, nihil fictum, nihil leve, nihil
 non admirandum. Tanta fulgent hi omnes constantia et virtute, ut eo-
 rum tacita gravitas et fides de unoquoque loquatur, neque cuiusquam
 ornamenta orationis expectet. Omnes maximi animi, summi consilii, sin-
 20 gularisque prudentie viri, ita etiam, ut Sixtus papa quartus nostre uni-
 versitatis decus solidissimamque omnium integritatem animadvertens nos-
 tris precipue doctoribus omnem hereseos per Alemaniam iniquitatem ex-
 tirpandam demandarit. hoc autem ita esse supra in lamentationibus pat-
 tet. Quare felix admodum ipsa Colonia est, cum tales habeat viros,
 25 quales maiores nostri priscis temporibus summa veneratione prosecuti fuis-
 sent. Nolunt itaque obscuris hominibus subesse, qui magnis etiam viris
 preesse consueverunt, Nolunt vinci qui victrices fidei aquilas manu pre-
 munt. Troes sunt, Omnia sine Theseo operantur et suum tandem Ro-
 mani Hannibalem habent. ¶ Nunc autem (si ita libet) reverendos nos-
 30 stre universitatis theologos intueamur. Sapientissimi quippe viri sunt,
 nec in aliquo taxandi. Nam pro Christo Iesu dumtaxat et catholica
 fide, ab hereticis proli dolor iam diu satis impugnata, contra[que] Io-
 annem Reuchlin eiusque intolerabiles (ut aiunt) errores, nimium (pro pu-
 dor) nimiumque (ut dixi) ecclesie dei, bonorumque omnium, et quatuor
 35 in primis clarissimarum universitatum sentimento [repugnantes, velut in-
 victi,] tum ecclesie [totius], tum apostolicę [tandem] sedis athlete ad san-
 guinem usque decertaverunt, Non equidem vi aliqua, non dolo, non in-
 vidia, non maligna intentione, non malo corde, non sinistra quavis cir-
 cumventione (ita nos deus adiuvet et omnes sancti eius) sed nimia patientia,

21 decus 1. gloriam 2. 26 hominibus 1. Reuchlinistis 2. 36 tum — tum 1.
 et — et 2. 37 decertarüt 2.

nimiaque sui moderatione, consilio etiam et auctoritate, ac sapientia potissimum duce cuncta prosequentes. Hoc autem qui credere recusarit, theologorum perlustret libros et me dicto citius verum dixisse proclamabit, nec altera (ut dici solet) parte inaudita, stultam proferat sententiam, vel ob hoc solum, quod centum ecclesie doctoribus longe magis quam uni viro, ⁵ in secularibus dumtaxat literis erudito, aut abiecte sortis hominibus (quos obscuros appellant) sit credendum. Nec est inquam quod sacratissimam predicatorii ordinis religionem citra iniuriam ac perditionem animarum vestrarum contemnere valeatis. Utinam vobis sive viventibus sive morientibus tum matutine illorum, tum vespere, tum nocturne etiam preces, et he ¹⁰ quidem ab omni labe omnique vitiorum contagione immunes suffragari vel in minimo possent. longe profecto melius, longeque salubrius (si verum fateri licet) res vestre sese haberent. ¶ 'Utulate' igitur 'in tenebris', vos ¹⁵ **fj** *obscuri et degeneres Reuchliniste*, || 'quia prope est dies domini, et vastitas a domino veniet'. 'Adhuc enim paululum modicumque et consummabitur in- ¹⁵ **bi** *dignatio mea et furor meus*, dicit | dominus omnipotens. 'Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum. Quiescite perverse agere, discite benefacere', ne retributio manuum vestrarum fiat vobis. Abiicite opera tenebrarum, induimini arma lucis, ut in die honeste ambulare possitis. Non est enim putandum omnia vobis licere, nisi et recta, et iusta, ²⁰ et aperta sint, ut rex Antigonus cuidam respondisse fertur, Barbarorum regibus omnia licere, nobis dumtaxat, que iusta et que honesta videantur. ¶ Accendamus ergo lumen nostre mentis et in nostri muneris erga deum administratione omnia prudenter matureque agamus. 'Nemo vestrum (apostolo teste) gratiam dei invacuum recipiat. Ecce nunc tempus acceptabile, ²⁵ ecce nunc dies salutis, nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum, Exhibeamus nosmetipsos in omnibus sicut dei ministros, in suavitate, in spiritus sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute dei'. Non enim vel ad ludum a natura, vel ad iocum geniti sumus, sed ad studia quedam maiora atque graviora, que in humi- ³⁰ litate et mansuetudine spiritus non obscure continentur. Si uno dumtaxat epigrammate Capnionem nostrum offendimus, non plus ego, quam reliqui diversarum universitatum doctores offenderunt. Nam ut supra diximus, aliud est de heresi sancte et iuste, aliud de vitiis humanis (que nihil ad rem faciunt, et falso a vobis excogitata sunt) plus equo contendere. 'Que- ³⁵ rite dominum, dum inveniri potest, invocate eum, dum prope est. Deretin-

sacratissimū 1.2. ¹³ Ululate] Isai. XIII. 6. ¹⁵ Adhuc en.] Isai. X. 25. ¹⁶ Lavam.] Isai. I. 16. sq. consummabitur 1.2. ¹⁸ ne retr.] cf. Isai. III. 11. Paul. ad Rom. XIII. 13. etc. ²¹ ut rex] Non ex ipsis Plutarchi apophth. p. 182. (VI. p. 692. ed. Reisk.) sed ex florilegio tum usitato. ²² que post et om. 2. ^{24,25} apost.] Paul. ep. II. ad Cor. 6,1. sqq. ³¹ ob-cure 1. ^{35,36} Querite] Isai. LV. 6. sq.

quat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad
 dominum et miserebitur eius, et ad deum nostrum, quoniam multus est ad
 ignoscendum'. Hęc Esaias. ¶ Rogamus itaque vos et obsecramus in do-
 mino Jesu, qui nos redemit precioso suo sanguine, nec quicquam contu-
 meliarum a vobis est meritis, ut quemadmodum accepistis a sancto Paulo
 gentium doctore, quomodo vos oporteat ambulare et placere deo, sic et um-
 buletis. 'Est enim voluntas dei sanctificatio vestra, ut sciat unusquisque
 vestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore, Non autem in pas-
 sione desiderii, sicut et gentes, quę ignorant deum'. Rationem certe Pau-
 lus adiicit non vulgarem, 'Vocavit nos (inquit) deus, non in immundiciam'
 (qua vos supra quam cuiquam credibile est, delibuti estis) sed in sanctifi-
 cationem, qua non modo nostri, verum et aliarum universitatum doctores
 omnium primi, et vive virtutum imagines, contra manifestam multorum
 falsitatem Christo duce intrepide constanterque militantes ita iuncti sunt,
 ut neque Capnionis vestri (quę nullę sunt) neque vestras (quę minoris ha-
 bentur) contumelias, in aliquo pertimescant. ¶ Et ne illud præteream,
 Non est per deum immortalem invidię causa, quam agimus, ut vos falso
 et insipienter in preposteram Capnionis vestri defensionem vulpinamini,
 sed fidei dumtaxat sacre, quam pravis contaminare erroribus non Chri-
 stiani est hominis, sed dissoluti potius et impuri. Itemque nemo nostrum
 Ioannem Reuchlin, virum catholicum et insignem poetam, hereticum esse
 dixit, ut complures vestrum mentiti sunt, at scripta eius (citra tamen viri
 contumeliam, ut in sententia ab alio quodam inquisitore Colonie pro tri-
 bunalı lata ac dein de impressa luce clarius patet) heresim sapere decla-
 rarunt. ¶ Quod autem causa utrinque nostra non sit invidię sed fidei, ||
 vel ex hoc solo probari potest, quod ante publicam Ocularis speculi edi-
 tionem nulla nobis unquam fuerit cum phorcensi Capnione contentio. Quid
 igitur iniquius est (dicit Leo papa et habetur .XXIV. q. III. Quid autem)
 quam iniqua sapere?' Et continuo de obscuris 'In hanc (inquit) insipien-
 tiam cadunt, quicumque ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur
 obscuro et non ad propheticas voces, apostolicas litteras, evangelicas au-
 ctoritates sed ad semetipsos recurrunt. Et ideo magistri erroris existunt,
 quia veritatis discipuli non fuerunt'. Hęc ibi. ¶ Hanc ob rem legite ob-
 secro eodem diligentię ac pietatis oculo theologorum scripta, quo Reuchli-
 nica legere consuevistis, ne rerum omnium ultro citroque actarum rudes,
 contumeliosam Christo bonisque omnibus scandalosam proferatis sententiam.
 Quippe 'non omnis ignorans immunis est a pena: Ille enim ignorans po-
 test excusari a pena, qui (ut Augustinus vult in libro quęstionum, et ha-

⁷ Est en.] Pauli ep. I. ad Thess. 4, 3. sqq. ⁹ l. c. 4, 7. ²¹ Ioanem 1. ²³ alio
 quodam] Ioanne de Colle. cf. supra pag. 139. ²⁵ Leo I. in Causa XXIII. qu. III.
 can. 30. (Decreti Gratiani part. II.) ²⁹ iniqua] impia Leo l. c. hac 1. 2. ³⁸ Au-
 gustin. in Dist. XXXVII. can. 16. (Decreti Grat. part. I.)

betur .XXXVII. ca. ultimo) quod disceret, non invenit. Illis autem ignosci non poterit, qui a quo discerent habentes, operam non dederunt. Hęc omnia divus etiam ille Ciprianus, per verba Pauli apostoli (quę habentur dist. VIII. Consuetudo) pulcherrime subscribit. Et Aristoteles quoque lib. II. Rhetoricorum turpe putat ignorare quod omnibus scire conveniat. Hinc est quod Hieronymus habet in originali super Amos, et maxime contra eos, qui affectato excecati favore veritatem audire contemnunt. Quicumque (ait) vel consanguinitate vel amicicia, vel econverso hostili odio, vel inimiciciis iudicando ducitur, pervertit iudicium dei Christi, qui est iusticia. ¶ Postremo autem si in fermento malicie et nequicie, hoc est vestra malicia (quę secundum Ambrosium in Exameron, est mentis atque animi depravatio, quęque fallax est nocendi ratio, ut magnus ille Cicero libro tertio de natura deorum testatur) impudenter (quod absit) perseverare volueritis, animam profecto vestram occidendo una cum rege vestro (quemadmodum Regum primo, c. .XXII. et Sapient. c. XVI. prisci nobis scriptum reliquere) actutum peribitis, vosque sero resipuisse Phrygum more lamentabimini. Nam qui iustificat impium (ut habetur Proverb. .IIII.) et iustum condemnat, uterque abominabilis est apud deum. Itemque si videntes videre, si audientes audire, si intelligentes intelligere, et prophanis denique auctoribus sacros ecclesie doctores anteponere nolueritis, maledicti eritis, ut habetur. XI. q. III.) apud deum et homines, et increpatione tandem severissima corripiemini, Eritque deus iudex inter vos et nos in extremo iudicii die, Qui licet gradu lento (ut est apud Valerium Maximum libro primo de neglecta religione) ad vindictam sui procedat, supplicii tamen dilationem intolerabili quadam gravitate compensabit. ¶ Si autem vel Ca-²⁵pnion ipse, vel vos obscuro et theologis nostris, et mihi denique Ortvino indignari abs re volueritis, [memores apostolorum erimus, qui ibant gaudentes a conspectu consilii, quoniam digni erant pro Iesu christo contumeliam pati. Nos igitur ut libet persequimini et mendaciorum describe atrimento,] vestri tamen erit tum officii, tum humanitatis non ignorare, vos³⁰ una omnes tam scribendo quam offendendo semper fuisse priores. Nec est
bij quod mihi quis de manuali speculo Ioannis Pepericorni neophiti (hominis profecto christiani et viri boni) quicquam obiiciat, quum anno domini M.cccc.XI. Colonia ad annum absens, in superiore illud Alemania nobis

³ etiam omis. 2. ⁴ Dist. VIII. can. 8. Cf. Arist. eth. Nicom. III. 5. V. 8. i. f. ⁷ execati 1. ^{9.10} iusticia.] iudicia. 1. 2. ¹¹ Ambros. hexaem. I. 31. (ed. Bened. p. 18.) ¹² Cic. de N. D. III. 30. ¹⁵ I. Reg. 22, 7. sqq. Sapient. 16, 14. ¹⁶ 'Sero sapiunt Phryges'. Liv. Andronic. ap. Cic. Epp. famm. VII. 16. ¹⁷ Proverb. XVII. 15. falso III. 1. 2. ²¹ Isidor. in Ca. XI. qu. 3. c. 100. „Qui consentent peccantibus et defendit alium delinquentem, maledictus erit". etc. ²³ Val. Max. I^b. ext. 3. i. f. „Lento enim gradu ad vindictam sui divina procedit ira, tarditatemque supplicii gravitate pensat." ³¹ primos semper fuisse. 2. Nec est] Cf. supra pag. 146. vers. 10. sqq. ³⁴ ad omis. 2.

ignorantibus composuerit, Sitque || Moguntię (ut metipse Capnion in sua de- fii
fensione, folio .III. facie secunda lucidissime profitetur) per chalcographum
illic habitantem nundinis aprilibus impressum. Naturali itaque iure tanquam
firmissimis quibusdam anchoris muniti et intolerabilibus sepe numero lacessiti
5 iniuriis, non indecenter pro nostra parvitate citra cuiuscunque indignationem
respondimus, Vocamusque deum in testem et omnes sanctos, nostrę conscios
innocentię, nec deum modo et sanctos eius, verum et optimos quosque Christi
dei amatores qui nos piam iustamque habuisse causam perpetuo testabuntur.
¶ Modo autem si quis scire voluerit, quam potissimum ob causam Capnioni
10 non adherescam, quum tamen politiores literas in alma universitate Coloniensi
compluribus annis professus sim, Respondeo me non Capnioni, sed precepto-
ribus meis, fidei ac synceritatis iuramentum prestitisse. Ego datam servabo
fidem, neque hinc mihi quicquam turpitudinis accrescet, etiam si me tota
deglubat obscurorum cohors. Ceteri quid agant contueantur. ¶ Quid mul-
15 tis? Cessate obsecro (o vos obscuro) viros bonos petulantissima consecrari
lingua, Cessate morbo procacitatis vestro uti, Nolite unumquemque mori-
bus vestris estimare, Desinite Capnionem (virum alioqui doctum et prestantem)
vestris contumeliis obumbrare, Deponite fastum, superbiam, temerita-
tem, arrogantiam, et reliquas anime pestes, Immundicia, turpitude, stul-
20 tiloquium, scurrilitas haud nominentur in vobis, Nemo vos vel commentitiis
defensionibus, vel inanibus seducat verbis, propter que (ut Paulo placet
apostolo) ira dei in filios venit diffidentię, quorum participes esse non de-
betis. Audivi vos palinodiam in lamentationibus vestris [a nobis iam pri-
dem editis atque confictis] decantasse, et bene quidem. 'Eratis enim tene-
25 brę, (idem ad Philippenses ait) nunc autem lux in domino. Ut filii lucis
ambulate, cuius fructus est in omni bonitate, iusticia et veritate'. Valete
in christo Iesu domino nostro. Colonię ex felici nostra academia. Anno a
natali christiano .M.cccc.xviii. sexto Idus Martias.

¶ Sapphicum eiusdem Ortvini Gratii Christi sacerdotis
30 contra Obscuros, bonis omnibus incognitos.

Mordeat te livor edax, libelle,
Et theonino lacerere morsu

⁴ muniti omis. 2. ²¹ Paul. ad Eph. 5, 6. ²⁵ ad Philipp.] Immo ad Ephes.
5, 8. sq. ²⁷⁻²⁸ a natali christiano. omis. 2. In 2. sequitur Correctoriũ. ¶ In
p̄ma epl'a legẽdũ ẽ nono kalendas Septẽbris. 2 nõ Idus. | ¶ Itẽ c. ij. facie p̄a i epl'a
ad Sogũ linea secũda. legẽdũ ẽ deligerem⁹ p e | Deĩũ i sequẽti epl'a. linea. vj. lege nat⁹.
nõ na⁹ Reliq̄ si ã sup̄sunt | errata. hoc distichon expurgat.

fimes adest. processit opus. ne lividus adsis

Factor. habent mendas deũia p̄la suas.

²⁹ Ortvini. hũc suũ libellũ 2 Obscuros alloq̄nt̄ ³² Theonino dente (cf. Hor. ep.
I. 18, 82.) Ortvinus ubicunque potest utitur.

- Qui levi venis precio, laresque
 Linqvis amicos.
 Insolens recti fugiat decorem
 Capniomastiæ, nihil hinc revellat
 Exul hic mentis, vel iners Minervæ
 Sibila musset. | || 5
 Expuat quamvis rabidum furorem
 Ora distortuens sceleratus erro,
 Et lacer sevo iaculetur ausu
 Fulmen inerme. 10
 Te tamen nullum facinus, libelle,
 Territet, quod tu vereare missus
 Sedibus nostris. tua summus optat
 Dona sacerdos. 15
 Barbarum parvi facies popellum
 Et gregem hircosum, lacerasque turbas,
 Quæ viros nunquam pietate claros
 Laudibus ornant.
 Hos rudes turpis docuit Celæno
 Putrido ventris taminare fluxu,
 Omne quod Christi titulos decusque
 Nobile servat. 20
 Quo sacræ tandem sophiæ magistris
 Te pium præstes, et apostolorum
 Gratiam sumas, venerare summi
 Numen olympi. 25
 Cui velim dicas, tuus hæc decenter
 Gratius scribens, petit ut beatam
 Nestoris vitam, Phrigiique degat
 Sæcula vatis. 30
- ¶ Sequitur epiodium, quod auctore eodem Colonie in ecclesia prædicato-
 rum, ad Gherardi Zutphaniensis Theologi, virique (dum vixit) clarissimi se-
 pulchrum dependens, in epistolis Obscurorum Reuchlinistarum nequiter est
 immutatum.
- Hoc quicumque vides saxum, subsiste, viator,
 Et subito largis fletibus ora fluant. 35
 Urbis Agrippinæ casum, lamentaque noscat
 Orbis, et insurgant postera sæcla queri.
 Occidit ante diem fati crudelibus ausis
 Doctor, in hac quondam maximus urbe sophos. 40

³³ Cf. Epp. O. V. I. 19.

Reliquias summi brevis hæc capit urna magistri,
 Cuius ad interitum sacra Minerva gemit.
 Gherardo huic nomen, et huc Zutphania misit |
 Dives opum patria, sicque Sycamber erat.
 Huic simul ingenium fervens, sublime, profundum,
 Maius Ulysseo Dædalioque fuit.
 Ignea vis etiam, pleno cui Copia cornu
 Optima de multis, vel mage cuncta dedit. ||
 Aurea cælesti tulit hinc propagine mala,
 Non ager Hesperidum, quæ nec Hymetus habet.
 Cespitem de vivo violas, menthamque crocumque
 Legit, et aureotis lilia mista rosis,
 Dulcistiuoque satur divini nectare roris
 Theologos inter lumen honorque fuit.
 Multiplicis rerum formas, abstrusaque novit
 Condita naturæ, cælicolisque deis.
 Consultos inter iuris Legumque peritos
 Cordatum gessit doctiloquumque virum.
 Pro Christi grege sollicitus, vigilantior Argo,
 Et Capitoline maximus ædis honos.
 Libera mens rectique tenax, et nescia falsi,
 Virtutum cunctas accumulavit opes.
 Hic igitur notus, croceo quo Phæbus ab ortu
 Surgit, et occiduas pronus ubi intrat aquas.
 Huius et (ut dignum est) manet, æternumque manebit
 Gloria, victuro perpetuata die.
 Non tamen hinc abeat quisquam, quin poplite flexo
 Pro doctore piis fundat ad astra preces.

b iij

f iij

¶ In perfidos Iudæos epigramma eiusdem Ortwinii, cuius
 etiam est carmen precedens.

Impia gens hominum, gens ferrea, gens male sperans
 Tendit ad obscuros, tartara nigra, lacus.
 Omnia vincuntur manibus, sic marmora ferro,
 Saxaque de facili sepe cavantur aqua,
 Sanguine mollescit adamas, glacialia phæbo
 Frigora, et a phæbo solvitur omne gelu.
 Monstra quot Alcides domuit? quot carmine manes
 Thraïcicus Orpheus movit? et ore feras?
 Saxa quot Amphion? quot Methymneus Arion
 Delphines? Thamiras quot miser ipse deas?

29.30. cuius ... precedens. omis. 2.

Nullo hæc mutari poterit gens improba verbo,
 Improba quæ vere est, trux, scelerata, rapax,
 Lucifuga, inconstans, nullo mutabilis ævo,
 Deucalionea vix renovanda manu. |
 Hæc nive frigidior, vel saxo durior omni, 5
 Nec minus hircana tygride seva latet.
 Hoc scelus indignum gelido sub corde volutat,
 Et crudelis alit pectora cæca furor.

¶ Aliud in Iudeos ad dei laudem quod ex illis nonnulli ad
 fidem convertantur Epigramma eiusdem. 10

Crescit honor Christi, gaudent pia numina cælo,
 Et Iovis ætherei gaudia mater habet.
 Ecultant superi, cælum lætatur, et omnis ||
 Angelicus decimo gaudet in orbe chorus. 15
 Gaudia mortales agitant, nova gaudia mundus
 Suscipit, et læto scandit ad astra gradu.
 Nam Solymi genus infelix semenque nephandum
 Turpia nunc tepidis fletibus ora rigant.
 Post lachrymas fundunt gelido de pectore questus,
 Et furor immitis languida corda fovet. 20
 Plumbeus in vultu color est, sunt lumina cæca,
 Aggravat ingratus segnia membra dolor.
 Quid mirum? cecidere omnes, victique repugnant
 Artibus incultis, femineaque manu.
 Non Latio, non hostili, non denique nostro, 25
 Sed recutita suo concidit ense cohors.
 Hoc opus a multis agitur, qui tecta malorum,
 Sacrilegumque simul deseruere genus.

¶ In memoriam honestissimi doctissimique viri
 domini et magistri Ioannis Wanger de Nurlingen 30
 sacre theologiæ licentiati, Agrippinensis quoque gymnasii
 (quod nostri lauretum, græci vero daphnona vocant)
 regentis providi,

Carmen hoc sepulchrale elegiacum Ortwinus Gratius
 bonarum artium professor edidit. 35

Qui venis huc supplex templi Lustrator et aræ,
 Aspice quem signant carmina nostra taphum,

9.10 ad ... eiusdem. omis. 2. 13 cælum 2. 15 mundus 1. 17 infelix. 2. 29 Hoc
 carmen cum epilogo (pag. 414. v. 1..8.) in 2. receptum non est. 36 Luftraoꝝ 1.

Sub quo virgineum corpus, venerandaque divis
 Christicolumque gregi dulciter ossa cubant.
 Hic iacet ante pedes victuro dignus honore
 Qui sophiæ quondam frugifer auctor erat.
 5 Occidit heu nimium crudeli funere raptus,
 Cuius ad interitum pulpita docta silent.
 Nomen Ioannes huic Nurlingensis, in omne
 Tempus, et extenta posteritate sacrum. |
 Qui fuit in cunctis sapiens, sermone modestus, b4
 10 Felle carens, nulla simplicitate vaser,
 Virtutum exemplar, nulli probitate secundus,
 Nobilis ingenio, nobiliorque fide.
 Cui nil (ceu notum est) deus aut natura negavit,
 Quominus et fœlix mente animoque foret.
 15 Mollia contemnens vitiosæ gaudia carnis
 Calcavit Cipriæ colla nephanda deæ.
 Sontibus hic semper grandis pavor, et vitiorum
 Censor, honestatis iusticiæque parens.
 Hunc simul integra et non ficta mente colebant
 20 Ingenui iuvenes decrepitique senes.
 Ocia, delicias, somnos, convivia spernens
 Servarat modico membra tenella mero.
 Moribus expressit Socratem, vultuque Catones,
 Doctrina Albertum, religione Numam,
 25 Consensusque virum sanctos virtutibus ornans
 Gemma sacerdotum luxque decorque fuit.
 Nec minus ostendens, quænam via prima salutis,
 Eloquio fudit chrysmata sacra suo.
 Tres comites huic semper erant, Eros, Elpora, Pistis,
 30 Quis mage quam credas arsit amore dei.
 Iunge his Metrioten Phrenandreamque sorores,
 Cumque Promethea sume Dicaspoliam.
 Sic pia mens, rectique tenax, et nescia falsi
 Servat olympiæ regna beata domus.
 35 Nobilis optato nobis tam fertile germen
 Suevia, virtutum non sine fruge, dedit.
 Et quamvis cœlos teneât (quod credimus omnes)
 Attamen acceptat vota precesque deus.

M. Ortwinus ad Lectorem.

¶ *Hęc nostra carmina, qualiacumque etiam ea sint, hac potissimum ratione adiecimus, ut luce clarius ostendatur Reuchlinistas quosdam impudentissimos falsitatis crimine reos esse, et nos (ut postremum indicat carmen) superioris Alemanię alumnos maximi semper fecisse, mihiq; in hunc usque diem fuisse charissimos. Vale feliciter. Nec in malam partem interpretare, quod infinitis ego lacessitus iniuriis, citra Capnionis indignationem, modeste satis illis responderim.*

*Errores Obscurorum Virorum
qui se Reuchlinistas esse gloriantur.*

10

In prima epistola primi operis et primę editionis et in aliis aliquot subsequētib; Ecclesię doctores perfidis comparant Iudęis. In spiritum-sanctum, in beatum Petrum, in modernum pontificem, in eius censuras ecclesiasticas, in reverendissimos Cardinales, in auditores rote, in divum Hieronymum, quod scilicet non sit de stylo evangelii, et in indulgentias apostolicas turpissima ac mendacissima queque expuerunt. ¶ In .xiii. epistola primi operis blasphemant in spiritum-sanctum, et hoc in materia luxurię. Abutuntur deinde sacris litteris et que ecclesia attribuit beatę virgini, ipsi suis adaptant meretricibus. Scribunt quoque turpem amorem esse charitatem, concludentes deum amorem esse luxuriosum. Taceo sexcenta mendacia in bonos viros effusa, que hoc loco enumerari non possunt. Gloriantur etiam se crucem facere solitos ex stercore humano ad domos suarum meretricum, quod quam turpe sit ac scandalosum nemo omnium ignorat. ¶ In .xxii. epistola et in subsequētib; iocantur cum gloria domini nostri Iesu christi et eius resurrectione. Scribunt preterea tunicam salvatoris nostri que est apud Treviros, antiquam et pediculosam esse vestem. Tres etiam Reges beatissimos tres dicunt esse rusticos ex Westphalia. Merdant super indulgentias apostolicas, et Fortalicium fidei, librum ecclesię utilissimum, penitus detestantur. ¶ In .xxvii. epistola deum blasphemando, dicunt Matthei .xii. (id quod impossibile est) scriptum esse et in sacris litteris contineri quomodo Iuppiter stupraverit Calistonem et Europam virgines, tam turpiter sancta dei evangelia vilipendendo et sacra scriptura (id quod histriones non facerent) perditissime abutendo. Cadmum quoque adulterum, regem olim Thebarum, et Bacchum omnis nequitie atque impudentię deum Christo salvatori nostro impiissime comparant. Semelen insuper, Iovis meretricem et Bacchi matrem, dicunt significare bea-

⁸ Post hæc sic exit 1.: ¶ Colonie ex edibus Quentelianis Anno M.cccc.viiij. | quinto Idus Martias. ⁹ Sequentia in 1. non extant. Similia non uno loco protulit Perpericornus. ¹¹ prima] Immo secunda. et sic in sqq. Ortwiniani numeri cum nostris non conveniunt.

tam virginem Mariam, ut Iudeorum more huic illuderent. Item non erubescunt in eadem epistola || scandalose scribere Piramum (de quo est in fabulis poetarum) amentem prorsus hominem, significare filium dei, et Thisben quę seipsam interemit turpi amore corrupta, animam designare humanam. idque (quod est omnium pessimum) scriptum esse mentiuntur Luce .ii. ¶ In .xxviii. epistola abutuntur per derisionem sententiis evangelicis. In .xxix. fit sacrilega enarratio de ascensione domini et extremo iudicio, et illusio quędam apostolicis ac dive virgini. In .xxx. mentiuntur sanctissimum dominum nostrum Leonem papam decimum indulgentias dedisse in rebus inutilibus, scandalose simul sanctum Bonaventuram deridendo. ¶ In .xxxiii. inter alia mendacia ridicule loquuntur de aqua et sale benedictis, quibus tamen sancta mater ecclesia utitur in pueris baptizandis. In .xxxv. effunduntur ea, quę nemo histrionum dicere auderet in prostibulo. ¶ In .xxxvi. ridicule etiam in sacrum loquentes baptisma mentiuntur clarissimos Erphordensis studii doctores determinasse, quod Iudeo baptizato iterum renascatur prepuccium. ¶ In ultima epistola primi operis et prime editionis omni iniquitate plena, scribit unus de numero Obscurorum Reuchlinistarum, se fuisse crinizatum ad pudenda sua a quodam monacho, et alia quędam zodomitica, nephanda auditu, et pro quibus debetur pena ignis. Postremo idem ille nebulo Reuchlinista, nos rythmatice ac ridicule orare docet per nomen Iesu christi ac beatos evangelistas.

Pretereo errores alios et infinita mendacia, quibus viros bonos diffamare conati sunt, ut Capnioni suo holocaustum offerre, et Oculari ipsius speculo ab aliquot universitatibus ad ignem condemnato, alludere videantur. Quas obsecro putamus in eorum additionibus nequitiis contineri, et in aliis etiam epistolis, a primis (de quibus modo mentionem fecimus) longe differentes.

Quod si illi sunt de numero Obscurorum, quos ipsi in secundo suorum epistolarum volumine aperte nominarunt,

Raro quippe boni numero vix sunt totidem, quot
Thebarum portę vel divitis ostia Nili.

Doleant itaque et ingemiscant tam pestiferi ac plane spurcidi Reuchliniste, qui neque deum timentes neque homines, optimos quosque suis concubiis ac mendaciorum sordibus deturpare voluerunt. At quid tantum de Obscuris, quibus nunquam credendum erit, etiamsi nova moliantur? quibus inquam nove indies a sede apostolica maledictiones incumbunt, vel ob hoc maxime, quod turpissima etiam in Florentinos effudere, quasi parum fuisset ineptire, nisi et summo pontifici implicate illuderent. Non igitur a bonis aut sapientibus poetis, sed a pessimis quibusque nebulonibus ac

¹⁶ ultima] i. e. I. 41.

³¹ Rari Iuv. sat. XIII. 26.

numerus vix est Iuv.

pseudo Christianis, tam execrabiles sunt effuse epistolę, quos ego laudare non debui, quum sacrosancta sedes apostolica iniquitatis eos filios esse decreverit. Vale, lector, et secundam eme Inquisitoris Apologiam, quę nundinis fortasse nunc Septembribus exhibit in lucem, in qua admiranda quedam ac plane obstupenda contra Capnionem inuenies, cuius etiam Cabulam plenam docet esse erroribus. Coloniae Anno .M.ccccc.xviii. tertio kal. Septembres. Hęc Ortwinus.

¶ *Prestantissimo atque dignissimo viro*
D. Ioanni Inghewinkel
preposito Xantensi et ecclesię Coloniensis archidiacono, 10
In urbe quoque Romana vero iusticię patrono
bonisque omnibus semper venerando
Ortwinus Gratius
Agrippinensis academię philosophus
salutem plurimam dicit, seque totum commendat. 15

Mouent mihi stomachum viri quidam boni, reverende domine Prepositi et in Christo Iesu iugiter honorande, qui cum viginti tenuerint vocabulorum origines (ut Pici verbis paululum moderer) ita se ostentant, ita venditant, ita circumferunt iactabundi, ut pre seipsis (maxime si Obscurorum Reuchlinistarum albo inscripti sint) non philosophos modo ac iureconsultos, 20 verum et theologos, invictos sacre fidei defensores, audacula falsi temeritate, pro nihilo habendos arbitrentur, ignorantes Marsilium Ficinum dicere solitum, non corticem nutrire sed medullam, et Aristotelem nobis scriptum reliquisse, Aurea freno equum non facere meliorem. Quid, si diuersam vel theologorum vel iurisconsultorum materiam purpureis semper 25 amicire chlamydulis, et aureis velimus inaurire bracteis? Quid, si solam semper eloquentiam, versicolorem illam deam ac plane superbam, pronus adorare, eamque incessanter, tum in scholis eorum, tum in templo Apollinis pythii, aut in monte tandem Parnaso invocare non desinam? Nonne et primum illum continuo Democritum (qui et Abderites est dictus) domi fo- 30

⁷ Sic finit 2.: ¶ *Impressum Coloniae Anno .M.ccccc.xviii. in Augusto. | Τελος. και θεω δοξα. | finis. 2 deo gratia.*

⁸ Hanc epistolam ad finem Hochstraticę Apologię secundę anno 1519. publicatę positam, cum aptissimum Lamentationum Ortvinianarum epilogum faciat, his adiciendam esse nemo negabit. Siquis, modo sanum sinciput habeat Lamentationesque ipse legerit, ambigere posset quisnam has quove consilio scripserit, hæc epistola omnem plane dubitationem tollet.

risque, more sardinio cachinnante, et suspensis dehinc labellis carmen illud
triviale quantotius exclamantem audires,

O cæcas hominum mentes, o pectora cæca?

Quidni, pater reverende? 'Ridebat' enim 'curas' ille (ut Iuvenalis ait)

5 nec non et gaudia vulgi.

Inveniuntur sepe viri eloquentes, et sæcularibus dumtaxat alti litteris, qui
tantum Christo in ecclesia prosunt, quantum nobis in balneo canis. Multi
docent, quomodo hoc est quam facunde atque eleganter disserendum sit,
quid autem in loco ad bonorum omnium salutem dici conveniat, penitus igno-
10 rant, convivii longe aptiores quam consiliis: Rabularum sibi nunc orato-
res plerique, non patronorum provinciam sumunt invectivis maxime et men-
daciis gloriantes. Complures quoque famam (ut Plinius ait), pauci con-
scientiam verentur, quæ tamen, si Augustino credimus, est mille testes, ut
Obscuros etiam Reuchlinistas, impudentissimos Antichristi præcursores le-
15 vissimosque sycophantas suorum quemque peniteat delictorum. Torrens di-
cendi copia multis, et sua mortifera est facundia, quæ et superbos interdum
et pertinaces creat. Non in lingua, sed in corde sapientiam esse Lactantii
Firmiani probat auctoritas. Quapropter qui rerum dumtaxat aspicit super-
ficiem, hoc est sola verborum ducitur pompa, præter umbras et somnia vi-
20 det nihil. Stultum est sacros ecclesiæ doctores ita coartare, ut ethnicorum
semper more loqui eos oporteat. Marsilius itaque, alter in terris Plato,
haud eodem oculo theologorum scripta legenda censuit quo poetarum et ora-
torum, cum aliud sit olfacere flores, aliud carpere poma et sugere succos.
At quorsum hæc tam multa (O et præsidium et dulce decus meum) nisi ut
25 boni omnes intelligant, non continuo barbariem esse, quam multi barbariem
clamant, et familiarem rite philosophantium orationem minime e consessu
exibilendam oratorum. Sunt et eiusdem farine homines, qui ob eam quam
dixi orationis familiaritatem sacram etiam contemnunt theologiam, quam ne
de facie quidem agnoscunt, audentque et invectivis et mendaciis et cavil-
30 lationibus (ut ad obscuros iterum revertamur) rebus sese immiscere divinis,
quarum ne vocabula in scholis illorum pronunciare possent, taceo remotioris
discipline sensa intelligere. Sed in hanc insipientiam cadunt (dicit Leo
papa, et habetur .XXIII. q. III. c. Quid autem) quicumque ad cognoscen-
dam veritatem aliquo impediuntur obscuro, nec ad propheticas voces, apo-
35 stolicas litteras, evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos (cæco captos fa-
vore) recurrunt, Et ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli
non fuerunt. Hæc ille. Resecandæ igitur putridæ carnes (ut eodem in loco
Hieronymus ait) et scabiosa ovis a caulis repellenda, ne tota domus, massa,
corpus, et pecora, ardeant, corrumpantur, putrescant, et intereant. Quod

¹ sardinio sic Ortvinus.

³ Lucret. de R. N. II. 14. „O miseris hominum et c.

⁴ Iuv. sat. X. 51. ¹³ Augustino] Cf. supra p. 399.

ut opportune atque quamprimum fiat, reverendus hereticę pravitatis inquisitor, pater proculdubio pientissimus, plenusque et officii et religionis, secundam tibi dedicat Apologiam, utpote viro præstantissimo et optimo ac invincibili tandem iusticię patrono, cui perperam reniti nephas sit potius quam consilium. Huic accedit tua illa admirabilis atque ab omnibus semper laudanda, ecclesiasticis præsertim in rebus animi magnitudo, singularis item modestia, summa quoque in bonos omnes benignitas, et præcipua quędam vitę ac morum inter ecclesię prælatos observantia, quibus profecto ac ceteris deinde virtutibus, extra omnem aleam positus, et tibi nativa quadam probitate innatis, adeo præditus es, atque ornatus semper fuisti, ut nemo ad te accedat, qui non se felicem prope ac perbeatum arbitretur. Te igitur oro atque obsecro ut iusticię causam suscipere non dedigneris contra Reuchlinicum in hoc libro defensorem, cui cum sit Chimęre nomen, in caliginosum evanescat fumulum necesse est. Barbarus profecto est, nec sacram Inquisitoris redolet eloquentiam, id quod etiam de Ocularis speculi interprete intelligendum puto. Sed inter omnes excitialis est illa Obscurorum Reuchlinistarum secta, quę tota in expugnanda virtute posita, sub imperatore diabolo, sub vexillis eterne mortis, sub stipendiis iehenne, debacchatur adversus cęlum, adversus Christum et sanctos eius, ita etiam ut sacrosancta sedes apostolica iniquitatis eos filios esse decreverit. Nec dubium, quin maioribus sint ab eadem censuris plectendi, ubi plane intellexerit, intolerabilibus sese infamię notis (ut in lamentationibus nostris Obscurorum expressimus) per omnes impudentię numeros, ab eisdem non incruente vitiatam. Vale, specimen ecclesię et totius Alemanię decus. Colonię ex officina nostra Quenteliana .M.cccc.xviii. ad kal' : Octob'.

Τελος. και θεω δοξα.

[*Ex Iacobi Hochstrati Apologia contra dialogum
Georgio Benigno Archiepiscopo Nazareno
in causa Ioannis Reuchlin ascriptum,
quæ prodiit Coloniae Anno .M.CCCC.XVIII. in Februario.*]

Ad sanctissimum dominum nostrum
Leonem papam decimum
ac
divum Maxemilianum Imperatorem
semper augustum.

10 *Beatissime pater, ac Imperator serenissime. Sapientissimus ille Salomon
non divitiis modo, verum etiam cunctis mundanis rebus abundantissimus, con-* (a^b)
*tuens confitensque cum reliquis hominibus se mortalem, haud alia ratione tam
sibi quam ceteris regibus perpetuum polliceri audebat regnum, nisi cum iusti-*
ciam ac sapientiam diligerent, ea proculdubio dilectione quæ efficax est, verita-
15 *tis assecclam habens defensionem. Ad vos itaque christianissimos mundi prin-*
cipes, fidei autem subditos (etsi defensores) supplices confugimus, qui evane-
scente hoc brevi ac momentaneo regno vestro ardenti pectore desideratis sine
sine christo conregnare in cælis, quod utique vobis factu impossibile foret, de-
serta (quam tutandam suscepistis) christi fide, nimirum citra quam nullum
20 *penitus est quod regificum opus aut cælo dignum facere possitis. Ad vos in-*
quam reges sunt hi sermones nostri, qui nobis persuasimus sanctitatem domini
nostri papæ, maiestatem insuper imperialem non modo minime horrere, quin
potius patienter, patienter dicam, immo lubentissimo audire animo, eorum la-
tratus canum, qui pro suo et vestro domino deo latrant, qui pro christo exer-
25 *cent vocem suam, quando ovili ipsius incursant lupi graves, quod sanctitati et*
maiestati vestris non minus lachrymabiliter quam veridice exponere tandem
coacti sumus. Si quidem optime callentes in propriis quempiam patientem esse
iniuriis laudabile semper visum, iniurias vero dei dissimulare impium nimis. Ea
30 *propter inquirentes nobis mala qui locuti sunt vanitates tanquam surdi non au-*
diebamus, imprimis viros sese (haud iniuste) obscuros compellantes, qui a sede

¹ Cum ad Hochstrati utramque Apologiam contra Georgium Benignum (quem Dialogi pro Reuchlino Romæ m. Sept. a. 1517. primum editi auctorem esse Hochstratus, utut dissimulat, non ignorabat) Ortvinus passim provoecet, (nam mutuum muli scabunt) ex eisdem priora quæ ad epistolas quoque O. V. pertinent, omissis tamen ad marginem positis sacrorum scriptorum allegationibus, Lamentationum operi subiunximus. Reuchlini ad comitem Nuenarium epistolam cur interposuerimus, nemo qui hanc adpendicem legerit, dubitabit.

apostolica per penas censurasque nullatenus coerciti triplicibus profecto turpissimis et lenocinalibus epistolis quoquo versus in nostram nequissimam infamiam (diversis temporibus) in mundum editis, silentium ab eadem sede preceptum temerarie citra omnem rationem infregerunt. Quibus tamen alia ipsorum nequissima et inchristianissima facinora magnopere in malicia prestant adversus christum, spiritum sanctum et sanctos in celo, adversus apostolicam sedem temerata, quando tunicam Iesu christi pediculosam scribunt vestem, Crucemque eius benedictam in qua redempti sumus (heu rem cogitatu indignam) permerdant, quando pro ludibrio habent spiritussancti invocari gratiam, aut dominicam meditari passionem contra insidias inimicorum, Quando imaginem 10 sancti Petri blasphemant, Magorunque corpora dicere non horrent esse rusticos ex nestphalia, Quando indulgentias quoque permerdant papales, et id genus plurima nequissima. Insuper tulimus patienter iniustus debacchationes, ac non tam mordaces quam iniquos aculeos ipsius Ioannis Reuchlin, a quibus in cabula sua se temperare livore actus nequivit. Et deinde sustinimus co- 15 ram deo et hominibus virum nobis iniuriosissimum (qui os maledictione plenum contra nos exercuit) nobis false ad crimen impingens, id quod (teste deo) nos latuit, nec aliquo iure aut scire aut cohibere devincti fueramus) hominem prodolor a moribus optimis spectatissimorum patriciorum Nurenbergensium (quos a ij honestas singularis, preclara iusticia, circumspectissima semper reddidit ma- 20 ximopere commendabiles) degenerantem Billibaldum pirkmerium qui usque adeo maledicendi avidus, quo mordacissimas et eas quidem plurimas in theologos Colonienses (sibi nunquam iniurios) effutiret contumelias (haud animadvertens stultum esse in principio effluere, in ipsa autem historia succingi) proemiale maledictis plenam congegit epistolam, que tractatum pre verborum pluralitate 25 ferme adequat, cui tam impudens os est, ut causis se ingerat theologicis, immo legem theologis prefigat, cuius certe theologiam peritiam nemo institutorum magno precio mercaretur, Et proinde nimis frivole (ut verum fateamur) gigantomachiam inermis pusillusque intravit. Hec vero isti fecerunt, nos autem tacuimus (quanquam ad similia loqui potuissemus) in silentio et spe (quam 30 super divine cause fortitudine et optima iusticia concepimus) manentes avidissime in ea fidei causa adversus impium Capnionis libellum diffinitivam sententiam. Verum longioris more pertesi (nimirum qui triennio iusticiam instantissime prestolando petivimus) Romanam linquentes urbem, posteaquam pedem Coloniarn intulissemus, paucis dehinc diebus quendam offendimus libellum Co- 35 lonie impressum, ac ante oculos nostros et coram editum, qui plane, si in nos dumtaxat desceperet, aut nobis solum iniurius esset, labia certe nostra non aperuisset. At quoniam deprehendimus per os eius diabolium intolerabile cuius sincero christiano sibilare blasphemias, citraque omnem doctrinam, quosdam viros loquaces in eo dilutum porrexisse capnionisticas sordes, qui certo certius 40 (quando parturiunt montes, nascitur autem ridiculus mus) dedecori magis quam ornamento sibi fuere, cerneresque eos in subversionem garrire veritatis catholice, ac perinde in omnimoda cause christi denigrationem (quam in sequenti opere digeremus) in libertatem prorupimus filiorum dei compertum habentes fidei nostre neminem non modo non damnari, immo ecclesie caput quemadmo- 45 dum et reliqua membra, sive reges sive principes sint, fidei iugo subiectos esse oportere, scientesque quoniam oportet plus obedire deo quam hominibus, neque

²⁵ epist.] Cf. Hutt. opp. I. n. LXIII. p. 151. ⁴⁰ prexisse 1. ³⁵ quoniam] qm̄ 1. et sic in sqq.

iustum esse in conspectu dei homines potius audire quam deum, iudicavimus
 verbum dei non esse alligatum. Cunque eternum ve scriptura eis comminetur
 qui tacent a reprehensione aut repressione, eorum presertim que in dei aut
 fidei vergunt iniuriam, visum est nobis quominus loquamur neminem deinceps
 5 hominem, quantuscunque etiam sit, quem liquet nequaquam debere (dum-
 modo deum et plagam pertinescat Ozię regis) prohibitum ire ausum, cum per
 divinum tum naturale ius loqui pro deo et veritate nobis liceat. Liccat di-
 cam, inno oporteat, ne fidei custodiam quodam prevaricationis silentio dese-
 ruisse videamur. Siquidem huiusce (in quem loquemur) ventosi libelli constato-
 10 ribus non satis erat (et si luserint operam) Capnionis errores (quorum nullum
 constabit excusatum) saltem palliare, neque eis sufficiebat Capnionem vetus
 testamentum aut bibliam temerasse, nimirum quando scripsit thalmdicos libros
 christo perhibere testimonium ita bene ut biblia, proindeque christum non bi-
 bliam sed libros thalmdicos in sui citavisse testimonium, ob idipsum deinde chri-
 15 stum diligentem illarum perscrutationem scripturarum nobis cum mandasse tum
 precepisse. Hęc Capnionis est assertio, ubi sane preter id quod nefarie in sa- aij^b
 cram bibliam blasphemavit, etiam in Romanam sedem calumniam struxit gravissimam,
 quando ex parte una maledicti in suis annalibus lectitant iudei, apostolicam
 sedem sub diversis summis pontificibus et condemnasse et libros Thalmdicos
 20 excussisse, Ex parte autem altera, dum oculos Capnionis almanico adiiciunt
 libro, palam prospiciunt ipsum almanice scribentem, christum huiusmodi libro-
 rum in suo sacro evangelio vetuisse concremationem, quin potius et insuper salva-
 torem iesum precepisse, et id nobis quoque christianis, tam disputare quam sui
 adventus ex eis libris desumere attestaciones. Quam certe si unicam in Ro-
 25 manam sedem complecteretur tam vehementem calumniam (taceo quod hereses
 contineat complures) liber eius et terre intolerabilis ac luce esset indignus, ut-
 pote pre se ferens in primis apostolicam sedem, dehinc et quendam christianis-
 simum sanctumque francorum regem Thalmud comburendo christi evangelicum
 infregisse preceptum. Quo haud dubie fit ut nequam iudei sibi videre videan-
 30 tur merito sedem apostolicam arguere de cruentissima iniquissimaque cum vio-
 lentia tum oppressione nequissima, utpote que contra christi (quem pro deo
 colit) apertum et evangelicum preceptum eis violenter abstulit ablatosque thal-
 mdicos libros citra omnem, immo contra iusticiam evangelicam et christianam,
 contraque christi mentem ac preceptum nequiter combussit. Quis etenim infi-
 35 cias ire posset, luce clarius hęc Capnionis assequi, immo palam continere dicta?
 proinde et iudei hunc porcum marinum eis gratissimum in eodem almanice
 conscripto libello indubie venantur comprehenduntque. Quo quid iudeis dul-
 cius, sedi vero apostolicę ac christianitati ignominiosius Capnion canere potuis-
 set? Hoc inquam errore, hac pessima heresi minime satiatius nominalis hic
 40 Capnionis propugnator (re autem ipsa ut constabit capniomastix) inter alios
 periculosissimum hunc adiecit errorem (quem nemo equi bonique facere potest)
 totum pessundantem novum testamentum, maximopere tum sacris evangelis tum
 apostolorum scriptis, immo spirituisancto intolerabiliter detrahentem, perinde
 ac si spiritussanctus precipuum inter credenda, interque ad salutem necessa-
 45 ria primum, per sanctos dei homines (qui eo inspirante in nova potissimum
 locuti sunt lege) non satis expressisset. Ait namque heu temerario ore (in hoc
 resuscitasse visus luem illam Arrianam) in novo testamento tam insufficienter
 quam inevidenter expressum esse, quod Iesus Marię superbenedictę filius, sit
 verus deus. O dei salvatoris nostri iniuriam, immo blasphemiam maximam, et
 50 toti intolerabilem christianitati, de eius finibus procul eliminandam. O vos pre

ceteris sacro inuncti chrismate principes christianissimi, et id quatenus pugiles fidei estis antesignani, usque quo talia deo vestro iniuriosissima tolerabitis? Quousque tandem gladium a sanguine prohibebitis? Numquid equo feretis animo, ut redemptori ac domino vestro quis nomen ipsius dubium aut vacillans reddat, quod pater ab æterno sibi dedit, quod est deus in sæcula benedictum, qui vobis in minimo derogantem equo animo non ferretis? Memores estote, quoniam non propter vos, sed ut memores sitis nominis domini vestri, constituti estis principes super omnem terram, in cuius manus incidere horribilissimum est, cuius a iij. tamen iudicium effugiet nemo, sive papa sive imperator. Complexus autem est hunc pestilentem errorem dictus capniomasticæ in subiectis verbis, 'Neque tamen (inquiens) ex novo (subaudi testamento) sic aperte probari potest (intellige christi divinitas) quin oppositum consequentis possit intelligi stare cum antecedente. Multi enim confitentes christum Iesum nazarenum esse verum messiam, et evangelio præbentes fidem non credebant ipsum esse deum, sed hominem purum'. Hæc ille, Asserens insuper plurima, et illa quidem præclarissima de messie divinitate, de matris perpetua virginitate, personarum itidem trinitate. Ex quibus licet protervæ et duræ (uti semper extitere) cervicis iudeos convincere possumus facillime. Hæc ille. In quibus quid quæso olfacitis, o christianitatis principes, nisi christianum quemcunque ex evangeliiis, immo ex tota scriptura novi testamenti nullatenus constringi, ut Iesum christum deum esse cogatur fateri. Et præterea Thalmudicos libros non modo (ut Capnion pessime astruxit) vetus adæquare testamentum in perhibendo Christo testimonium, verum etiam et antecellere novum. Proinde protendunt ac innuunt nos christianos per legem fidei et gratiæ magis ieiune, et longe minus de mysteriis semper ad salutem necessariis esse instructos aut illuminatos his qui sub pedagogo, sub nube, in umbra, in cæcitate ambularunt. O dolendam Iesu christi, spiritussancti, legis gratiæ ac christianitatis iniuriam, quæ illi non tribuit nomen dei benedictum, istum arguit de minus sufficiente christianitatis provisione, quod hæc non satis expresserit, illa non satis habeat credenda, in primis necessaria, quæ utique nullibi quam in perfectissima lege gratiæ sufficientissime tradi ac explicari debuere. Deficeret nos dies si explicatum iremus quæ hunc pestiferum assequuntur errorem pessima inconvenientia. Quæ cum reliquis sacræ scripturæ temerationibus, et proinde in deum nostrum et fidem iniuriis, ne longius consileremus nos potissimum coegere. ¶ Tametsi etiam magnopere nos permoverit id quod idem iniquus libellus in causæ nostræ (quam pro solo deo assumpsimus) vergat omnimodam oppressionem, quippe quando in hæc (veritati et nobis intolerabilia) præfator in epistola præmissa tonat verba, ipsum (inquiens) Reuchlin a calumniis adversariorum ex ipsiusmet dictis ac scriptis aperte liberavi, tendicula ipsorum rupi, decipulas fregi; astutiæ dolique sunt, quæcunque contra ipsum moluntur, quos iam (certe novi) tale duellum, eiusmodique prælium inisse penitet, verum ab inceptis præ pudore desistere nequeunt. Hæc ibi. Nonne o iustissimi veri ac equi censores huiusmodi ignominiosissime christi causæ et bonis viris illatæ contumeliæ, a latere nostro, in sinu nostro, ante oculos nostros coram editæ in mundum, responsionem veridicam (quæ falsitatem reformaret) violenter extorquebant? Quis nam foret deinceps fidem causæ christi et ipsorum ac eos pro veritate animosos viros habiturus Colonienses theologos, quando adversus tot ac tantas causæ et sui derogationes, et has in prospectu suo ab his editas, qui falsitatibus per ampullosos titulos auctoritatem asferre gestiunt, contra mutire non audere viderentur? Per naturale itaque ius ac divinum oportebat palam facere, 50

hunc dicacem hominem (quisquis fuerit qui sub nomine Nazareni tegmine se ob-
 texit) veritati catholice fidei | cause nostre et nobis fuisse iniuriam, Capnionis-^{aiij}^b
 que dicta minime examurcasse, nequaquam expurgasse a sordibus, certe qui
 brumales erratus vix glomis (ut aiunt) aut caligis in hyeme cooperuit, immo
 5 cimmeriis involvit tenebris. Par omnino erat ostendere hunc falsitatum con-
 fultorem nec unum quidem e nostris (que in errata construximus Capnionistica)
 et naturalis equitas, quo ostensum iremus, quomodo nullus meditati fuerimus
 insidias, sed eam molitos nos fuisse adversum Capnionis errores arcem, quam
 10 iste pre'tensus propugnator, nec plane glomerata eius cohors tota, immo nec
 mundus universus infringere poterit, ut reliquos faciamus illos inermes pigmeos,
 qui in solius infime artis dicacitate, et maledicendi copia confidunt. Quantum
 autem super inito nos penituerit duello preliove pro christo contra ei iniurias
 assumpto falsitates, Sanctitas ac maiestas vestre optime norunt, quinimmo
 15 et veracissime consciunt gloriosissimi francie ac hispaniarum reges, Novit id-
 ipsum illustrissimus princeps Joachim Brandenburgensis elector sacri imperii,
 cuius laudes qui satis consequi possit est nemo, ob id in primis quod in fide
 et pro christi fide integerrimus zelozissimusque sit, quibus cunctis sepius in-
 stantissime totis precordiis ob sanguinem christi supplicavimus (quemadmodum
 20 et nunc supplicamus) non sane pro favore, non pro cause suppressione (id
 quod ipsi fecere) sed iustam et equissimam, que pro veritatis ac fidei ac Iesu
 christi sit honore, rigorosam atque exactissimam sententiam. Noverat longe
 melius hic Capnionis onerosus consolator, quantum dum hec litteris committe-
 bat, sermonibus detraheret veritatis, quando optime habuit compertum (dum-
 25 modo rerum Reuchlin sciolus est) quo pacto nobis oblatam, ex nobis petitam,
 respuerimus litis compositionem, generosam litis pendentiam (heus nimis diutur-
 nam) pre'telgentes, gnaviter callentes, non esse honorum christianorum inire
 cum falsitatibus, christo et christianitati iniuriis, pacem, neque posse fieri
 Christo ad Belial, aut luci ad tenebras conventionem. Ex quibus omnibus ita
 30 ut pre'fati sumus se habentibus liquido clarescit, quam nugaciter, quam deni-
 que vanissime inanibus extollant speciebus dicti libelli pre'fatores, dum Reuchlin
 indubitatum repromittere non verentur triumphum, ob trinos e celo in eius
 defensionem demissos heroes, qui nil utique sibi contulerunt, potius autem
 subvertentes amicam erratis eius errores superaddidere. id quod veridice osten-
 35 suri sumus. Eapropter eos e celo demissos non esse palam constat. hinc
 unde venerint, quisve eos miserit, ipsi viderint. ¶ Veruntamen de hisce he-
 roibus operosius parumper ut sermonem faciamus, res nostra esflagitat. No-
 vissimus nanque quem recensent heroem, pluries Rhome cum propense roga-
 tus, tum instanter requisitus pro communicandis his que pro Capnione coegis-
 40 set, et hoc sive per scripta, sive per vivum sermonem, abnuvit ille prorsus,
 asserens se nonnulla quidem collegisse, sed ocius collecta tradidisse igni. Quis
 itaque non viderit quantum victorie huius herois arma Capnioni promittant,
 que ignis devoravit? Quod si | adhuc illa aut alia huius herois sint patrocina,^{aiij}
 in lucem prodeant atque edantur: videbitur nobis non desse, quod pro deo et
 45 veritate loquamur. quod si hic heros sit vir ille qui facturam fecit, cui ini-
 tium nascitur 'rogasti me mi Stephane etc.' sciant quoniam satis accepit re-
 sponsi, quod in hanc usque horam romę apud reverendissimos dominos Cardi-

⁴⁵ facturam etc.] i. e. Defensionem Reuchlini que est in libello quem descripsi
 Indic. bibliogr. Hutten. n. XIII. 3. 4. 5.

nales citra replicam perdurat. Medius deinceps ex heroibus illis crebro a nobis Romę perceptit nostrum agonisma aut certamen iniquum nequaquam fuisse ob aut adversum Thalmudicos libros, sed contra ipsorum hereticalem defensionem, auctore Reuchlino almanice et congestam et editam, adiicientes non minus huiusmodi pugnam nos aggressuros in alterum quempiam, qui sanctissimi- 5 mos divi Augustini libros adeo hereticę ut Capnion perfidię libros iudaicę defensatum ire attentavisset. Qui quidem heros nec verbo uno obtendit, unde non videmus qua ratione de hoc viro triumphum sibi polliceantur. De primo autem heroe ab eis (quemadmodum ex romana curia certiores facti sumus) conficto quem virum existentem obscurum aut ad minus ex obscurorum grege, 10 candida veste, et nomine lucidissimi amiciere viri, in presentiarum non multa factituri sumus verba, nimirum cui palam in processu ostendemus, quo pacto vinctum durissime laquearit capnionem, et id ex ipsiusmet dictis et scriptis, quomodo denique tendicula ipsius contra veritatem fragilia, decipulas, fraudulentias pro Capnione apparenter tensa diruperimus, detexerimusque, qualiter 15 insuper vafricię astucię dolique sunt, quęcunque eiusce libelli confabulatores p̄fatoresque contra veritatem et nos moluntur, facturi reipsa quod ipsi se fecisse falso gloriantur. quo fiet ut procul dubio penitebit bellum aut p̄lium pro Capnione inisse, dum se videbunt luisse operam, et amico se fuisse onerosos. Hinc veraciter constabit quam immeritissime ab his p̄fatoribus per 20 hos heroes triumphus Capnioni repromittatur, quorum primus Capnioni confabulando, dum in calce sermonis nos calumniatores malicia excecatos, et inter persequendum id genus multa nobis iniuriosissima impingit, ea quę nemo vir bonus hactenus nobis tribuit, heroici viri munus se egisse non ostendit.

¶ Quid autem nam causę sit quamobrem dicti p̄fatores cum reliquis de illa 25 cohorte, theologorum ac philosophorum osoribus, usque adeo cum suo primicerio antesignano Capnione gloriosum illud ac victoriosum pugne instrumentum, nobilissimos stringentes theologorum execrentur syllogismos, veluti rem circa divina vehementer noxiam, alibi quando per ocium licebit, rationem reddemus diffusio- 30 rem. In presentiarum nosse sat est, edentulos dentibus invidere vescentium, Et Saulis arma David importabilia esse, puellosque odire castigatricem virgellam, difficillimumque homini esse verarum doctrinarum experti, qui nil p̄ter fabulas novit, de moribus aut conscientię rebus nec unam sapit propositionem, verbum reddere pro verbo, et ad punctum loqui. id quod p̄clari a iij^b efflagitant syllogismi, qui | hominem expetunt solidissime in bonis doctrinis fun- 35 datum. Tametsi autem rumpantur ilia Codro, periculosi in fidem ac sanam doctrinam errores vagabundeque ac futes inanium hominum allucinationes terenti theologorum syllogisticę limę velint nolint subdentur, quantumcunque theologis, quantumcunque detrahant syllogismis. ¶ Et ne modum excedamus, diudicetis tandem, o vos principes summi, iudices equissimi, nos loqui ne coe- 40 gerint illa, et ipsa quidem si sola essent cruentissima metra in calce libelli in quem acturi sumus adiecta, per hominem cuius illustrem prosapiam, cuius generosos progenitores nemo satis laudibus efferre potest, quorum utinam se morum assecclam p̄beret: tum certe non tam crudeliter in theologos grassaretur Colonienses, suis parentibus et sibi magis merito venerandos, e quibus virum 45 (ut ipsemet inficias ire non audet) angelo similem paucis elapsis annis habuit fidelissimum magistrum. Qui (ut iuvenes inexperiti ac temerarii assolent) ex

⁴² hominem] Comitē Nuēnarium.

tempore et subito calore (ut ipse testatur) in hos tum mordaces, tum iniuriosissimos prorupit (inter alios) versus

*Impia livoris ne fundere lingua venenum
Audeat, et posthac obstrepuisse bonis.*

5 *Hęc ille. O versus iniquissimos, o temeritatem maximam, quę linguam non nisi sacrę scripturę oracula tutantem ac personantem, pro solius Iesu Christi et fidei honore, non horrent dicere linguam iniquam, et livoris fundere venenum. O dicacitas impudentissima, quid nam est quod temerarie non audeas? Nonne hominem ingenium et antehac innocentissimo pręditum ingenio omnino inver-*
10 *tisti? usque adeo ut modestię illustris sanguinis immemor, ex tempore, ex subito calore (cui furia proxima est) in campum contra amicos, magistros suos vicinos procedat. et id certe in materia quam nec didicit, immo nec unquam gustavit, (Esto Billibaldus eum citra studium et doctrinam ac proinde ex nihilo creaverit in Almanię Theologum pręcipuum) de cuius similibus rectissime Apo-*
15 *stolus videtur dixisse 'Aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quę loquantur, neque de quibus affirmant'. Hęc ibi. Unde nimis nihilipendit doctores Colonienses Theologos, quando insuper eos de pullicino aut leporino timore in eisdem versibus notavit portendens eos deinceps loqui non audere, proinde ac si territi sint, dum*

Pigmeus parvus currit bellator in armis.

20 *In quorum utique estimatione versifex iste, immo totus grex obscurorum aut dicacium hominum cohors putatur pigmeorum pede non altior uno. Hinc (quod apud Plutarchum est) versifex iste Catonem arguit de turpitudine quęstus, et Herculem de timiditate. Scimus namque omnes in hoc pugne genere milites im-*
25 *belles inermesque, qui merito a campo abstinuissent domique delituissent. Hęc et alia supradicta in oculis nostris fiunt, et nos reclamabimus nunquam? quo tandem inertium hominum temeritas adversus veritatem et bonos viros omnino pręvaleat? Nonne in* | *sacris scriptum est litteris 'propter multitudinem calu-* (a5)
30 *mniantium clamabunt? Nonne perfecta scientia eis probandum erat, quod verba ipsorum contra veritatem disputantium plurimam habeant vanitatem? Nonne debemus velle et esse et apparere iusti? Numquid deo concedente pacem nobis loquentibus quis est qui condemnet? Hinc demum beatitudini vestrę maiestatique imperiali hoc opus pro christo editum, hunc laborem pro veritate assumptum (et si provocati et coacti nimis) dedicamus, atque offerimus, ipsum vestrę de-*
35 *fensionis ac protectionis (quorum interest veritatem defensare) committentes, humili spiritu sacrosanctę apostolicę sedis submittimus correctioni. Precamurque ante pedes summi pontificis, ac divi Imperatoris prostrati, per viscera iesu, ob amorem fidei, ad tollendā plurima scandala, immo ad vilipensionem sedis apostolicę vitandam, quę de tam longa nascuntur iusticię dilatione, nimirum causa*
40 *in quartum usque Annun apud iusticię fontem (ubi in primis fidei negocia expediri deberent) pendente, per equam, per iustam, per rigorosamque diffinitivam sententiam litem hanc dirimatis, pręveniendō innumera quę secutura sunt scandala, hac causa pendente indecisa. Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore ullo, filii hominum perpetrant mala Et nisi pe-*
45 *stilente flagellato, stulti sapientes non erunt. Interim haud dubium dicaces ho-*

¹⁶ affirmavit. 1. Cf. Pauli I. ad Tim. I, 6. ²⁰ parvis Iuv. sat. XIII. 168. ²² Iuv. I. c. 172. sq. 'Quamquam eadem assidue spectentur pręlia, ridet Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno'.

mines pro Capnione in veritatis derogationem velitabuntur, et nos, donec habitus est in nobis, et spiritus dei in naribus nostris, loquemur contra iniquitatem. Et quamquam torqueant ora, trahant capillos, applaudant pedem, fidem ecclesie apertissime confitebimur, tuebimurque pro nostra virili. Sunt etenim nobis et alię machine, iamiam in bellum paratę Romę exhibite editiones binę,⁵ quę cuncta Capnionis propugnacula, sive defensiones, sive dicantur declarationes, funditus evertant. ubi presertim in editione prima subvertimus frivolum tergiversationem ipsius in liminari pagina, facie secunda, ocularis Speculi positam, in qua falso effingit se condemnasse libros Thalmudicos ad ignem ob in Christum blasphemias, cuius contrarium haud dubie per decursum sui effecit consilii. Ratione itaque complectamini, o Iudices mundi, deo autem rationem et ipsi reddituri, velut subiecti, quoniam iniusticia (et proinde quoque iusticie iniusta dilatio) mortis est acquisitio. Quoniam autem in perpetuis delectamini sedibus, diligite sapientiam, et facile iusticiam, ut in perpetuum regnetis.

¶ Informatio ad lectorem super huius operis libro primo.

15

Contueberis hic, quisquis es, amande ac benivole lector, rem ante hac forsitan nusquam, sicut et nunquam, aut certe raro visam, ubi duobus vel potius uno sub nominibus duorum Georgii Benigni, ac Ioannis Reuchlin, confabulante nominibus, Tertius re et nomine Theologus accedens servatis eorum ad iota usque verbis, quibus non nisi sibiinvicem ipsi duo colloquuntur, aut utrimque idem sibimet respondet, utrimque retegil tum falsitates, tum fumosas palliationes. Minime attamen theologo illi cum reverendissimo Nazareno archiepiscopo (si forte et huic Georgius Benignus sit nomen) quevis est concertatio, nimirum quando idem reverendissimus archiepiscopus huius fetus nullatenus se (a^{5b}) faletur parentem, id quod a quodam utique fide dignissimo prelato e | Romana²⁵ urbe litteris agente indubitata accepimus fide. In quam sane fidem et ob id facile pelliciti sumus, non ignorantes libellum tam nequam tamque mordacem, denique et tantopere optimis iniurium viris, eiusce dignissimi presulis moribus mansuetissimis modestissimisque haudquaquam respondere. Proinde nec ipsius esse facturam (quę agenti proportionatur) facile credendum erat. Hinc suspi-³⁰ cari licet illi reverendissimo obtigisse presuli quod Ruffinus in Pamphilum martyrem divo teste Hieronymo molitus perhibetur Et certe, si hec tam impia, tamque fraudulentę prestigie eo evo (quod dum nostro tempore confertur beatum videri posset) obtigerint, his sanctitate pollentibus viris, quid mirum, mi candide lector, si hisce diebus a viris cum obscuris, tum ce-³⁵ cis, in quos feces seculorum, quinimo malitie et sordes omnino ab initio nequam confluisse videntur, adsimilia audeant facitentque. Quorum utique inchristiane nequitię tenebrarumque opera iam toti innotuerunt mundo, usque adeo, ut Sanctissimus ac pontifex maximus velut labem pestiferam ac nefandum scelus, quod heresim sapit, eorum damnet facturam, eos autem nominet iniqui-⁴⁰ tatis filios, a quorum oculis dei ac hominum timor abcessit, homines quoque improba ac damnabili et temeraria loquacitate, ac scandalose garrulitatis, qui spurce petulanter convertunt ad scurrilia ipsa etiam sacra eloquia, quę pluribus verbis breve prosequitur Apostolicum. Quid inquam iniquitati hi iniquitatis filii defieri paterentur? Hinc primum suis confictis nescio quibus nominibus, quo⁴⁵ dignissimam Parisiensem theologicam confunderent facultatem, processum quen-

² loqmur 1. ⁴⁶ processum] supra p. 318...322. exhibitum.

dam commenticium, plenum irrisionibus pariter et iniuriis, veluti iuridicum confingere, super et contra determinationem iustissimam Parisius in causa fidei adversus Ioannem Reuchlin factam, magna utique gravitate maximaque deliberatione processum illum per impressos libellos in vulgum edentes, quo tam celeberrimi ac pro fide Christi zelosi viri, ac eorum equa sententia amplius irrideretur. Et quoniam pestilentes non statim flagellati fuere, stultiores facti (a 6) sunt, et dum neminem sentirent obstrepentem, ausum ceperunt, ac sub titulo (quorum indubie rem habent) obscurorum virorum, ante et post, imo contra apostolicas prohibitiones censurasque complures edidit epistolarum libros, quo pro suis, tum maledicentia consueta, tum temeritate, viros quosque optimos impune infamare possent. Admiratio aulem nos teneret pergrandis, quidnam esset, quamobrem nonnulli magni qui docti et prelati dicuntur, etiam Romę constituti, his nenis aut ineptiis se oblectando aures suaviter accomodarent, nisi per apostolum heccine nostra, et ea quam infelicissima tempora, moresque perditissimos huius epi, spectassemus presagiata, cum dicit 'Erit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus. Et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur'. Pertimescant hi ne in eis impleatur quod sacre continent litterę, Se abominabiles factos, sicut abominabilia sunt que dilexere. ¶

20 Generoso et vere nobili viro,
domino Hermanno Comiti de Nuenar,
Canonico Coloniensi,
Ioannes Reuchlin .LL. doctor,
.S. D.

25 Iterum rabidus canis venenum suum evomuit, generose Comes, iterum draco ille formatus ad illudendum nobis, tartareas flammis efflavit, et Cerberus sua guttura pandit. De quo multis annis in publica defensione mea vaticinatus sum, quod non ante silebit, et non ante datur requiem cum pace subire,

30 Auricomos quam quum decerpserit arbore fetus.
Aureus ille ramus offerendus Cerbero est, Aurum Iudaicum, quod per iniurias extorquere presumpserat, e manibus suis erepsit, evasit, effugit. Nemo suis et suorum consiliis obsequutus est; quod ego consului, amplexantur summa capita. Hoc est quod illi dolet, hoc in rabiem vertit hominem, si modo est
35 homo, ac non magis monstrum hominis, cui satis non fuit adversum nos plus centies esse mentitum, etiam millies oportuit. Quin haud sydera sunt munda in conspectu eius, omnia fœdat, debacchatur in omnes bonos, quicumque sua non laudant, aut qui non eius sequuntur vitia. Et ut omnia binis verbis complectar, levitatem et infamiam. Quid enim in re manifesta tot et tantis

²⁰ Prima est hæc epistola libelli cui inscribitur 'Epistolę trium illustrium virorum ad Hermannum Comitem Nuenarium', e quo etiam desumpta est Nuenarii epistola, quam supra p. 327...329. pro præfatione exhibuimus. ³⁰ quum] qui Verg. Aen. VI. 141.

scriptionibus opus fuerat, nisi ut quo notatus est scelere, alios vehementius insimulet? Nec potuit sanctissimus Archiepiscopus ille Nazarenus, omni virtute præditus, et doctrina præclarus, illius fœda ora effugere, cuius scripta hic stellio tam aperte calumniatur, ut defensore non egeat, fingens, immo mentiens, se contra imaginarium aliquem Georgium Benignum scribere, fingens item, quinimo 5 mentiens a quodam, nescio quo, quem nec nominat, nec nominare audet, ex Curia Romana certiozem se factum esse, quod antistes ille observandus et colendus, ea neget scripsisse. Sed tanta conscientia vir est Benignus ille, non pertimescet hæc edidisse, quæ palam, et in os, atque in faciem huius calumniatoris non pertimuit proferre; sed si ob modestiam nunc tacet, habebit ni- 10 hilominus validos propugnatores, qui quæ in rem sunt, facturi sint. Quamquam, deus bone, quas applicabimus vires ad vincendum tam levem et mendacem calumniatorem, nec robustioribus egebit pugilibus, qui solus sibimetipsi satis est; qui non opibus, non invidiosa gratia, non potentia vix ferenda regis Gallorum, qua me Iacob iste supplantator supplantare dicit? Sed dimicabit oris 15 sui proprio gladio venerabilis et reverendus archiepiscopus, pugnabit contra notorie falsarium, contra profugum ab urbe, contra turpem dilapidatorem rei familiaris fratrum suorum. Firmiores, crede mihi, Benigni erunt partes, quem omnes plenum officii, plenum religionis cognovimus, cuius et Cæsari perspecta est virtus, industria, felicitas et vita laudata, cui librum hunc suum, sub pu- 20 blica fide sigilli sui dicavit. Omnes autem novimus, quis iste 'Nos Frater', iste, inquam, qui seipsum 'Nos Frater' appellat atque inscribit; quis a teneris annis fuerit, quis sit aut qualis, et quis futurus sit. Non veniet comparandus iusto iudicio malignus cum Benigno, non calumniator levissimus cum Christianæ religionis episcopo, non mendax, immo non mendacissimus, cum veris- 25 simo. Nam quid non audet mendaciis suis polluere iste ordinis Prædicatorum hæreticorum inquisitor, qui dedita opera, uno ore, et una hora, pugnantia et sibi contraria non sibi verecundiæ ducit affirmare? Dicit enim me librum hæreticum defendere, deinde protestatur me non esse hæreticum. Si non sum hæreticus, quod ille palam fatetur et protestatur publice, Coloniensesque Magistri 30 Nostri sic determinarunt: certe conflatum mendacium erit, me librum hæreticum defendere. Defendo autem librum Ocularis speculi, sicut a me compositus extat, quem ille convincere voluit totos sex annos hæreticum esse, sed gratia Deo nunquam potuit, et nunquam poterit. Quare ab urbe Roma profugit, conscientia suæ metu destitutus, consilio non tantum miseri ingenii, sed et im- 35 probi etiam animi, postquam mandatum de supersedendo sordibus impetravit, quod notissimi periurii speciem præferre videtur, cum sit ex articulis iuramenti calumniæ non minimus hic videlicet, ne litem differri procures. Quodsi animo cessandi ab accusatione fugitivus abierit, decocta tandem et dilapidata turpiter re familiari fratrum suorum: tum iure optimo sibi Turpiliani notam metuet, 40 quæ perpetuo vitæ suæ inusta proculdubio nulla omnium hominum, omnium ætatum oblivione delebitur, Quamvis cum unoquoque volutari exoptet, ut semper nova prælia incipiens obliterare vetera possit. Sed quid de hoc hominum monstro tot et tanta verba facio, quo nihil deterius, nihil esferacius, nihil immanius? Idque omnibus palam est, notis et vicinis, atque etiam suis, qui non 45 solum insolentissimus sit, omni humanitate carens, verum et falsissimus et mendaciorum plenissimus, quod Acta publica monstrant, et collatione librorum

⁴⁰ SC. Turpil.] quod a. 61. p. Chr. cavit de calumniatoribus, prævaricatoribus, tergiversatoribus puniendis. Dig. XLVIII. 16. Cod. IX. 45. ⁴⁷ 'Acta Iudiciorum

Ocularis speculi liquido constabit, si modo integre declaratum, cum declaratione tam latina quam teutonica legatur, non autem, ut iste 'Nos Frater' falsando decerpserit, membratim cæsimque. Legant obsecro civiliter quæ de hac controversia scripsi, sigillatim singula, Et sit iudex quisquis bonitate ingenii et virtutum probitate pollet. Porro neminem commoveat, quid hæc helua diebus ac noctibus perstrepens maledictis vetera convitia novo bello iterat, quæ didicit facit, Si carere convitio velis, lingua excidenda est. Tu vero fortis athleta pugnabis contra Lernæam bestiam, pro veritate contra mendacium. Ego veteranus triumphantes vos iuvenes aspicere debeo, et laudare, non triumphare. Quare et te tibi, et me tibi, et Nazarænum illum Benignum tibi tuisque lacertis librandum committo. Vale, Stutgardiæ .XII. Kalen. Apriles. Anno .M.D.XVIII.

Ioannes Reuchlin Phorceñ. LL. doctor.

[*Ex Hochstrati Apologia secunda
contra defensionem quandam in favorem Ioannis Reuchlin editam*

Colonie anno M.CCCCXIX. publicata.]

¶ Reverendo ac dignissimo patri, Domino Ioanni Ingewinkel, sancte sedis apostolice Prothonotario, Preposito quoque Xantensi, et ecclesie Coloniensis Archidiacono, concessionumque apostolicarum censori iustissimo, Frater Iacobus Hochstraten, hereticę pravilitatis Inquisitor, et sacre theologie humilimus professor. S. p. d.

Elucubraveramus antea diebus, præstantissime ac magnifice domine Prepositæ, opusculum quoddam, quod in manus incidisse tuas literis dignationis tuę certiores facti sumus, cui Apologię (quam primam vocamus) indidimus nomen, eo quod cuiusdam dialogi (quem Georgio asseripsere Benigno) futilibus vaframentis adversus catholicam (quam tuemur) veritatem inepte obloquentibus, non tam satisfaciat, quam veritatem ipsam defendat. Quoniam autem cum hominibus, quorum est ratione uti, et rationabiliter obtendere, nobis animus erat disputare (id quod in eiusce Apologię et initio et calce protestati sumus) offendimus omnino neminem, qui ad rogatum responderet, aut ex ratione tractui nostro obniteretur. At solus Capnion, cum vidisset e manibus suis (quam se habere putarat) clavam herculis evulsam, obrutum quoque edificium, super quod omnem collocarat enalandi spem, omnesque suos errores manifeste detectos, dolore cordis tactus intrinsecus plus nimio infremuit, et poeticis furis actus sola præhudia libri nostri, quam primam dicimus apologiam, nostram quoque personam citra quamcunque rationem solis convitiis atque maledictis responsi loco lacessivit, rem ipsam principalem propriis destitutus viribus aggredi non

inter F. Iacobum Hochstraten Inquifitorem Coloniensium & Iohannem Reuchlin. LL. Doc. ex Regifro publico, autentico & figillato. prodierunt Hagenoæ in ædibus Thomæ Anfelmi Anno M.D.XVIII. Mense Februario (in 4°. A...I). Repetita sunt ap. v. d. Hardt Hist. liter. ref. II. p. 94...130.

³ civiliter] 'Incivile est nisi tota lege perspecta una aliqua particula eius proposita indicare vel respondere'. Cels. L. 24. D. de legib. ³⁰ i. e. tractatui.

presumens. Id sane quod (veritate freti) nobis iamdudum polliciti fueramus, eam scilicet nos construxisse veritatis arcem, in quam nec clari nec de obscura cohorte viri, immo nec mundus omnis citra dei offensionem atque universalis ecclesie scandalum quicquam posset. Nec nos spes illa fallere poterat, tum quod fortior sit omnium veritas, tum quod ei fuimus et sumus innixi scripturarum fundamini, cui nemo adversariorum resistere potest. Addamus quoque quod cor nostrum nullatenus nos reprehendat in quovis eorum que Capnion dudum tum in libello suo appellatorio, tum in sua fabulosa Cabula, atque supra quam cuiquam credibile est erronea, et novissime in maledictoria sua (que ad generosum comitem de Nuenaar hac estate scripta est) epistola, turpiter effudit. 10 Taceo quod eius etiam infrunitam ad maledicendum facilitatem in nostra Apologia prima usque adeo deteximus, ut facile nobis persuasum habeamus, neminem virum bonum execrabilibus ipsius fidem habiturum maledictis. Hinc eius nenius ac turpissimis utrobique convitiis (que tamen omnia et singula facillime etiam citra mendacium et veridice omnino in suum auctorem retorqueri possent) respondere duxi indignum, vel ob id maxime, cum Reverendissimus dominus Cardinalis D. Darducensis, (quem a iuventute eque ac patrem coluimus, et quo in trecentis annis ipsa Alemania non procreavit ecclesie tam in scientiis quam in virtutibus et sapientia utiliorem) hisce nos dudum adhortatus consolatusque sit verbis 'Amantissime magister noster, dolere forsitan me existimas, 20 Aij quod te mihi aman|lissimum et alterum me .N. noster tot maledictis insectatur mendacis, confictis quoque erroribus impetit, dilacerat et prosequitur. Gaudeo potius quod supra dorsum tuam fabricantes peccatores suam iniquitatem prolongent, dum adversus veritatem possunt nihil. Iam licet te ipsum experiri Infelix est (nostri Cordubensis sententia) cui nihil unquam accidit adversi, non 25 enim licuit ipsi seipsum experiri. esto forti animo et hominem insanum cum deliramentis suis irride potius, iacula que in te mittere tentat, ipsum invadunt et dilaniant etc. O verbum sapientissimi theologi preclarum, rebus quoque apostolicis similitimum, qui ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Vafraementis igitur maledictoriis 30 Capnionis dimissis (que cuiuslibet viri boni auribus indigna sunt, que etiam potius auctorem suum manifestant et depingunt, quam me, innocenter pro ecclesia lesum, quum philosopho teste Talis quisque sit qualia dicit et operatur) super his solum tecum libet commentari, que ad doctrinam pertinent. Quorum cum unum solum offenderemus, unum solum apprehendimus. quod (etsi errabundus) Capnion 35 in prefata sua ad comitem depinxit epistola, ubi facile contuebitur tua reverenda paternitas, quam curta in iure sit ille supellea, et quam modice eorum qui magnam scientie eminentiam de eo suspicantur, satisfecerit expectationi. volens enim me conflatorem inferre mendaciorum, hec pro more suo in me effudit verba: 'Dicit me librum hereticum defendere, deinde protestatur me non 40 esse hereticum. Si non sum hereticus, quod ille palam fatetur et protestatur publice, Coloniensesque magistri nostri sic determinaverunt, certe constat mendacium erit me hereticum librum defendere'. Hec ille. Novimus equidem (ut paucis huic puerili cavillo respondeam) de beato Ioanne Chrisostomo memorie mandatum, quod ipse aliquamdiu Origenis hereticos defenderit libros, quem tamen 45

⁶ Contra Reuchlini de arte cabalistica libros tres a. 1517. primum publicatos Hochstratus miseram 'Destructionem Cabale' edidit Coloniae a. 1519. in 4°. ⁹ maled. epist.] i. e. ea quam huic Hochstraticae præmisimus. ¹⁷ Dertusensis, postea papa Adrianus VI. ²⁵ Cf. Senec. epp. mor. XIX. 1. ³⁷ qui] q̄ 1.

Chrisostomum ob id de heresi a nemine notatum accepimus, cum ibi nullos
 complexos defenderit errores, quia dum in lucem editi non essent, sanctum
 virum latebant, quemadmodum et multi sunt qui sonticum librum Ioannis
 Reuchlin defendunt, et tamen nunquam illum legerunt, et si legerunt, latens
 5 tamen venenum non animadverterunt. Porro si quisquam gratia defendendi
 heretici aliquo sanguinis aut alterius necessitudinis vinculo sibi coniuncti (quem
 hereticum novit) mentiatur, asserens, amico suo, similiter et libello heretico
 ab eodem edito, catholicum esse sensum, ob id tamen taliter mentiens, nequa-
 10 quam hereticus est censendus, sed heretici et hereticalis quoque libelli defen-
 sor. Potest namque quis defendere hereticum et non esse hereticus, ut patet
 in .§. Si vero. ca. Accusatus, de here. libro. VI. Unde utiliter ius distin-
 15 guit hereticorum defensores ab hereticis. Patulum est autem Capnionem
 in suo almanico consilio ocularis speculi plures conscripsisse propositiones per-
 nitiosas, piarum aurium offensivas, et nunquam in ecclesia dei tolerandas,
 20 attamen sciens eas in suo consilio contentas, defendit et excusat, in quo pro-
 fecto innocenti Chrisostomo reprehensibilior est. Quia tamen Capnion non vi-
 detur defendere erroneum (quem faciunt) sensum earum, sed ut maleolentem
 condiret libellum suum, in primis per falsas quasdam declarationes, deinde per
 confictas, ementitas quoque tergiversati|ones, illas ipsas suas propositiones per Aij^b
 25 capillos trahere nisus est ad eum sensum, quem dum exordiretur, ne cogita-
 verit quidem, quippe quem sensum neque sui patiuntur verba libelli, nec series
 admittit verborum, quinimmo et almanico suo textui palam refragatur, id quod
 in secunda et tertia nostris editionibus Romæ iudicialiter exhibitis insolubiliter
 30 monstratum est. Hęc prædicta ea potissimum approbant, quę Parrhisiis ante
 aliquot annos gesta sunt. Transmiserat enim Capnion ipse (nec inficiari potest,
 literę enim suę id manifeste indicant) pro sua excusatione ad sapientissimos
 theologos Parrhisienses triplices suas declarationes seu defensiones, quas cum
 viri illuminatissimi diligenter revidissent, conspicientes eas principali Capnionis
 libello nec consonare nec coherere, immo palam refragari, illis minime obstan-
 35 tibus, utpote tum falsis tum impertinentibus, post quadraginta congregationes
 desuper habitas, libellum sepedictum sua doctrinali sententia igni adiudicarunt
 exurendum, Auctorem quoque Capnionem videlicet ad revocationem compellen-
 dum. Per dictas itaque (etsi falsas atque confictas tergiversationes Capnion
 satis (quantum ad extra iudicare licet) ostendit a prioribus se erroribus abi-
 40 visse. Quaquam igitur honoris sui amplius quam veritatis amator, converterit
 se ad confictas tergiversationes, falsum quoque dicat, dum scribit, ab initio se
 catholicum tenuisse, scripsisse, et intendisse sensum, eum tamen Capnionem no-
 lebamus (neque certe debuimus) dicere hereticum, quando de post reiecta perti-
 nacia ostendit se amplexum catholicum sensum (false tamen) trahendo. Et quia
 45 (ut supra indicavimus) possibile sunt, heretici hominis et hereticalis libri esse
 defensorem, et tamen hereticum non esse (id quod Capnion iuris ignorantia la-
 borantem fefellisse videtur) ea propter cernit tua egregia dominatio, videt et
 mundus omnis, quam futiliter Capnion, quam simul indocte (volens nos convincere
 mendacii) prenotata in nos effutiverit verba, in quibus nil aliud ille vir
 50 bonus ostendit, quam sibi plurimum esse poetice furie, seque intellectu et do-
 ctrina multum deficere. Et certe nullo colore nos mendacii arguere poterit, ob
 id quod ipsum ab heresi supportavimus, nisi ipse revera hereticus fuerit. Si
 autem vexatione dante intellectum ad cor reversus (prout ipsius tonant decla-
 rationes) nunc sensum teneat catholicum, heresim profecto deseruit, at honoris
 sui nimius amator veritatem non satis honoravit. Nam postquam intellexit et

vidit pravas suas positiones et erroneas assertiones in oculari suo speculo contentas sanctissime ab ecclesie doctoribus impugnari, finxit et commentus est, se in scribendo pravum non habuisse sensum, qui tamen ea tempestate haud dubie sibi fuerat. Ab heresi itaque (utpote in virum semper modesti, et quantum fieri potuit favorabiles) ipsum supportavimus, a mendacio vero quomodo excusetur, ipse viderit, cui palliatis tergiversationes, falso excogitatas, clare deteximus. Hinc diximus eum heretici defensorem libelli, etsi non hereticum. Quod si ea supportatio Capnioni grata non sit quam ei impendimus, maneat hereticus pariter et hereticalis libelli falsus defensor. Abeat deinde quo dignus est, nec Aij tamen de mendacio || nos arguere poterit, quantumcunque illud falso et per 10 vaframenta sua indocte ac ruditer molitur. Sed videat Capnion, ne plus rationis contra eum habeamus eum hereticum appellando, quam ipse habuit contra venerabilem, eruditum quoque et honestum virum ac Christi sacerdotem Ortwinum Gratium, bonarum artium professorem, tibi que uni toto animo et fide deditissimum, quem dum convitiis et contumeliis citra meritum persequi vellet, et 15 apparentibus quibusdam cavillis (quemadmodum nobiscum facere est solitus) in sua defensione per quinque aut sex folia obtundere ac infamare bonum illum et honestum virum non modo heresiarcham, sed et philodemonem, ac multis aliis turpissimis nominibus appellare non erubuit, nullam aliam rationem habens, quam quod Ortwinus in suis carminibus hoc solo genitivo Iovis (et hoc 20 poetarum more) in bonam fuit usus significationem. quam rem ridiculam false deducendo, et turpissima de beata Maria virgine inferendo, se antea sepius ita scripsisse memor esse non voluit, omnem illam invectivarum turpitudinem in ipsum plane retorquendo. Nam qui prior ita scripserat, alterum postea eodem modo scribentem redarguere non potuit, Quodsi non redarguere, multo 25 minus turpissimis et impudentibus convitiis lacerare. Si vero Iovis, sive genitivus sit sive nominativus, diabolum significat, ut Capnion ipse eodem in loco scriptum reliquit, quare obsecro in suis scriptis, et in libris de verbo mirifico tanti Iovem fecit? Quare etiam non redarguit prius amicum suum Ioachimum Vadianum, qui in litteris suis Viennæ Pannoniæ (ut in epistolis clarorum Reuchlini- 30 starum habetur) Anno. M.ccccc.xii. datis, hæc subsequentia ad Capnionem scripsit verba 'Interea (inquit) mi dilectissime Capnion, cum sis philosophus et Iovis per secretissima mysteria inter Germanos interpres' etc. Ex his verbis Capnion ipse, et hoc secundum propriam suam expositionem, interpret erit diaboli. Qua una re nihil sibi turpius potuit attribuere. Verum enimvero quia hæc ad 35 longum declaravimus in prima nostra Apologia, libro secundo, hoc loco missa facimus, ad hoc solum propositum prædicta de Iove allegantes, ut reverenda tua paternitas bonique omnes videant, quibus ambagibus, cavillis et diverticulis utatur Capnion ipse in sui potius scandalum quam aliorum, quod tamen recte rationis oblitus considerare nunquam voluit. Quemadmodum igitur illum pro- 40 bavit ex Iove hereticum, nihil penitus probando, ita et me vel nullo potius modo et absque ulla comparatione ex supradicto cavillo mendacem. Ceterum ut ad illam epistolam quam ad generosum comitem Nuenarium iam pridem dedit, et ad eum potissimum locum, quem hic paulo ante deseruimus quantotius revertamur, Non satis fideliter, et hoc suo more, nostra refert scripta, pater 45 reverende, utpote qui minime protestati sumus, ipsum non esse hereticum, nec hoc magistri nostri Colonienses determinaverunt. Utrumque proinde ad eundem generosum comitem in sua maledictoria epistola scribendo nobis falso

³¹ habetur] pag. l edit. a. 1519.

impinxit, sed calamo dumtaxat commisimus, ipsum Capnionem minime dictum
 aut appellatum hereticum, aut pro tali a nobis impetum. Sed hereticalem
 persecuti sumus, persequemurque vila comite, donec iusta sententia intercesserit,
 rem illam materialem, iudeis quidem acceptissimam, christianis autem one- Aijb
 5 rosam, libellum scilicet ab eo in iudeorum favorem nimis propense editum, et
 toti ecclesie christianæ scandalosum, utpote qui inter cetera male olentia præ
 se fert, sedem apostolicam libros Thalmudicos comburendo christi evangelicum
 violasse præceptum, proinde et eandem, dum diversis temporibus eos combure-
 ret, infelices iudeos crudelissima et iniquissima violentia contra iusticiam evan-
 10 gelicam oppressisse. Ecce quam grandem in sanctam sedem apostolicam (iu-
 deis tamen gratissimam) libellus Capnionis struxit calumniam. Novit insuper
 vero verius prudentia tua, pater reverende, quam impudenter in eadem sua
 epistola a vero declinet Capnion, notans nos de furtiva causæ nostræ in urbe
 Romana desertione. Nempe post sententiæ petitionem totiens a nobis reitera-
 15 tam, ante nostrum ab urbe abcessum .R. iudices adorsi sumus, et novissime in
 tuæ reverendæ dominationis præsentia, coram Reverendissimo domino .S. Eusebii
 instantissime expostulavimus, ut scilicet iuxta nostra allegata et probata in tri-
 bus nostris editionibus iudicialiter exhibitis iudicaremur, petentes nobis adiudi-
 cari quantum probassemus, ita etiam ut si in aliquo defecissemus, in eo vel præ-
 20 sentes nos vel absentes condemnatos iri. Porro numquid furtive causam de-
 serentis officium est, pro parte adversa registri in quo acta conscribuntur
 salarium (quod curiales depositum vocant) notario exolvere? Me autem hono-
 rifice ex urbe recessisse, inmo et a procuratore partis adversæ, per rigorem
 iuris, refusione quinque ducatorum de camera ea de causa a nobis exposito-
 25 rum, cum istinc recessuri essemus, extorsisse, tua tibi conscientia est testis.
 Et qua ratione pro adversario pecunias exposuissemus, nisi quatenus contentato
 notario (id quod alias neque sperandum neque possibile foret) citius ad sen-
 tentiam pertingere possemus? Callet tandem ut reor tua prudentissima domi-
 natio, quantis vir iste involutus sit tenebris, qui ad mundum multa tanquam
 30 vera scribere non veretur, quæ deus et homines, et maxime tua dignatio fal-
 sissima esse noverunt, quibus quidem scriptis nunquam potuit esse aliquid pro-
 babilitatis. Dolendum quoque hominem veteranum ante hac de doctrina et mo-
 rum gravitate famosum, usque adeo suam in lucem prodidisse scientiæ inopiam,
 ut ultra sermonis elegantiam nil ei de sana doctrina suppetere videatur, ut
 35 pote qui bellandi impotens factus, propriam quoque ignorantiam palam profi-
 tens, provinciam theologicæ concertationis (quam presumptuose prius inuit) nunc
 iuvenibus in communi delegavit discipulis, et hoc in eo genere pugne, ad quod ita
 idonei sunt, ut asinus ad lyram. Nonne potius sibi grandævo (qui rerum theo-
 logicarum gnarus vult videri) in lucta theologica decertandum erat, aut reli-
 40 ctis iuvenibus in re tam ardua, viros maturos, in rebus theologicis exercitatis-
 simos, in suum accire adiutorium? Sed quid in theologicis saperet, quæ in sua
 ad nos epistola se ita allegare solitum scribit, ut ruralis sacerdos medicinam
 in medium afferre consueverit, nec tunc erubuit ad nos scribere se nunquam
 sacræ fuisse theologiæ discipulum. Quod si ita est, non debebat tam insignis
 45 poeta falcem suam temerarie et insipienter in messem aliorum misisse. Hinc
 ergo suspica||ri licet, quod pugnaces fortasse iuvenes cum suo patrono et ra- Aiiij
 tionem et veritate vacui Capnionisticis armis, meretricio more, apertissimis men-
 daciis, convitiis, maledictis, probris, iniuriis, et id genus argumentis digladiaturi
 sint, quibus congressum denegavimus, velut furiosis ac rabidis canibus, contra lu-
 50 nam latrantibus, nihilque ad rem sane disputando potentibus, quorum insanos

latratus contempsimus, semper quoque ut rudera vilipendemus. Et merito. Nihil enim aliud querunt Talmuthili et philocapniones sive Reuchlinistę, quam ut illorum convitiis et apertis ac plane impudentibus mendaciis pari impudentia respondere velimus, ut totus mundus putaret sacrosanctę fidei negocium, quod nos gerimus, in futilibus gerris et maledicis contentionibus herere. Sed absit, ut nos illud agamus, quod ipsi ex furia poetica dimittere non possunt. Nam stultis et superbis respondendum non esse iuxta illorum stulticiam nos Salomon docuit, ne similes illis fuisse videamur et c. Hunc itaque laborem (ut aliquando finem faciamus) pro veritate assumptum tuę reverendę paternitati dedicamus, quę et censor illius et rerum actarum testis esse potest, Cuius in nos plura sunt beneficia, quam verbis multis effari possimus, huic non modo hunc quem veridice tueri potest laborem, sed et quodvis nobis possibile cum omni reverentia et totis animi viribus supplices offerimus. Nam etsi vitam nostram tibi offeramus, nihil tamen tuis in nos meritis tuęque preclarissimę dominationi impendisse iudicabimur, quam pro sua misericordia diu felicissimam conservet in consolationem iusticiam sitientium et suę ecclesię decorem dominus ipse Iesus, qui regnat et vincit in secula benedictus. Valeant quoque feliciter amici istic nostri, et quę in precedentibus et subsequentibus de Reuchlinistis scripsimus, in generali solum, neminem specificę ledendo scripta esse volumus. Colonię ex conventu nostro Anno dñi .M.CCCCXVIII. pridie idus Augusti.

¶ Informatio Inquisitoris ad lectorem.

Pręteriere anni septem, lector piissime, quod legitimo Cęsarę maiestatis mandato diversi diversarum clarissimarumque universitatum in sacris literis doctores, una cum Ioanne Reuchlin, suevo legumque doctore et insigni oratore²⁵ requisiti, consulere debebant, non, ut titulus Reuchlinicę consultationis sive speculi ocularis impressus falso presupponit his verbis 'Ratschlag ob man den Juden alle ire bucher nemen, abthun, und verbrennen soll', Id est An iudęis omnes sui libri auferri, destrui et comburi debeant, nullos omnino excipiendo: verum potius quid statuendum esset, quidve optimum factu videretur, de quibusdam iudeorum libris sacra dei mysteria corrumpentibus, et Christo atque ecclesię blasphemis et c. quia in eodem folio suę consultationis, facie eadem, aliam questionem tanquam sibi oblatam movet, longe a generali predicta questione differentem, quę etiam an sit Imperatoris, ipse sibi viderit. Capnion itaque ceteris gloriosior apparere volens, et limites catholicę consultationis³⁵

¶ Aiiiij^b (citra rationabilem Imperatoris nostri commissionem) nimis exspaciando transgrediens (nunquam enim illi oblata questio fuit a Cęsarea maiestate, an omnes iudeorum libri sint perimendi, ut in eius patet mandato) librum quendam edidit sui consilii, cui postea titulus Speculum oculare, quem cum ipsemet imprimi fecisset, et in nostras manus pervenisset, nos, non ut membrum predictatorum⁴⁰ ordinis, aut ut prior conventus Coloniensis, sed ut Inquisitor dumtaxat hereticę pravitatis a sede apostolica per tres provincias ad inquirendum constituti, et deinde ad hoc solenniter requisiti, illum pro officio nobis commisso perustrantes, plenum invenimus perniciosis pravitatibus, erroribusque multis, minime in ecclesia dei tolerandis. id quod etiam suis sententiis clarissimi diversarum universitatum doctores publice approbarunt etc. Causa igitur ad urbem Romanam devoluta, ac modo (ut multa alia quę nihil ad rem faciunt,

²⁷ Cf. Reuchlini *Augenspiegel* pag. B.

brevitatis gratia omittamus) ad dies opportunos suspensa, supervenit anno præcedenti quidam dialogus Georgio Benigno nazareno ascriptus, in favorem Capnionis editus atque impressus, cui certe hoc festo paschatis præterito satis superque in prima nostra Apologia duce veritate respondimus, illum de verbo
 5 ad verbum adamussim recitantes. Hoc autem cum Reuchlin (homō nimis mordax) et alii quidam eius assecle insperato animadverterent, nec rationabilibus causis, aut catholicis sententiis nostris impugnationibus resistere possent, ad convitia atque invectivas, iniquitate ac falsitatis plenas progressum est etc. Præter quas nihil aliud responsi accepimus quam libellulum quendam, ut infra
 10 videbis satis ridiculum, a Ioanne sine nomine, in urbe Romana ante duos annos compositum, et Colonie apud nos, velut novam aliquam Reuchlinicę defensionis machinam, nuper publicatum. Exposituri igitur, candide lector, prædicti solum libelli merita, hanc nostram secundam, quę hic subiecta est, confecimus Apologiam, quę et ipsa hoc nomen meruit, cum veritatem catholicam
 15 (quam Capnion sepe numero temeravit) adversus garruli cuiusdam sophistę, nobis ignoti, vanitates, immo et blasphemos errores (id quod patebit in proseguendo) ad totius ecclesię catholice salutem firmissime tueatur. Cum autem (ut paulo ante attigimus) neque Ioanni Reuchlin, neque cunctis ad unum Reuchlinistis tam claris quam obscuris (ut in genere solum et neminem offendendo
 20 loquamur) post editionem primę nostre Apologie quicquam suppetierit rationalis responsi (construxeramus enim Christo duce machinam invincibilem, utpote auctoritate sacrarum litterarum valide munitam) ne causa Capnionis penitus indefensa videretur, post ipsius maledicta quamplurima et iniurias falsitates, quarum duas solum in præcedenti epistola perfunctorie commemoravimus, præ-
 25 tensas etiam quasdam defensionunculas in libello illo de quo statim mentionem feci contentas, citra auctoris (ut obscuri solent) professionem in lucem venisse vidimus, quas reverendus et clarissimus dominus Præpositus Xantensis, ante bimatus spacium, in urbe Romana optime novit mendicatas, ut viri boni rerum peractarum rudes, primę nostre Apologie, magnam putarent pro Capnione illa-
 30 tam esse vim, et famosam ipsius in sua ad generosum comitem Hermannum de Nuenar epistola, tum responsionem, tum obiurgationem malevolam ac plane mendacem, nihilque aliud quam primę nostre Apologie præfationem cavillantem, non invalidam videri, cum tamen hæ dicti libelluli responsiones utramque no-
 35 stram apologiam duobus præcesserint annis. Quid igitur turpius, quid dedecorosius, quid ridiculum magis Ioanni Reuchlin potuit contingere, quam vetera et ea quidem incerto edita auctore in lucem dari? ut obsoletis illis, ac veluti in oblivionem redactis novę nostre ac primę Apologie contra dialogum Georgio Benigno ascriptum (super qua temporibus illis nihil unquam cogitatum fuit) estate nunc præterita responsum esse videretur, simplices et bonos viros tam
 40 subdolo ac subtili vaframento insipienter seducendo. Neque hoc satis fuit, sed vetera etiam illa, de quibus modo dixi, minus integre impressa sunt, clausulam illius libelli finalem studiose subticendo. Nec item hoc secundo solum offendimur crimine, sed plerisque pro parte nostra impugnationibus in forma debita Romę a nobis adversus Capnionem legitime exhibitis, in hoc libello inepte
 45 prætermissis optimos quosque (id quod factum non oportuit) a via veritatis in

9 libellulum] i. e. qui inscriptus 'Defensio nova Ioannis Reuchlin ex urbe Roma allata, idq; paucis abhinc diebus' epistolis trium illustrium virorum ad Hermannum Comitem Nuenarium (Indic. bibliograph. Hutten. p. 28* sq. num. XIII. 3.4.5.) adiectus est.

hunc usque diem auctor ipse avertit, capiendo sagittam, sed non ponendo signum quod impeti debebat. Quę ubi facta cognovimus, mox illud nobis incidit horatianum

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Ceterum ut hæc latius absque contumeliis et convitiis, sapientum more prosequamur, 5
Ante tres ferme annos oblate fuerunt pro nostra parte reverendissimo domino
Cardinali S. Eusebii obiectiones quedam nostrę contra alemanicum consilium sive
oculare speculum Ioannis Reuchlin, quas idem reverendissimus postea nobis
retulit, se tradidisse sollicitatoribus partis adversę, quas tamen post longam
satis moram (me pluries ad Cardinalem instantius interpellante, ut quemad- 10
modum nostra tradiderat adversariis, ita quoque et eos nobis respondere com-
pelleret) egre atque difficulter, necnon et mendicando illic impetravere. Re-
sponsioni itaque illorum, de qua in hoc nostro opusculo mentionem facimus,
et quam hic libellulum appellamus, nobis in eadem urbe per Reverendissimum
communicatę, mox respondimus et replicavimus, nostrasque (ut sic dicam) re- 15
plicationes iudici honorifice presentavimus, quę etiam nuper in editione libel-
luli predicti ultima omisse sunt. Responsionis igitur predictę, seu Reuchlinicę
defensionis auctor ille obscurus (nimirum qui nomen et personam suam delitere
cum obscuris voluit) mance nimium, et omnino imperfecte opponentis pro parte
nostra obiectiones citavit, ut nemo dinoscere posset, contra quid aciem suam 20
instruxisse videretur. Et quia sub tali forma, pluribusque aliis (ut supra di-
ctum est) obiectionibus nostris sive responsionibus, reuchlinicisque etiam asser-
tionibus, errores intolerabiles utrobique spirantibus, ex composito pretermis-
sit, apud nos in lucem prodit, propterea ad honorem dumtaxat Iesu Christi et
sacre fidei tuitionem, et ob nullam aliam causam, opusculum hoc novum con- 25
fecimus, cui meritum Apologię secundę inscripsimus nomen, ut in eo palam
conspiciatur, super quo in ecclesia dei contra Capnionem et eius innotatum
defensorem belligeretur, et ut optimus quisque intelligat, non invidię sed fidei
(A^{5b}) causam a nobis agi. Primo igitur Capnionis semper pro iudeis premittimus
assertionem, eam de verbo ad verbum, et eodem modo quo Romę ab adver- 30
sariis exhibita est, absolutissime recitantes. Deinde opponentis pro nobis in
Capnionem obiectiones subiicimus. Tertio dicti garruli et pretensi defensoris
(Ioannis videlicet sine nomine) inermes frivolasque defensiones, quas prestigia-
tionibus potius ac nenias appellarem, nihil eruditionis nihilque prorsus veritatis
continentes. Nec mirum. Hic enim triplex ordo Romę prius fuit observatus, 35
quo in his locis minime observato garruli solum unius strophas, ceteris omni-
bus studiose derelictis (ut apud simplices et talis fallacię ignaros nonnihil pro
Capnione actum videretur) imperfecte satis impressas legimus. Hanc ergo im-
posturam (ut paulo ante tactum est) dolenter Christi gratia attendentes, pre-
dictum ordinem ultimo omissemus, in hac nostra Apologia repetivimus. Quarto 40
autem loco et ultimo iustas ac bene meritas Theologi in obscurum illum Reuch-
linistam pretensumque defensorem obiurgationes, catholicasque et veras omnino
impugnationes adicimus, ut huiusmodi et taciti quidem defensoris vafra-
mentaria lacerarent ac supprimerent. Nec tamen tua modestia, benivole
lector, aut quivis alter vir bonus, nobis succenseat, quando hunc pretensum 45
defensorem nunc garrulum, nunc sophistam, modo prestigiatorem, modo infra-
scatorem et id genus aliis nominibus appellamus. Etenim processus hic noster
aperiet, dicta ipsius omnia hæc epitheta et longe maiora expostulasse, presertim
cum nullo nomine proprio in puerilitatum illarum editione conspexerimus ba-
ptisatum. Hinc arbitrati sumus, a facturę suę meritis eum qui latere voluit, 50

licite posse vocitari. Et ob id quoque potissimum, quoniam ridiculus ille (quisquis fuerit) homo in calce cavillationum suarum sic suam absolvit defensionem, 'Hęc, mi Stephane, sint apud te, ne forte bonus ille frater faciat fortasse novos articulos contra hęc'. Quę quidem verba studiosè nuper suppressa sunt, non, ut ego deciperer, qui ante duos annos (ut supra dixi) hęc omnia Romę publicata legeram, verum ut simplices et boni fucatis quibusdam rebus ac veluti novis defraudarentur. Si vero adversarii nostri aut illorum complices dicere vellent, prædicta in monstroso Reuchlinistę libello Romę exhibito minime contineri, referemus confestim nos ad libellum pro parte eorum Reverendissimo domino Cardinali tunc temporis oblatum. O gloriosum igitur defensorum, qui cum obscurorum virorum deo in antro maledicentię abdito latitante incognitus delitè exoptat, quem certe ob id ipsum ex Obscura reuchlinistarum cohorte esse, suspicari non abs re licebit. O gloriosam etiam defensionem, cui auctor ipse non satis confidit, quinimmo veretur, ne hęresium Inquisitor hereticales inde colligat articulos. O felicem quoque Capnionem, qui eiusmodi sortitus est defensorum, qui (ut reliqui obscuri omnes) semetipsum de periculosus suspectum habet articulis. Attamen nonnihil is defensor ex prophético assecutus est spiritu, dum sibi quod verebatur accidisse quisque visurus est, et quia hoc nonnulli animadverterunt, clausulam illam finalem omissam conuicimus. Ceterum, disciplinate lector, videre mihi videor nonnullos huic operi insultaturos, forsitan]que suo calumniandi more dicturos, stylum huius operis (A6) illatum esse, utpote hominis illitteratissimi, ut nuper audaculus quidam in sua ad generosum comitem epistola a se publicata facere est ausus. Quid ipsi ad hoc dicimus? Adeo inquam multorum proterva phantasia sive cęcitas est tantamque nauseam habent in Christi cibo, ut fecundissimam non dignentur percipere veritatem nisi Ciceroniano verborum nitore tradatur. Quibus certe satis responsum erit, si verbum illud apostoli pro nobis sumpserimus dicentis 'Etsi sermone imperitus sum, non tamen scientia'. Et alio loco 'Veni non in sublimitate sermonis'. Et iterum, 'Loquimur non in doctis humanę sapientię verbis, sed in doctrina spiritus'. Veritati enim (quam spiritussanctus nobis expressit) et scripturis sacris, non verborum pompe intendimus. Et quidem sermonis nitor nullum sibi in hoc opere locum vindicare potuit, cum ipse contextus sub propriis verbis interloquentium id non expectet. In primis enim nostri instituti est, ad evadendas captiosorum malivolorumque hominum calumnias, propria Capnionis verba fideliter præmittere et sub ea solum interpretatione, quę per Martinum Groningum, hominem aliqui literatum, sed ornatu non insistentem, stylo simplici Romę, et pro parte adversa iudicialiter est exhibita. Idem quoque de verbis huius defensoris nobis agendum, cuius etiam eloquium stylo alterius longe inferius est. Hac ergo ratione non erat nobis in hoc opere ornatu studendum, qui optime callemus scriptum esse, non in bove simul et asino arandum, nec induendum quempiam vestimento, quod ex lana et lino contextum sit. Si tamen Reuchlinistę illi, de quibus statim in genere locuti sumus, homines fortasse perversi, ad sui Capnionis favorem invehì in nos voluerint, et indignis nos contumeliis proscindere, cogitabimus certe, nos non esse meliores apostolis, qui ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni erant habitu pro nomine Iesu (cuius hoc negocium est quod agimus) contumeliam pati etc. Quales enim illi sint, viri boni et sapientes non ignorant. Rident sepe numero multi coram aliis, turpissimas Reuchlinistarum invectivas

²² quidam] Huttenus. cf. opp. vol. I. 164. vers. 28. ⁴⁰ in sic 1.

legentes, seorsum tamen et in conspectu honorum illas cum suis auctoribus velut pestilentiam detestantur. Nec immerito. Nam ad contumelias illi et ad convitia a suis similibus educati, dum monstra et portenta verborum eructant, ne ad unam quidem theologicam questionem nobis in scholis respondere possent. Si autem se posse dixerint, veniant obsecro, et nos semper viva voce ad respondendum pro ecclesia in Christo paratissimos habebunt, nec viva solum voce, sed scriptis etiam, dummodo aliquid in medium producerint, quod sapientes et boni dignum responsione iudicaverint. Te igitur non moveat, neque a Christi et ecclesie negotio avertant false calumniantium sive obtrectatorum maledictiones, preter fucum apparentem, et superbos ausus nihil boni continentes. Quapropter ut te paucis absolvam, erit deus iudex inter illos et nos, quod preter convitia (quibus turpiter abundant) causis sese ingesserunt, que nihil ad illos pertinebant, et a quibus liberi, etiam cum honore esse potuissent. Nos tamen pro nostro officio et theologorum more, illorum convitiis respondere dedignamur, ne (A^{6b}) fidei | negocium (ut in epistola precedenti ad reverendum Prepositum Xantensem, virum nunquam satis laudatum, scripsimus) maledicis contentionibus involvatur. Est enim hereticorum et eorum etiam, qui vel hereticales libros vel ipsos tandem hereticos defendere moluntur, ut dum rationibus et ecclesiasticis sententiis nihil possunt, sese convitiis, execrationibus et apparentibus quibusdam cavillis, via etiam facti (si possunt) ulro citroque contueantur. Vale, lector piissime, et que in sequenti opusculo tam aperta fronte, et ad honorem domini nostri Iesu Christi, omniumque fidelium salutem, perpaucis dicuntur, boni consulito. Colonie ex conventu nostro Anno .M.ccccxviii. in Augusto.

[His litigiosis epistolis egregie respondet sequens Francisci Sickingensis expostulatio, de qua vide Hutt. opp. I. p. 320. num. CL. et infra p. 446. sq. epistolam 25 Prædicatorum ad Leonem X. d. 10. Mai. a. 1520. datam cum Hochstrati ovantis §. 26.]

a ij Ernoderung vnd verkundung: des | Edeln vñ vestn Francisco
vñ Sickingen / zñ Eberbürg / an vnd wider Provincial prioren
vnd Con=uenten Prediger ordens teutscher nation vñ (sunder=|
lichen Brüder Jacoben von der hochstraten / auch | prediger or= 30
dens / von wegen vnd namen / des hoch=gelehten vnd weitberümb=|
ten hern Johann Neuch=|lins baider Nechten doctor / seiner er=|
langten Execu=torial halben ic.

Francisci equo insidentis hastamque longam ferentis sequentiumque lancearii peditis duorumque equitum rudis xylographica effigies.

a ij Euch den wirdigen / Hochgeler|ten / gaislichen / andechtigen / | herrn Eberhar=|
ten / doctor provincial / auch allen andern vet|tern vnd Brüdern prediger or=|
dens teutscher Natio / prouinz | sampt ewr in mich bestimpten | sachen / anhangern vnd
verwandten / Thun ich Franciscus von Sickingen zñ wissen / Nach dem | euch vnd
gemainlich aller erberkait / baider gaisli=cher vnd werntlicher stendt vnuerporgen 40

²² perpaucis] i. e. volumine 24 foliorum in 40.

welcher | massen vnd mit was geschwinden / auf sechlichen pra-ctiken die ewren / den
 würdigen hochgelerten / herrn | Johana Neuchlin / meinen besondern gütten freünd |
 zu merklichem vrrat nachteil / smach vñ verlezung | seiner eeren / wider Päb-
 licher hailigkeit verpot / | auch weiland Romischer kaiserliche manestat / hochlobli-
 cher gedechtnus vnser allergnedigisten herrn / | darzu vil trefflicher des hailigen
 reichs Churfür-⁵sten / Grauen / Herrn / vnd hochgelerten / maynung | vñ willen so
 vil an euch gewissen / vnpillich beswert | habed / Noch teglich an vntterlass / mit
 vnzimliche | smach / schrifftten vnpillichen antastten / nit vntterlassen / vber vnd wi-
 der das er euch / vrrail vnd sentenz || sampt erstattung kosten vnd scheden / die aij^b
¹⁰ dan recht-lich gemessigt / vnd darauff gebürlich Exemtorial/brieff / mit anruffung
 weltlicher handt erkent sindt / | Abbehaltē hat / welchs alles / jr durch ain vor-
 maint | vngegrungt freuel vnd umbtreiblich appellation / | aufzūhalten / vñ obge-
 dachtem doctoz Neuchlin / | den bedagten erfarnen frumen / künstreichē man / mit |
 weitläufftigen gerichtten / vnendlichen vnerhörliche | processen auß zu hellingē / vn-
¹⁵ terstend / Die weil aber | ich zu massen / vil ander mere / dem erbern rechtē / vñ
 der pillichkeit genaigt / ob solchem ewrem geübtem | sūnemen von des gemelten
 doctoz Neuchlins we-²⁰gen / auch der erzelten vñ ander bewegliche vsachen | Sün-
 derlich auch vmb des willē / dz er meinē eltern | oftmals gefellig dinst erzaigt /
 vñ weiter das ich pil-lich zu herzen sure vnd beweg / er sich so vil an jme |
²⁰ gewesen beslossen hat / mich in meiner jugent sitlicher | tugent / zu vnterweisen /
 Nit vnpillich missfallen trag | So stet an euch herrn prouincial / als der obge-
 dachten prouinz oben / dem dan Brüder Jacob Hoch-²⁵straten darzu alle andre
 vetter vñ brüder / in der | gleichen sachen vntterworfen sind / Mein ernstlich
 beger vnd geshynnen / jr wollet bey obgedachter prouinz / vnd sunderlich Brüder
²⁵ Jacob Hochstraten / | auch andern seinen anhengern / fürderlich vnd mit || ernst a iij^b
 handeln / darob sein / sie da hin vermögen / vnd | wie pillich vnterweisen / dz sie do-
 ctoz Neuchlin hin-³⁰füran künsttlich rüwig lassen / ferrer nit vntreibē | auch mit
 ainiger smachschrift besuern / Sonder seiner behalten vrrail / vnd darauff erkau-
 ten Executo-³⁰rialen / jrer vermaiten freuenlicher Appellation / dy | allein vntrei-
 bens vnd auf haltens halb / fürgenomē | ist / vnuerhindert / in Monats frist / negst
 nach dis | brieffs / euch beschehen vberantwortung / benügen | tun / jme auch die
 tariteten kosten / Nemlich hundert | vnd anlff gulden entrichtten / vnd sich der ver-
 fallen | peenhalb / das sie jnen wider Päbtllichen richter juhibition / durch ir auf-
³⁵ gedruckte schrifftten / gesmecht | han / mit jme vertragn / Darzu gnügsamlich sicher
 hait vñ Caucion tün / jnen hinfür solcher sachen hal-³⁵ben in khainen weg zube-
 lestigen / | noch belesig zu | werden versügen / darzu jme vnd mir solchs vnter |
 ewr / als prouincial / mit etlichen / zway oder dreyen | der prouinz / fürnemensten
 Clöstern / Priozen vñ | Conuent / von wegen gemainer prouinz jnsigln / ju | ob-
 berürter zeit / lauter mit clarem / vnuerdünckelten | worten zuschreiben / dann wür-
⁴⁰ ostgemelter doctoz | reuchlin / in vorgnanter zeit seines kostens / vñ anders | nicht
 entricht / noch zūfrieden gestelt / auch versichert | vñ zūgeschriben wirt / als obge-
 melt ist / Solt ir als || dan wissen / das ich mitsampt andern meinen herrn | freün- a iij^b
 den vñ gūnnern / die solher ewr geübten hand-⁴⁰lung / auch höchlich missfallens haben
 wider euch dj | ganz prouinz / auch deren adherenten / zūfürderung | erlangter
⁴⁵ rechten vñ der pillichkeit / ju vermögen | Päbtllicher vrrail / darauff genolgt
 Executorial / | auch deshalb hincz ausgegäner kaiserlicher manestat obgnant man-
 dat denselben / wie pillich vnterde-⁴⁵niglich zu geho-⁴⁵samer / vnd die erber gerechtig-

¹ geschwinden] dolosis. ⁷ lege gewesen ¹⁰ lege Executorialbrief ¹² lege vn-
 gegründt

kant | zü erlangen trachten / fürzunemen vnd handeln wil / | Damit doctor Reuch-
 lin / als ein alter frümer / vnter | den hochgelertigsten / nit der nyderst / der Cere
 kunst | vnd lob in weiten landen erschollen vnd außgebreit | Solcher gewaltiger
 ewr durchachtung / eyneft vertragen in difem seinem erlichen hergebrachttem alter |
 bey rüe bleibe / Auch so vil got gefellig / friedlich be=schliessen möge / vnd da- 5
 durch vermerkt werde / dz | vilen hohen adenlichen vnd andern / treffentlichen |
 werntlichen stenden / jch gewewig der hochgelerten | vnd gaislichen / Söly ewr
 byßhere / gegen doctor | Reuchlin / aigen willen nottürfft / geübte handlung | von
 herzen vnd gemüte / layd gewesen vnd noch | sey / Das hab ich euch herren den Pro-
 uincial / fur | euch selbst / vnd von wegen ewr prouinz / deren vetter vñ Brüder / 10
 (a) eins fur alles / vnangezeigt nit wöl=|len lassen / des wissens / vnd darnach entlich
 zürich=|ten haben / Wie wol ich sunst aufferthab dieser sa=|chen / Euch vnd dem
 Orden / gefallen zü erzeigen | wol genangt were. Geben vnter meinen angebor=|
 nen / auffgedrucktem jusigl Frentag negst nach sant | Jacobs / des hailigen apostels
 tag Anno .x. iiii. 15

[Litis in omne ævum memorabilis exitum ex sequentibus epistulis condiscimus, quarum Reuchlinianas ex Pircheimeri a Goldasto neglegenter editis Opp. (Francof. a. 1610. fol.) p. 260...263. desumpsimus, Bucerianæ adhuc ineditæ, ne illis fere omnibus recentioribus intermiscetur, posteriorem locum dedimus.]

Consultussimo domino

20

Bilibaldo Pirckheimero,

Norimbergensi patricio, amico suo S. P. D.

Vides, Bilibalde, prudens homo, vitæ meæ rationes quorsum fluant: domesticarum me pecuniarum exinanivit facultate genus hoc belli vestri cum molestissimi tum ignavissimi, ut prope decocta re cogar iocalaria mea χρυσὸν τὸν 25
 κολοφώνιον consumere, quod constat multum ab auro nostra ætate divulgato distare. Sed deficiente quotidiano victu cum nihil habeam quod aliunde sumam, oportebit me hanc vetustatem auream cum moneta nostræ consuetudinis argentea mutare. Sum vero imperitus nummularius et ignorans quid pro quo. Te igitur
 pro nostra veteri amicitia oro iterum atque iterum, tuam probitatis integrita- 30
 tem obtestando, ut qui es omnium in re domestica plurimum exercitatus, velis de antiquissimorum florenorum valore me facere certiorum, quorum nunc duos aureos nummos hic inclusos tibi mitto. Nam huiuscemodi habeo quasi triginta, quos, etiamsi quammaxime vellem, tamen victu victus retinere non possum.
 Si possem differre in Martium, retinere possem. ita enim domi cu- 35
 rator promisit, de cella mea vinaria posse vino vendito centum se mihi aureos circiter mensem Martium reddere. Sententiam tuam mihi propere impertiaris obsecro. Vale feliciter. Si inter aurum vulgare hos atque tales, quales cernis, exponam, certe, ut nosti, nonnihil de valore perdam. Et simul erubesco tam bonum aurum in agrestes homines spargere. Iterum vale, amice integer- 40
 rime. 3. Non. Ianuarias, Ingolstadii, anno M.D.XX.

Iohannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor.

² der] des Cere ¹³ sic pro meinem 1.

²⁵ i. e. præstantissimum aurum. Cf. Zenob. VI. 47. ex Aristophanis Cocalo.

Consultissimo domino
Bilibaldo Pirckheimero,

patricio Norimbergensi, amico suo præcipuo S. P. D.

Nondum Castanerius auriga istinc ad nos rediit, mi Bilibalde, lumen meum.
5 Quare de negotio quod mihi tecum est, iam nihil scribam, nisi quod me recte hortatus es, ne sit redeunti mihi quo Anaxagoras ostendit, cura de viatico. Cuius consilii habeo tibi gratiam. Sed ita scripsisse videris, quasi decrepitum me credas meis crepundiis plus æquo gaudere. Tu vero noli obsecro desiderium hoc vetustatis in priscis nummis vitio mihi dare: amœnitas in causa est,
10 non avaritia, et simul quod ii soli e manibus prædonum et tyrannorum fugerunt. Si avarus essem, pluribus abundarem, et plura quærerem. Et quidem eram dignus habere, si tibi non molesta est hæc mea iactantia. Sed divitiæ non mihi cordi sunt. Heri ad me legati a fratrum Prædicatorum provincialiter venerunt, duo theologiæ doctores, alter regens Heidelbergæ, alter prior in Esslingen, qui post litteras commendatitias obtulerunt capitula pacis, optantes redire mecum in gratiam. Ego pacem non repuli, sed capitula recusavi. Tum demum de re illis certa eos feci certiores, causam meam nobili Francisco Sicano sive de Sickingen cessisse exequendam, in qua procuratorem eum constituerim irrevocabilem in rem suam, cum libera, ut eam possit quoque in alteros
20 transferre, quando libeat. Quare ut cum eo agant quoquo modo, non inficiar, si velint pacem consequi. Hæc summa rerum, si avarus essem et pecuniarum cupidus, putabisme me nihil inde potuisse lucri retulisse? putas abiisse illos sine pollicitatione? Sed post hæc tecum pluribus. Nunc enim accinctus Dn. Io. ***** concionator apud vos s. Sebaldi vadit, qui has litteras ad te fert.
25 Vale, omnium dilectissime Bilibalde, atque feliciter vale, spes mea. Angloli 14. Calend. Februarias, anno M.D.XX.

Iohannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor.

Consultissimo
Bilibaldo Pirckheimero,

30 patricio Norimbergensi, amico suo præcipuo S. P. D.

Ne velim quidem quod quibuslibet litteris meis respondeas, nisi in causa necessaria. Novi enim occupationes tuas. Non otiaris, sed in præsentem te peto consilium tuum. Heri namque a curia Romana redditæ sunt binæ ad me litteræ, tum procuratoris, tum sollicitatoris mei, datæ 13. Ianuarii, quibus me
35 certiore faciant de adversariorum meorum perversa machinatione. Nam cum sentiunt, se in causa principali et materia litis nostræ fore victos, propter quod ante annos tres aut quatuor mandatum de supersedendo impetrarunt, et iudicibus inhibuerunt, ne procederent, atque ita quieverunt interea, quod appellationem suam et causam non sint prosecuti usque ad hæc tempora, Nunc
40 relicta materia principali, super qua prius processerunt, volunt (ut me latius fatigent usque ad mortem), volunt inquam venire ad præparatoria iudiciorum, ex quibus volunt intendere nullitatem processus Spirensis, Quia impetrarunt alium Iudicem loco Reverendissimi Cardinalis Grimani, qui abest a curia, et

⁶ i. e. ad inferos, ad quos undique tantundem viæ est. ^{14.15} Esslingem Goldast. ¹⁸ litturas Goldast.

illi surrogatus nomine Dominicus de Iacobâtiis, Cardinalis nuper a Leone creatus sit s. Bartolo in Insula, acutissimus, ut aiunt, iurista, coram quo volunt de apicibus iuris sophismatizare, si forte possint ad expensas retorquere. Inchoantur autem hæc postquam Franciscus eos diffidavit. Scripsit autem idem Franciscus ad me, quod in die nativitatæ Christi venerit ad eum provincialis⁵ cum quibusdam patribus provinciæ et impetraverint iterum ab eo unum mensem, in quo velint mecum tractare. Et concluderunt cum eo, quod casu quo mecum infra eum mensem non concordarentur, quod tunc pro nunc consentirent, quod acciperet ad se aliquot viros doctos et ecclesiasticos pro parte mea, et ipsi acciperent ad se aliquos pariter viros doctos et ecclesiasticos, qui circa¹⁰ dominicam Oculi litem hanc per amicabilem concordiam componerent et finirent. Super quo venerunt ad me missi a Provinciali ad colloquendum super capitalis pacis, et quia nolui causam recipere de manibus nobilis Francisci, cui cesserim, ideo impetraverunt a me consensum habiti tractatus, ut præferretur, et nominatæ sunt personæ illorum amicabilium compositorum, in quas nos¹⁵ ambæ partes consensimus, et ita a me recesserunt, quod dixerunt omnino hanc litem fore extinctam, quia promisi eis me omnia grata et rata habiturum, quæ hac in causa ex utraque parte concluderent. Cum igitur considero diem nativitatæ Domini, quo inducias mensis impetrarunt, et considero diem 13. Ianuarii, cum mei procuratores ad me litteras obsignabant, possum cogitare quod ea²⁰ Romæ sint nuperrime moliti, ut nobilis Francisci institutum negotium impediant. Ego autem scripsi Romam, ut procuratores mei supplicent Papæ, quatenus ad tempus, etiam mei contemplatione supersedeatur, sicut iam tribus annis post mandatum de supersedendo ab adversariis meis impetratum, etiam me invito fuit cessatum. Item quod dicant Reverendissimis Iudicibus, causam²⁵ de consensu partium iam tractari per compositores electos ad amicabilem concordiam, quare nolui præcipitare rem. Tu responde, si potes, quid facturus sim commode: et vale feliciter. Angloli 4. Idibus Februarii, anno M.D.XX.

Iohan. Reuchlin .LL. Doctor.

Consultissimo domino

30

Bilibaldo Pirckheimero,

patricio Norimbergensi amicissimo suo S. P. D.

Ne tabellario huic se offerenti Norimbergam iterum nihil litterarum ad te darem, qui sane festinabat, has saltem pauxilli momenti scribo, quibus certior te facio, consilium me tuum esse sequutum. Nam omnem retexi Sicano³⁵ meo fraterculorum in curia Romana fallaciam, et quod novum processum moliantur, agentes per leguleiorum captiunculas et brocardica vaframenta ad nullitatem sententiæ Spirensis, quam de more curiæ per sordes facile poterunt impetrare, ut expensas pendam. Spero illum Herculem ponere nequitii modum. Dies amicabilis tractatus ad medium quadragesimæ consentientibus parti-⁴⁰

¹ de, Iacobutiis *Goldast.* creatus] die 26. Jun. a. 1517. cum aliis triginta. Cf. de eo Ciacon, vit. pontiff. III. p. 383. ⁴ diffidavit *Goldast.* ⁶ impetrauerunt *Goldast.* ⁹ aliquot sic h. l. *Goldast.* ¹¹ domin. Oc.] d. 11. Mart. a. 1520. ¹³ manib.] maioribus *Goldast.* ¹⁵ amabilium *Goldast.* nos] non *Goldast.* ²³ cōtemplatione *Goldast.* ²⁴ ab] ob *Goldast.*

³³ asserenti *Goldast.* ⁴⁰ med. quadr.] d. 2. Mai. a. 1520.

bus statutus coram illo est. Ceterum ut de nomine solvendo fortius speres, hoc te velim ne ignores, hodie mecum ex commissione illustrissimi principis D. Wilhelmi Ducis Bavarie actum et peractum esse, ut Anglopoli et Græca doceam et Hebraica. Annum mihi constitutum est stipendium ducentorum aureorum, Cumque huius nostræ calamitatis intemperies me huc adegit, ut ad tempus oporteat extra patriam vivere, acceptavi conditionem, ne nihil agerem, Persuasus etiam a ducalibus commissariis, ut singularem Principis erga me clementiam nonnihili facerem, qui et me in bello captum servavit, et omnia mea bona cum tota familia sub colore prædæ confiscata liberavit, belli summus imperator. Ad kalendas igitur proximas Deo adiuvante linguas docere incipiam. Quod futurum felix fuit. Tu vale feliciter, Et me principem Siciliae Dionysium Corinthi puerilia docentem spectato. Iterum vale Anglopoli prid. Calend. Martias, anno MD.XX.

Johannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor.

MARTINVS BVCOERVS

BEATO RHENANO

d. 15. Ian. a. 1520.

15 Spiris.

VIRO VNDECVNQVE DOCTISSIMO

S. D.

Multo iam tempore nullas ad te literas dedi, integerrime Beate, hoc est nullam tibi molestiam exhibui. Quid enim aliud meæ literæ, nihil nisi barbaræ, ingenio tuo tam delicato nec nisi perpolitatis atque sacharatis, qualia nimirum ipse gignit, assueto parentent? gerræ eæ nostrates quæ quod non omnino ingratas tibi fore suspicarer, scribendi aliquantulum fenestram mihi aperuerunt. Sunt concordia et quidam velut *συγκρητισμος* quem nostri sero tandem, uti Phryges, malo suo sapientes, cum optimo ac innocentissimo Capnionem meditantur conficere. Nosti nimirum cum toto fere mundo, ut teterrimum negotium viro omnium candidissimo literatissimoque iam annis amplius sex, vere atratus, vere ater ille noster Hogstratus exhibuerit, neque sine ingenti nostri condolio, id quod et ipsum tibi commune cum doctis bonisque omnibus fuit: adeo mali huius flamma a vili primum pessimeque audiente Verpo excitata, dein a nostro illo, non sine præsentissimo *της ατης η παντας αταται* auxilio, qua patet orbis dispersa, corripuit involvitque multos, nec ulla ratione restingui usque in præsentem diem potuit, paucis quidem ex nostris faventibus ei, plus nimio cessantibus iis quibus haud perinde difficile ipsam reprimere fuerat, modo animam tantis malis advertere voluissent. Sed non ita visum Deo cui nostra familia arrogantiae impudentiæque nomine tam invisæ, quam est apud homines infamis. Satis pœ-

Ex MS. bibl. Sletstadiensis rogatu meo transcripsit vir humanissimus rev. theol. Dr. Io. Wilh. Baumius, cuius exemplum *ap.* (i. e. apographum) in adnotatione significatur. Prior huius epistolæ ab alia, posterior inde a verbis *illud captans* ab ipsa Buceri manu scriptæ sunt. Non nulla cum ad rem nostram non facerent omisimus, quod punctis positis indicatum est.

²³ nostrates] i. e. nostræ Dominicanorum. ²⁵ *συγκρητισμος ap.* ²⁹ noster] Bucerus cum hæc scriberet, ipse ordinis Dominici sodalis erat. ³¹ Verpo] Pepericorno. ³² Atæ [deæ Noxiæ] quæ omnibus nocet. *Hom.* II. XIX. 91. 129. ³⁴ ei] si *ap.* ³⁶ nostra familia] *Prædicatorum ordo.*

narum scilicet nondum dederat, quamquam nunc misertum nostri haud ita vana argumenta reddidere. Nam effecit ut ab igne huius dissidii (ferocissimi) in quem non manus modo sed universum et corpus et animum prudentes nostri immisere, tandem vel armis depelleremur. Quod munus nobilissimo Equiti Francisco ex Sickingen prudentia et militari peritia ex æquo suspiciendo delegatum a divina providentia mirifice gratulor. Quippe qui sit ea animi fortitudine atque constantia, ut infecto opere nunquam sit receptui caniturus, ea sollertia et humanitate, ut non nisi commodissime, etiam nostris, isti tragœdiæ sit colophonem impositurus. Is ergo bis hastam simul et caduceum nostris obtulit, in secundis tamen literis magis ad caduceum est eos exhortatus, indicens nihilominus bellum si, præterito die qui Innocentibus sacer est habitus, cum Capnione nondum in gratiam rediissemus. Hac causa in festo Stephani, ni fallor, cum noster Provincialis in Arce vulgo Lanstein appellata convenit, pacem oraturus causamque totam in unum Hogstraten reiecturus, Ut ea ab ipso solo, auspiciis tamen atque impensis Coloniensium Theologistarum, acta est. Atqui ad perver-¹⁵ sissima rabulæ istius studia, imo insanias, quibus non iam tantum Capnioni, sed et doctis bonisque universis molestus fuit, quare tam diu connixit? Potissimum a non contemnendis monitoribus admonitus, inter quos etiam Spiegelii noster suam semel nobis operam collocavit. Quare hac purgatione minime elapsus, ut cui non cum Mida quopiam sed cum Francisco Sickingensi, qui et²⁰ auribus videt et oculis, negotium fuerit. Id quod probe expertus est. Nam prompte adeo et luculenter omnia fere nostratium facinora quæ abhinc viginti annis designarunt, ei recensuit inculcavitque summa cum severitate, Ut temporariæ reponionis haud prorsus inopem mutum plane ac elinguem reddiderit, minimoque negotio effecerit ut facturum se omnia, quantum in se foret, quæ²⁵ cunque in hac re postulasset, polliceretur. Tum Eques, unicum omnium germanorum equitum decus et ornamentum, testor, inquit, Christum me nec vos neque vestros odisse; sed insignia illa flagitia, quæ vestri iam non paucos annos committunt, quæ ferenda nemo bonus et æquus censet, huc me adigerunt ut vi tandem ad salubria vos consilia compellerem. Vide, mi Beate, an non³⁰ ter quaterque felices prædicatores quos armis in gratiam et amicitiam optimorum ad pacem concordiamque utilissimam, hoc est multo maxima bona, cogi tandem contigit. Ergo exigente Francisco Provincialis noster intra mensem pollicitus est, missa ad Capnionem honesta legatione, pro virili sua portione curaturum se litem hanc componere ac cum ipso in gratiam redire; quod si non succe-³⁵ dat, XIII. Martii apud Vangiones arbitrorum utrinque deligendorum sententiæ se per omnia pariturum. Itaque VIII. Ianuarii hinc scolæ nostræ præses, Doctor Theologus, vir omnis arrogantia ex professo hostis, eoque Hogestrato iniquissimus, quantum pertinet ad hanc causam, Ingolstadium profectus est, assumpto et alio quodam Theologo Priore Esslingensi similis suffragii viro, itidem de⁴⁰ pace cum Capnione tractaturus, qui etiam nomine provincialis promittat in proxima nostrorum Synodo eum effecturum ut non sua modo sed pontificia quoque autoritate Hogstratus compescatur, ac perpetuum quod vocant silentium ei indicatur, datis ad hoc ad pontificem literis ab universa Synodo nostra quam

⁵ ex sic ap. ¹¹ die] 28. Dec. ¹² festo St.] d. 26. Dec. ¹³ Lanstein] puto Landstuhl, quæ et Nannstein. ¹⁵ Spiegelii et Bucerus Sletstadiensis erant. ²⁰ Mida] Apollini victoriam abiudicante, ideoque asininis auriculis deformato. ³⁶ sententiâ, se ap. ⁴⁴ Hæ 'a futura Synodo' datæ literæ diem x. Maii a. 1520.

VI. Maii Francofordiæ indixit futuram. Octavus hodie dies est quo isti hinc ad
 Capnionem Ingolstadii agentem abiere, spero, ut est eximia facilitate ac mirifica hu-
 manitate Capnion, optatæ pacis nuntio ad nos reversuri. illud captans, uti vicissim
 non turbas, non lites tu, sed de literis ac literatis aliqua rescribas. Ut mea fert
 opinio, haud es inops otii, etiamnum agens in Patriâ, quantumcunque in eorum sis
 albo qui nunquam existunt negotiosiores quam dum otio fruuntur. Nobiscum præ-
 ter Lutheriana paucula quædam eaque casu allata, in literis nihil novi habetur. At
 hæc tam erudita tamque christiana libertate annuntianda, nec iucunda minus viden-
 tur, ut nihil æque etiam atque per multa exemplariorum millia illa quam latissime
 dispergi. Tanta veri illibatique christianismi et dogmatum et præceptorum uber-
 tate scatent, nec fieri potest ut eorum lectione non multo plurimi, fastidita illa
 vetere saliva, sinceram theologiam puramque Christi doctrinam sint amplexuri,
 quando cætera hominis istius adeo non contemnendam in multis frugem pepere-
 rint. Nec adduci potero ut credam non præsentissimi .s. Spiritus opera hoc
 negotium agi, tam diu nimirum salvo Luthero, salvisque ipsius dogmatis. Nam
 ea Eccius atque alii edentuli arrodere quidem, idque dente theonino quem so-
 lum habent, conati sunt, at nulla facta impressione, velut mentem Domini, qui
 non commovebitur, adhuc consistere ipsa, maioreque iam rationum robore esse
 fulcita, licet doleant, confitentur tamen etiam ipsi. Inter hæc commentarius in
 Epistolam D. Pauli ad Galatas adeo mihi adrisit, tam visus est præter accura-
 tissimam Paulinæ sapientiæ explicationem saluberrimis præceptionibus refertus
 ut quamquam unum tantum habeam, eumque ab amico quopiam in paucos dies
 concreditum, voluerim nihilominus vobis eum mittere meque eius lectione per
 temporis aliquantulum fraudare, quo pluribus deinceps eius copia fieret. Nam
 magnopere te rogo, si eum nullus alius imprimat, Lazarum nostrum inducas
 suis typis vulgatiorem facere ipsum dignetur, mirum in modum hac opera stu-
 diosis gratificaturus. Sin vero vel alius opusculum excudat vel sententiæ mea
 tuus calculus non accesserit, ut a Lazaro excudatur, fac, te per Christum ob-
 secro, oeciissime ad me libellus revertatur, ut et fidem meam apud amicum qui
 visendum tantum tribuit liberem, et, ut mihi videtur, salutiferam eius lectio-
 nem diutius non desiderem. Porro si ligna in sylvam fero et rem actam ago,
 lubens hanc opellam perdidderim, qua animum meum in sanctas literas depre-
 hendere tamen queas. Mihi novum est, si novitatis gratiam apud vos amisit,
 quicquid hoc est opusculi, iudicis vice fungatur, non meorum studiorum sed
 quibus, si liceret, studiis vellem esse addictus. Iam satis tuum ornatissimum
 ingenium defatigavi meis nugis. Oro cuncta boni consulas et vel hic patientiæ
 tuæ periculum facito æquo animo tam verbosas nœnias lecturus, sed et amicis
 tuis de his renunties. Neque enim nescius es qua sim conditione quove sint
 animo mei etc. Denique is ipse cuius est hic Commentarii liber nuntius est,
 qui insciens Argentoratum eum profert; quem ut fallerem, Materni manu in-
 scribi literas curavi. Cum Provinciâ enim nostro Spiras profectus in ipsius
 ædibus hæc scripsi, qui te impendio salutatur oratque et Frobenium admoneas,
 cum forte illi scribes, libros recens excusos mittat ei, quod promisit. Quippe
 nihil adhuc eorum quæ a proximo emporio excussit vidimus, quod et ipse te

adscriptam habent. Vide p. 447. v. 35. sq. et cf. Reuchlini ad Pirckh. epist. d. An-
 glopoli NonisMai. a, 1520. ³ Incipit a verbo *illud* ipsius Bucerii manus. Verba
 desunt, ut mihi videtur, nulla. ⁵ Patria] i. e. Sletstadii. ²⁵ Laz.] Schurerium.
³⁹ mei] Dominicani.

plurimum oro. Bene Vale. Spiritus in ædibus Materni Hatteni sacerdotis humanissimi XV. Ianuarii MDXX. Tuus

Fac queso me diligenter commendes Domino Doctori Paulo, Io. Sapido et aliis. Nam Wimphelingo ausus sum scribere.

[Sequentes prædicatorum receptui canentes ad pontificem maximum litteras, 5 quarum etiam in Hochstrato ovante (§§. 26. 50.) mentio facta est, damus ex 1. = MS. LAT. Fol. 239. BIBL. REG. Berol. fol. 44. sq., contulimus 2. = G. Friedländer Beiträge zur Reformationsgesch. Berl. 1837. 8°. p. 113..115.]

Sanctissimo in Christo Patri, ac domino,
Domino Leoni Decimo, Pontifici Maximo 10
Domino nostro clementiss.

Post beatorum oscula pedum, sanctissime ac beatissime pater,
Quam devotus apostolicæ sedi noster semper ordo extiterit ac præcipue nostra provintia, quæ magno sæpe suo periculo et temporali damno, eiectionis aliquoties e suis domibus multoque tempore exultantibus nostris prædecessoribus, 15 sacrosanctæ Rhomanæ ecclesiæ firmiter adhæsit prædicando, docendo atque adversarios fortiter refutando, dignitatem ac obedientiam Rhomanorum Pontificum propugnantes, speramus Vestræ Sanctitati exploratum haberi, præsertim quando eius singularem favorem atque benevolentiam luculenter adeo ac magnis beneficiis sumus iam crebro experti. Quo fit ut ingenti fiducia quicquid demum 20 molestum occurrerit, sub Tuæ Sanctitatis protectionem confugere certumque ab ea præsidium orare iam pridem statuerimus. Quare cum tempestate hac non dissimulandis periculis involvamur ob litem, quam occasione libelli cuiusdam cui titulus Oculare Speculum, a fratre Iacobo Hochstraten, nostri ordinis professore ac hereticæ pravitatis inquisitore ante annos aliquot cum eximio viro 25 Domino Ioanne Reuchlin, legum doctore, dicti libelli auctore, susceptam ac sub iudicibus a Vestra Sanctitate deputatis Rhomæ hactenus agitatam, magna spe nunc sub eiusdem Sanctitatis Vestræ tutelam confugimus auxilium poscentes. Admodum enim odiosa ea per Germaniam proceribus virisque doctis fuit, magnamque nobis invidiam indignationemque excitavit, ut plane fabula simus fere 30 omnibus, ac ceu fraternæ charitatis hostes pacisque et concordie inimici quotidie et editis libellis et omnium sermone, licet immeriti, infamemur, prædicatio nostra contemnatur, a sancta nostra religione cuncti deterreantur, quicquid etiam quantumlibet sancte moliamur, rideatur, aut superbiæ et arrogantie adscribatur; cum tamen neque auspiciis nostris, neque consilio aut subsidio 35 ullo prædictus Inquisitor hanc litem vel susceperit, vel sit prosecutus, hinc ergo moti viri quidam in ecclesiastico ordine, eruditione et auctoritate gravissimi cum hac lite, omnium fere iudicio non necessaria, multorum etiam vehementer nociva offendi plurimos viderent, ædificari neminem vel certe paucissimos, suas vices interposuerunt, ac tam pro ædificatione fidelium quam pro nostra pace et tran- 40

³ Paulo] Phrygioni.

¹⁴ prouincia 2. ¹⁶ adhesit 1. ¹⁸ habere 2. ²⁰ fiducia 2. ²⁵ hereticæ 1.

³³ sanctæ 2. religione 2.

quillitate iudicantur operæ precium, id quod et nobis ex sanctis rationibus videtur, ut a Vestra Sanctitate quam suppliciter oraremus, prædictam litem perpetuo indicto silentio, salvo utriusque partium honore, terminaret penitusque sopiret, hocque pacto, ut videlicet per litteras pro hac re Sanctitati Vestre supplicarem, pacem inter nos et eximium virum Ioannem Reuchlin præfatum eiusque amicos composuerunt. cuius compositionis formam curavimus Vestre Sanctitati per nostros procuratores exhiberi. Et plane non solum nobis, sed multis etiam doctrina et vita præstantibus viris, si hac ratione finem tam odiosæ litis a Vestra Sanctitate impetraverimus, videtur fore ut, cum fides in nullo periclitetur, nec ullam veritatis iacturam faciat, fraterna charitas cum omnibus instaretur, Episcoporum et Principum ac omnium fere per Germaniam nobilium atque eruditorum erga nos favor reviviscat, pax et tranquillitas firmetur ac non levia e medio pusillorum scandala tollantur, salubrius atque efficacius divina per nos præcepta prædicentur, quæque pro salute Christi fidelium Vestra Sanctitas aliquando mandaverit, feliciter maioreque successu a nobis peragantur. Proinde Vestram Sanctitatem quam humillime atque obnixè præcamur quanta possumus animi supplicatione, summo studio, maximo desiderio oramus atque per amorem Christi, qui ut nobis pacem restitueret ipse se in mortem tradidit, per raram illam et eximiam tuam in nos benevolentiam, per nostram in Rhomanam ecclesiam ac præcipue Vestram Sanctitatem observantiam nunquam sane non exertam obsecramus prædictam causam et litem ad se advocet ac indicto perpetuo silentio utrique partium salvo utriusque partium honore finiat, terminet ac penitus consepeliat atque sub censura omnibus et singulis hæreticæ pravitatis inquisitoribus præcipiat aliisque quacunque dignitate vel conditione existant, ne quis eorum litem resuscilet eiusque occasione præfato domino doctori Ioanni Reuchlin negotium exhibeat, quod profecto multorum magnorumque iudicio eius et eruditio et vitæ integritas fideique sinceritas meretur. His precibus nostris si Sanctitas Vestra clementer annuere dignabitur, pacemque tam sanctam, omnibus utilem, ecclesie decoram, nobis vero etiam necessariam prædicta ratione restituerit, faciet (uti speramus) rem in primis Christo Opt. max. gratam, tot episcopis ac optimatibus optatissimam, doctis miro desiderio expectatam, nobisque plurimum salutarem. Facit idem salvator noster, Vestram Sanctitatem exoremus, quem obnixè quotidie oramus, ipsam ecclesie universæ et nobis incolumem atque florentem diutissime servet.

³⁵ Dat. Francofurdicæ Anno vicesimo supra millesimumquingentesimum, decima Maij, in nostra Synodo Provinciali.

Vestre Sanctitatis humiles oratores

⁴⁰ Frater Everardus de Clivis Ordinis Prædicatorum Theologie Professor, Provinciæ Theutonice Provincialis, Capituli Provincialis Diffinitores, Theologie Professores Priores Conventuales ac ceteri omnes ad dictam synodum legitime convocati in eaque presentes.

¹ et sanctis 2. ⁴ sopiret 2. litteras 2. ²¹ expertam 2. ²³ penitus 1.
²⁴ hereticæ 1. ²⁶ iudicio 2. ²⁷ præcibus 1. ³³ quotidie 2. ³⁶ provinciali 2.
³⁹ Provinciæ 2. Provincialis 2. ⁴¹ ceteri 2. legitime 2.

Consultissimo

Bilibaldo Pirckheimero,

patricio Norimbergensi, amico suo colendissimo.

Salutem tibi opto καὶ χαίρειν. Nuper ad circiter pridie Kal. Iunias re-
deunti mihi a communi amico nostro Kiliano de Rebdorf et Gabriele de Schawm-⁵
berg, Canonico Dryopolitano, tui amantissimis, redditæ sunt litteræ a Nobilis-
simo Francisco de Sickingen, quibus me fecit certiozem, opera sua extinctam
esse litem, quæ tam fuit hactenus diuturna inter Prædicatores meque. Impe-
trabunt enim a sanctissimo Leone litis et causæ extinctionem, cum honore
meo, suis expensis, in meliore forma, quæ et mihi et mei amantibus iam¹⁰
concepta placet. Et est expensarum litis in processu Spirensi post obtentam
a me contra illos diffinitivam sententiam taxata summa, in bono auro mihi iam
persoluta. De iis posthac pluribus. Dilectissime Bilibalde, mitto ad te quos
mihi tam liberaliter mutuasti 30 aureos in auro, quo nomen solvo; at grates
persolvere dignas nullo possum studio, quod excogitare queam tuæ ingenti erga¹⁵
me benevolentiae. Dii tibi persolvant. Erasmus Santbach, Kobergi, amici, ut
ais, tui, negotiorum gestor seu institor, Bibliam Hebraicam cum Commenta-
riis vendidit petenti mihi: pretium solvo octo aureorum. Eidem etiam pro
Hesychio tradidi aureos tres quarta minus. Omnia misi Nerobergam per eun-
dem Santbach, qui domino suo hæc et alia mittit. Tu igitur a Iohanne Ko-²⁰
berger tuos aureos recipias velim, et me, num receperis, facias certiozem. In-
terea enim regionis tuæ mihi sunt mores formidandi. Scripsi hæc admodum
properans. Iterum vale. Prid. Kal. Iunias, anno M.D.XX. Anglöpoli.

Ioannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor.

⁵ Kiliano] Leib. de quo videsis Hutt. opp. II. p. 359. ⁶ Dryop.] Eichstædtensi.

⁸ Impetrabunt] Cf. præced. Prædicatorum epistolam. Pertinent ad hoc negotium
quæ Cochlæus Bilibaldo e Francofurto die 12. Iun. a. 1520. scripsit (Hutt. opp. I.
p. 358. num. CLXXXIII. §§. 2.3.), hæc: „neque tamen grave mihi ad te argumen-
tum suberat, nisi quod de causa Ioannis Reuchlin, in cuius transactione testis
astiti, paucis tibi verum scribere volebam. Erant a Francisco Sickingen tres
doctores procuratorio nomine huc missi ex Spira et Vormatia, ut rem compone-
rent. Nihil magis anxium fratribus, sed opportuna multumque, ut mihi videtur,
æqua inita est via, utrique parti, ni fallor, tolerabilior quam curia Romana.
Ferunt a fratribus provincialiter collatum esse, ut mulcta Spirensis sententiæ
persolveretur, quo de nihil certi habeo, neque interrogare curavi. Id mihi ut
testi constat, quod fratres provincialiter constituerunt in urbe Roma procuratores
Iacobum Questenbergium, Ioannem Coritium, Casparem Wirt, Ioannem Peuern
et Iodocum Eginger ad sollicitandum apud pontificem, ut tota illa causa sopia-
tur, cum honore utriusque partis, ne ullius lædatur fama. Vidi deinde suppli-
cationem fratrum, qua provincialiter pontificem orant cum honorifica Ioannis
Reuchlin mentione, ut causam illam perpetuo extinguat”.¹⁵ urgenti Goldast.

¹⁷ Biblia quæ hodie Caroliruhæ adservantur. ²¹ Effervebant tum Norimbergæ
ecclesiasticæ contentiones et inimicitiae.

[Neque posthac rabidus latrator Pepericornus conticuit, sed impotens homo sese continere non potuit quin denuo famoso libello virus acerbitalis suæ fanaticæ contra Reuchlinum evomeret. publicavit enim **E**n mitleydlighe clæg vber alle clæg/ an unsern allergnedichsten Kayser/ vñ | ganze deutsche Nacion/ Durch Johannes Pfefferkorn | gegen den ungetruwen Johan Reuchlin/ vnnd wydder | seynen falschen rathsclach/ vurmals vur die trewloisen | Juden/ vnd wydder mich geübt/ vnd vn-chrystlichen vßgegossen. | qui libellus triginta quattuor foliis quadratis et picturis et verbis expressas iniurias conviciaque inpudentissima continet. Quid sibi recoctis insimulationibus voluerit auctor, his ipse verbis expressit:

IESVS | Item welcher dyß boechlin lyst/ oder höre lesen wyl/ wöl es mit gotem wolbedachtē v'stand lesen. dā es seyn nyt gemeine wechfeldeding. da man öpffel od' holzperē umb geltē mach. Sund' es syn sölche wort/ die gelten huyth vnd haer, eer vnd glymph/ vur die wairheit so beschrymē. vñ so einer gruntlicher vnterrichtunghe. So hab ich dyß boechlyn vnterscheiden.

Item vur das yst ein Epistel. an unsern aller gnedigsten Keyser. vnnd vurwort. auch protestationes.

Itē anlag von der vndchristenlicher vntrew Johānis Reuchlin. so er an der heiliger kirchen/ vñ an mir/ so vnschuld begangen hat.

Item vyß seynem falschen ratschlaeg etlicher der selbigē artikel (vñ mein warhaftige entschuldigung) die er vur die falschen Juden/ vnd wydder mich kom nachteyl der heiliger kirchen. vyß gegossen hat.

Item erkloegen vnd gemeine loegen. damit er sich bis herzo beholfen/ vnd die ganz welt damit betrogē hat.

Item wie sein ratschlach van den Juden/ dem er ein namen geben hat Augenspiegel. der ist .xviij. mal verworfen vnd verdampft worden.

Item kom lesen. naich wort/ als die materie yren hofal hat. vnd besunderlichen. wes ich schreibe vnd sage. dz wil ich erlichen vnd frumlichen beweyfen. vnd wil daer vur mein leib vnd leben so vnterspfand setzen. vnd ghesetzt haben/ den aller strengesten tot darumb so leyden.

Hic libellus est **E**struckt in dem Jar nach Christus geburt | M. v. xxj. vnnd vollendet an | dem einundzwentzigsten | tag des Merzen | ☿ | At vero nihil renovata Panurgii malitia effecit: incerto tempore incerto mortis genere famosam vitam expiravit Pepericornus, Reuchlino fere duodedim annis minor, hic autem, eum ictero morbo Stutgartiæ d. 30. Iun. a. 1522., ætatis suæ sexagesimo septimo, absumeretur, et boni viri et egregie docti hominis atque linguarum studiosorum coryphæi nomen posteritati tradidit.]

The first part of the book is devoted to a general introduction to the subject of the history of the world. The author discusses the various theories of the origin of life and the development of the human race. He also touches upon the different stages of civilization and the progress of science and art.

In the second part, the author deals with the history of the world from the beginning of time to the present day. He covers the various epochs and the events that have shaped the course of human history. He also discusses the different cultures and civilizations that have flourished throughout the world.

The third part of the book is devoted to a detailed account of the history of the world from the beginning of time to the present day. The author discusses the various theories of the origin of life and the development of the human race. He also touches upon the different stages of civilization and the progress of science and art.

In the fourth part, the author deals with the history of the world from the beginning of time to the present day. He covers the various epochs and the events that have shaped the course of human history. He also discusses the different cultures and civilizations that have flourished throughout the world.

The fifth part of the book is devoted to a detailed account of the history of the world from the beginning of time to the present day. The author discusses the various theories of the origin of life and the development of the human race. He also touches upon the different stages of civilization and the progress of science and art.

In the sixth part, the author deals with the history of the world from the beginning of time to the present day. He covers the various epochs and the events that have shaped the course of human history. He also discusses the different cultures and civilizations that have flourished throughout the world.

The seventh part of the book is devoted to a detailed account of the history of the world from the beginning of time to the present day. The author discusses the various theories of the origin of life and the development of the human race. He also touches upon the different stages of civilization and the progress of science and art.